

Riksdagens protokoll

1979/80:168

10 juni 1980

Debatter m. m.

Tisdagen den 10 juni

Energipolitiken	3
Sjöfartspolitik m. m.	89
Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.	104
Upplåtelsevillkor m. m. för kronotorp	113
Transportstöd till Norrland m. m.	119
Medelstillskott till Datasaab AB	146

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 10 juni

Näringsutskottets betänkande

1979/80:70 om energihushållning m. m. och om vissa energifrågor	3
---	---

Finansutskottets betänkande

1979/80:42 om anslag till riksdagens revisorer och deras kansli	89
---	----

Trafikutskottets betänkande

1979/80:30 om sjöfartspolitik m. m.	89
--	----

Jordbruksutskottets betänkande

1979/80:49 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.	104
---	-----

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:64 om upplåtelsevillkor m. m. för kronotorp och om kostnader för kronotorp	113
1979/80:66 om viss lagstiftning rörande finansbolag	118
1979/80:67 om vissa anslag inom ekonomidepartementets område	119
1979/80:76 om statens lån till Uddeholms AB	119

1979/80	<i>Trafikutskottets betänkande</i>	
168	1979/80:29 om transportstöd till Norrland m. m.	119
	<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
	1979/80:65 om Datasaab AB och om medelstillskott till Datasaab AB	146

Tisdagen den 10 juni

Kl. 09.00

Energipolitiken

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkande 1979/80:40

Skatteutskottets betänkande 1979/80:62

§ 3 Energipolitiken

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:70 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser energihushållning m. m. och propositionen 1979/80:170 om vissa energifrågor jämte motioner.

I proposition 1979/80:170 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna de allmänna riktlinjer för energipolitiken som föredragande statsrådet hade förordat,

2. godkänna vad föredragande statsrådet hade förordat angående riktlinjer för kärnsäkerhetsverksamheten,

3. godkänna vad föredragande statsrådet hade förordat om statens kärnkraftsinspektions uppgifter,

4. till Statens kärnkraftsinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

5. godkänna avtalet den 29 februari 1980 mellan Sveriges regering och Danmarks regering om naturgassamarbete,

6. godkänna de av föredragande statsrådet förordade riktlinjerna för genomförande av Sydgasprojektet,

7. medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för förvärv av Svenska Gasföreningens Service AB:s aktier i Swedegas AB och att därefter samtliga statens aktier i Swedegas AB fick överlåtas till Svenska Petroleum AB,

8. till Förskottsbetalning för transport av naturgas för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 165 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen läggs fram förslag till vissa allmänna riktlinjer för energipolitiken. Riktlinjerna har sin utgångspunkt i bl. a. resultatet av den rådgivande folkomröstningen i kärnkraftsfrågan den 23 mars 1980.

Behovet av att minska oljeberoendet betonas kraftigt i propositionen.

Betydelsen av energihushållning framhålls.

Det understryks att de närmaste årtiondena måste bli en tidsperiod när uthålliga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan introduceras för att på sikt svara för huvuddelen av vårt lands energiförsörjning.

Kärnkraften skall enligt propositionen avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Högst de tolv kärnkraftsreaktorer som i dag är i drift, färdiga eller under arbete används under sin tekniska livslängd. Ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skall förekomma.

I propositionen framhålls att det kommer att krävas mycket betydande insatser inom energiområdet om planerna på att minska oljeberoendet skall förverkligas och den stegvisa avvecklingen av kärnkraften äga rum.

Ett program för fortsatt energihushållning aviseras i propositionen. Åtgärder för att införa fasta bränslen behandlas. En fond för oljeersättning investeringar aviseras.

Eltillgången bör enligt propositionen användas för att bl. a. ersätta olja. Elanvändningen föreslås ske på ett sådant sätt att vi inte blir låsta till ökat elutnyttjande i framtiden eller försvårar introduktionen av andra energikällor.

Mer omfattande och detaljerade förslag till riktlinjer för den framtida energipolitiken aviseras till riksmötet 1980/81.

I propositionen behandlas också åtgärder för att höja säkerheten i de svenska kärnkraftverken. De förslag till säkerhetshöjande åtgärder som har framförts av reaktorsäkerhetsutredningen bör enligt propositionen vara genomförda eller under genomförande senast vid utgången av år 1985.

Åtgärder för att upprätthålla beredskapen mot kärnkraftsolyckor berörs.

Särskilda lokala säkerhetskommittéer föreslås bli inrättade för varje kärnkraftverk. Arbetet med säkerhetsanalyser för de svenska kärnkraftsreaktorerna bör enligt propositionen intensifieras.

Statens kärnkraftinspektions framtida verksamhet och organisation tas upp till behandling. Inspektionen föreslås få en ny organisation för att bättre kunna fullgöra sina uppgifter. Anslagsfrågor för statens kärnkraftinspektion tas också upp.

Vidare läggs förslag fram om introduktion av naturgas i västra Skåne enligt det s. k. Sydgasprojektet. Riksdagen föreslås godkänna ett avtal med Danmarks regering om naturgassamarbete. Samarbetet omfattar bl. a. transport av naturgas för svensk räkning över det planerade danska rörledningssystemet och leveranser av naturgas enligt särskilda avtal mellan Swedegas AB och Dansk Olie & Naturgas A/S. Leveranserna avses börja i oktober 1985. Medelsanvisning av 165 milj. kr. som förskotts betalning för investeringar i ledningar m. m. i Danmark föreslås.

Vidare redovisas i propositionen vissa riktlinjer för genomförande av

Sydgasprojektet. Förslag läggs slutligen fram om överföring till Svenska Petroleum AB av statens aktier i Swedegas AB.”

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Under här aktuella punkter i proposition 1979/80:100 bil. 17 hade föreslagits följande:

Energipolitiken

E 1. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. (s. 145–175)
att riksdagen skulle

1. besluta att den av statens vattenfallsverk disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret sänktes från 600 000 000 kr. till 350 000 000 kr.,

2. bemyndiga regeringen att teckna borgen för lån till bolag i vilka statens vattenfallsverk förvaltade statens aktier intill sammanlagt 7 113 000 000 kr., varav högst 160 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,

3. till Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 1 750 000 000 kr.

E 4. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (s. 179–181)
att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 6. Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. (s. 183–216)
att riksdagen skulle

1. godkänna en av föredragande statsrådet förordad ändring av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet,

2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad föredragande statsrådet anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken utöver löpande beslut innebar åtaganden om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1981/82.

3. till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 225 000 000 kr.

E 7. Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte (s. 216–221)

att riksdagen till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

E 9. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. (s. 224–227)

att riksdagen till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 10. Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB (s. 227–233)

att riksdagen skulle

1. godkänna de ändringar av grunderna för stöd till prospektering efter olja och naturgas som föredragande statsrådet hade förordat.

2. till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

E 11. Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (s. 233–235)

att riksdagen till Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 786 000 kr.

F 13. Energiforskning (s. 290–308)

att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad föredragande statsrådet anført, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebar åtaganden om högst 250 000 000 kr. för budgetåret 1981/82, högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1982/83 och högst 100 000 000 kr. för budgetåret 1983/84,

2. till Energiforskning för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 301 500 000 kr.

F 14. Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB (s. 309)

att riksdagen till Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.

F 15. Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB (s. 310)

att riksdagen till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

F 16. Medelstillskott till Studsvik Energiteknik AB (s. 311)

att riksdagen till Medelstillskott till Studsvik Energiteknik AB för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 38 600 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:288 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om förslag i energifrågan i enlighet med i motionen framförda synpunkter (i den mån detta yrkande inte hade behandlats i betänkandet NU 1978/79:60),

2. begära att regeringen beslutade om svenskt utträde ur IEA och Euratom,

3. uttala sig för en avveckling av den svenska kärnkraftsindustrin och att statens engagemang inom denna användes för att få fram alternativ produktion,

1978/79:542 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (båda apk) såvitt avsåg yrkande 3,

1978/79:1014 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (båda apk) såvitt avsåg yrkandena 2-5.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

1978/79:1476 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari med hänvisning till vad som anförts i motionen 1978/79:1108 i avsnittet En säkrare energiförsörjning hemställts att riksdagen uttalade att det vid utformningen av den framtida energipolitiken borde beaktas vad i motionen anförts (i den mån detta yrkande inte hade behandlats i betänkandet NU 1978/79:60),

1978/79:1642 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om förslag till program för alternativ energiproduktion och energibesparande åtgärder som gav 5 000 årsarbeten inom verksamheten,

1978/79:2006 av Egon Jacobsson m. fl. (s),

1978/79:2026 av Ulla Tillander och Bertil Fiskesjö (båda c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att en hetvattenledning från Barsebäck till Malmö och Lund inte skulle byggas,

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:201 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhänga om förslag om medelsanvisning för utbyggnad av anläggningar för fasta bränslen,

a) dels till Västerbottens län för fullföljande av de projekt som enligt utredning omgäende borde satsas på,

b) dels medel till övriga skogslän så att utvecklingsarbetet för utnyttjande av fasta bränslen omgäende kunde påbörjas,

2. uttala att medel enligt ovan borde anvisas inom ramen för 1980/81 års statsbudget.

1979/80:317 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om förslag till program för varvtalsreglering av industrins pumpar, fläktar och liknande anordningar.

1979/80:438 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala sig för i motionen framlagt program för kommunal solvärme,

2. hos regeringen anhänga om förslag och åtgärder i anledning därav,

1979/80:439 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att de båda kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck borde tas ur drift omedelbart efter folkomröstningen,
2. hos regeringen anhålla om erforderliga åtgärder,

1979/80:562 av Ivan Svanström (c),

1979/80:566 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om förslag till förstatligande av de privata ägarintressena i vattenkraftverk med en kraftomsättning på mer än 1 200 GWh,
2. hos regeringen anhålla om förslag att privata ägarandelar av kärnkraftverk överfördes i statens ägo,
3. hos regeringen anhålla om förslag dels till åtgärder för utbyggnad av den industriella mottryckskraften med målsättningen att denna skulle tillföra 10 TWh 1990, dels till former för samhällelig kontroll över denna kraft.
4. anhålla hos regeringen om att denna vidtog åtgärder för en kraftig ökning av antalet kraftvärmeverk, så att målet 12 TWh el från kraftvärmeverk nåddes 1990,
5. hos regeringen anhålla om förslag om förstatligande av den privata oljehandeln,
6. uttala att all energitillförsel av samhällelig betydelse borde vara samhälleligt ägd och hos regeringen hemställa om nödvändiga åtgärder för detta uttalandes uppfyllande,

1979/80:704 av Börje Hörnlund (c),

1979/80:947 av Jens Eriksson och Siri Häggmark (båda m),

1979/80:949 av Arne Fransson m. fl. (c),

1979/80:950 av Ivar Franzén (c),

1979/80:951 av Ivar Franzén och Rolf Andersson (båda c),

1979/80:956 av Birgitta Hambraeus (c) såvitt avsåg yrkande 1,

1979/80:962 av Filip Johansson och Arne Lindberg (båda c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en utredning om energisituationen i Norrbottens län samt därefter förelägga riksdagen förslag i ärendet,

1979/80:964 av Ove Karlsson m. fl. (s),

1979/80:969 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om förslag till lagstiftning om styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsföretag och oljebolag,

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

1979/80:1015 av Bernt Ekinge (fp) såvitt avsåg yrkande 1.

1979/80:1398 av Rolf Andersson m. fl. (c, s, m, fp),

1979/80:1401 av Gunnar Björck i Värmdö (m),

1979/80:1402 av Raul Blücher (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 2) hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om initiativ för att ge högskolan i Karlstad uppdrag och erforderliga resurser för att bedriva forskning med inriktning på utvecklandet av industriell verksamhet för samhällsbehov, bl. a. inom energiområdet, inom Värmlands län,

1979/80:1404 av Anita Bräkenhielm och Gullan Lindblad (båda m),

1979/80:1406 av Claes Elmstedt m. fl. (c),

1979/80:1407 av Claes Elmstedt m. fl. (c), vari hemställt att riksdagen skulle

1. uttala att regionalpolitiken och över huvud taget samhällets verksamheter borde vara inriktade på en decentraliserad samhällsstruktur, särskilt med hänsyn till möjligheterna att övergå till förnyelsebara, inhemska energikällor.

2. hos regeringen begära att det program för utveckling av förnyelsebara energikällor som alternativ till kärnkraften, som redovisats i motionen, lades till grund för den framtida energipolitiken,

3. hos regeringen begära att regionala energiförsörjningsplaner, med inriktning på inhemska förnyelsebara energikällor, utarbetades inom ramen för den regionala utvecklingsplaneringen.

1979/80:1411 av Pär Granstedt m. fl. (c),

1979/80:1425 av Sture Korpås m. fl. (c),

1979/80:1426 av Karl Leuchovius och Sten Svensson (båda m),

1979/80:1432 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen skulle anhänga att regeringen snarast lät utarbeta en beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris,

1979/80:1433 av Anita Persson m. fl. (s),

1979/80:1434 av Magnus Persson m. fl. (s),

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

1979/80:1444 av Ulla Tillander m. fl. (c),

1979/80:1445 av Marianne Wahlberg (fp),

1979/80:1544 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt avsåg hemställa

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om

a) en energihushållningslag som gav de styrmedel som det talats om i motionen,

b) en särskild koncessionsnämnd som styrde industrins energianvändning,

c) en utredning som klargjorde de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en effektivisering av vattenkraftverk över 2 MW,

2. att riksdagen uttalade sig för att

a) någon uranbrytning inte skulle få förekomma i Sverige,

b) värmeförsörjningen i svenska kommuner inte fick ske med hjälp av kärnkraftverk typ Secure eller andra,

c) s. k. hetvattenledningar från kärnkraftverken inte fick byggas ut,

d) 800 kV-ledningar inte fick byggas i Sverige,

e) avfallet från de svenska reaktorerna inte fick upparbetas, all export av svensk kärnkraft och kärnteknologi stoppades och att bldreaktorer inte fick byggas i Sverige,

3. att riksdagen beslutade

a) att med ändring av proposition 1979/80:100 bil. 17 höja anslaget F 13, delprogram 4, Inhemiska bränslen från 39 600 000 kr. till 50 000 000 kr.

b) att öka anslaget till Vindenergi från 34 000 000 kr. till 75 000 000 kr.,

c) att minska anslaget till Fusionsenergi från 23 000 000 kr. till 7 000 000 kr.,

d) att minska anslaget till Lättvattenreaktorer från 16 000 000 kr. till 10 000 000 kr.,

e) att avslå anslaget till Avancerad energiteknik på 14 000 000 kr.,

f) att hos regeringen begära åtgärder för att Sverige skulle utträda ur Euratom,

g) att hos regeringen begära åtgärder för att avtalet med det franska bolaget Cogéma sades upp.

h) att hos regeringen begära åtgärder för att Sverige skulle utträda ur oljeklubben IEA,

1979/80:1546 av Eva Winther (fp) såvitt avsåg yrkande 3,

1979/80:1767 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m),

1979/80:1777 av Karl-Eric Norrby och Bertil Jonasson (båda c),

1979/80:1778 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen uttalade att statens vattenfallsverk borde särredovisa ekonomin för vattenkraft, atomkraft och övrig kraft.

1979/80:1785 av Oswald Söderqvist (vpk) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

2. av regeringen begära förslag till åtgärder för att mildra verkningarna av avvecklingen i Forsmark, detta oavsett resultatet i folkomröstningen,

6. hos regeringen begära förslag om att den planerade oljelagringsanläggningen i Hargshamn snarast kom till stånd och att medel för en fortsatt utbyggnad av industriområdet ställdes till förfogande.

1979/80:1849 av Marianne Stålberg m. fl. (s) såvitt avsåg yrkandena 2-4,

1979/80:1852 av Stig Josefson m. fl. (c),

1979/80:1900 av Gunnel Jonäng m. fl. (c).

dels de med anledning av propositionen 1979/80:170 väckta motionerna 1979/80:2046 av Tage Adolfsson m. fl. (m, s, c, fp),

1979/80:2054 av Ivar Franzén (c),

1979/80:2055 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att vad i motionen redovisats

a) om hushållning med energikvalitet och fjärrvärme med låg vattentemperatur,

b) om att Sveriges tätposition på vindkraftsområdet borde främjas genom en statlig beställning av 10 förseriemaskiner,

c) om att det var angeläget att utveckla rationella metoder för metanjäsnings med sikte på såväl energiproduktion som avfallshygienisering och återvinning av växtnäring samt

d) om att satsning på torv och skogsbränsle skulle prioriteras före kol borde beaktas i de riktlinjer för den framtida energipolitiken som skulle föreläggas 1980/81 års riksmöte,

1979/80:2056 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna att ingen ytterligare kärnkraftsutbyggnad skulle förekomma utöver de 12 reaktorer som var i drift, färdiga eller under arbete, och att den sista reaktorn i vårt land skulle stängas senast år 2010,

2. begära hos regeringen att denna skyndsamt tillsatte en förhandlingsman som fick i uppdrag att uppta överläggningar med Oskarshamns Kraftgrupp AB i syfte att tillförsäkra samhället majoritetsägande inom detta företag.

3. begära hos regeringen skyndsamt förslag till lagstiftning om styrelserrepresentation för samhället i vattenkraftsföretag och oljebolag.

4. begära att regeringen snarast lät utarbeta en beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris.

5. begära att regeringen allvarligt prövade förutsättningarna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom att samhället i delägarskap med OK byggde en s. k. katalytisk kracker för att inom landet kunna vidareförädla tunga eldningsolja till ur försörjningssynpunkt mera känsliga lätta oljeprodukter,

6. hos regeringen begära tillsättande av en utredning som

a) skyndsamt utformade en lagstiftning för att underlätta introduktion av ny energiteknik,

7. anhålla hos regeringen att centrala myndigheter gav nödvändiga råd och anvisningar till kommunerna, så att introduktionen av förnybara energikällor underlättades,

9. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande nödvändiga organisatoriska och industriella insatser, bl. a. utvecklingsbolag där samhället hade ett dominerande inflytande, utvecklingsavtal med teknikupphandlare, regional organisation m. m., för att den nya energitekniken skulle få en snabb introduktion,

10. begära att regeringen skyndsamt fattade de övergripande beslut som erfordrades för storstädernas värmeförsörjning.

11. begära att regeringen skyndsamt lämnade förslag om särskild beskattning av övertvinster i vattenkraftsproduktionen.

12. begära att regeringen tillsatte en expertgrupp med uppgift att analysera sannolikheten för och effekterna av s. k. ångexplosioner i kärnkraftverk.

1979/80:2057 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta att arbeten och utveckling gällande reaktorerna 11 och 12 (F3 och O3) skulle avbrytas,

2. om kravet under 1 ej vann bifall, hos regeringen anhålla om en snabbutredning av kostnaderna för att färdigställa F3 och O3 jämfört med en utbyggnad av alternativa energislag, och att utbyggnaden av reaktorerna under tiden hölls på sparlåga,

3. uttala sig för att statens kärnkraftinspektion (SKI) upprättade en klar åtgärds- och tidsplan för säkerhetsarbetet och säkerhetsfrågorna enligt i motionen angivna riktlinjer,

4. hos regeringen anhålla om förslag till en granskning av SKI:s verksamhet, delområde för delområde,

5. besluta att Swedegas beviljades ett nytt villkorligt lån på 5 milj. kr. samt att bolagets aktiekapital höjdes till 10 milj. kr. fr. o. m. nästa budgetår,

1979/80:2058 av Gunnel Liljegren (m) och

1979/80:2060 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen i anledning av propositionen inför de aviserade energipolitiska förslagen till riksmötet 1980/81 hos regeringen skulle anhålla

1. att regeringen presenterade en plan för kraftvärmeutbyggnaden till 1990 i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att förslag framlades till utveckling av vindkraften med inriktning på att uppnå 4–6 TWh el år 1990.

3. att oljeersättningsdelegationen fick pröva möjligheterna att bygga om befintliga oljeeldade kraftvärmeverk för eldning med fasta bränslen.

4. att förslag framlades om en successiv övergång till inhemska biobränslen med målsättningen att ersätta 5 miljoner ton olja till 1990.

5. att de av Vattenfall planerade torvbaserade kraftvärmeverken i Umeå och Östersund resp. hetvattencentralerna i Gällivare och Boden snarast kom till stånd,

6. att regeringen redovisade lantbrukets möjligheter att bidra till energiförsörjningen.

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för kärnkraftens roll i energisystemet att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:170 mom. 1 i ifrågavarande del, motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2056 yrkandet 1 samt med avslag på motion 1978/79:288 yrkandet 1 och motion 1979/80:2057 yrkandena 1 och 2 godkände av utskottet angivna riktlinjer.

2. beträffande idrifttagningen av reaktorerna i Forsmark att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1425.

3. beträffande avveckling av reaktorerna i Barsebäck att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:439.

4. beträffande kärnvärmeverk och bridreaktorer att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandena 2b och 2c, det senare i ifrågavarande del.

5. beträffande export av kärnreaktorer m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:956 yrkandet 1 och motion 1979/80:1544 yrkandet 2c i ifrågavarande del.

6. beträffande avveckling av kärnkraftsindustrin att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:288 yrkandet 3.

7. beträffande riktlinjer för kärnsäkerhetsverksamheten m. m. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:170 mom. 2 och med avslag på motion 1979/80:2057 yrkandet 3 godkände vad som i propositionen förordats om riktlinjer för kärnsäkerhetsverksamheten.

8. beträffande statens kärnkraftinspektion att riksdagen skulle

a) med bifall till proposition 1979/80:170 mom. 3 och med avslag på motion 1979/80:2057 yrkandet 4 godkänna vad som i propositionen förordats om statens kärnkraftinspektions uppgifter.

b) med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 4 till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

c) med bifall till proposition 1979/80:170 mom. 4 till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

9. beträffande analys av ångexplosioner i kärnkraftverk att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2056 yrkandet 12 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

10. beträffande upparbetning av radioaktivt avfall m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 2e i ifrågavarande del och yrkandet 3g,

11. beträffande anslag till åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 9 till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

12. beträffande allmänna riktlinjer för energipolitiken att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:170 mom. 1 i ifrågavarande del och med anledning av motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del, motion 1979/80:1407 yrkandet 2 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2056 yrkandena 6 a, 7 och 9 i ifrågavarande del godkände i propositionen angivna riktlinjer.

13. beträffande energipolitiskt beslut vid riksmötet 1983/84 att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del,

14. beträffande åtgärder för att underlätta introduktion av ny energiteknik att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1407 yrkandet 2 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2056 yrkandena 6 a, 7 och 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. beträffande energipolitik i decentraliserad samhällsstruktur att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1407 yrkandet 1,

16. beträffande förstatligande av energisektorn att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:566 yrkandena 1, 2 och 6,

17. beträffande samhällets inflytande i Oskarshamns Kraftgrupp AB att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2056 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande styrelserepresentation för samhället i vattenkraftsföretag och oljebolag att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:969 och motion 1979/80:2056 yrkandet 3,

19. beträffande hushållning med energikvalitet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2055 yrkandet a i ifrågavarande del,

20. beträffande program för energibesparande åtgärder m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:1642 yrkandet 1,

21. beträffande energihushållningslag att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 1 a,

22. beträffande särskild koncessionsnämnd att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 1 b,

23. beträffande energibesparande åtgärder i trädgårdsnäringsens byggnader att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1852,

24. beträffande vissa energibesparande åtgärder inom transportsektorn att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2054,

25. beträffande program för vissa energibesparande åtgärder i industrin att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:317,

26. beträffande de regionala utvecklingsfondernas resurser för energihushållning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:704,

27. beträffande anslag till energibesparande åtgärder inom näringslivet,

m. m. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 6 skulle

a) godkänna den i propositionen förordade ändringen av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet.

b) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad som anförts i propositionen, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken utöver löpande beslut innebar åtaganden om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1981/82.

c) till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 225 000 000 kr.,

28. beträffande vissa utbildningsåtgärder i energibesparande syfte att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 7 till Vissa utbildningsåtgärder i energibesparande syfte för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.,

29. beträffande regionala energiförsörjningsplaner, m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motion 1979/80:1407 yrkandet 3 (allmänt),

b) motion 1979/80:949 (Jönköpings län),

c) motion 1979/80:1402 yrkandet 2 (Värmlands län),

d) motion 1979/80:1777 (Värmlands län),

e) motion 1979/80:1900 (Gävleborgs län).

30. beträffande energiföretag i Norrbottens län att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:962,

31. beträffande energisparande i gatu- och reklambelysning att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:947 och 1979/80:1411.

32. beträffande energisparande inom televisionen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1401.

33. beträffande pilotanläggning för framtida energisystem, m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:950 och motion 1979/80:2055 yrkandet a i ifrågavarande del.

34. beträffande beredskapsplan för en oljeförsörjningskris att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1432 och motion 1979/80:2056 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde,

35. beträffande en katalytisk kracker att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2056 yrkandet 5,

36. beträffande förstatligande av oljehandeln m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:542 yrkandet 3 och motion 1979/80:566 yrkandet 5,

37. beträffande satsning på gas att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1444,

38. beträffande naturgasnät i Syd- och Västsverige att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1398,

39. beträffande medelstillskott till Swedegas att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2057 yrkandet 5,

40. beträffande introduktion av naturgas m. m. att riksdagen med bifall till

proposition 1979/80:170 mom. 5–8 skulle

a) godkänna avtalet den 29 februari 1980 mellan Sveriges regering och Danmarks regering om naturgassamarbete.

b) godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för genomförande av Sydgasprojektet,

c) medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för förvärv av Svenska Gasföreningens Service AB:s aktier i Swedegas AB och att därefter samtliga statens aktier i Swedegas AB fick överlätas till Svenska Petroleum AB.

d) till Förskottsbetalning för transport av naturgas för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 165 000 000 kr.,

41. beträffande ökad användning av inhemska bränslen m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motion 1979/80:201,

b) motion 1979/80:964,

c) motion 1979/80:1406,

d) motion 1979/80:1767,

42. beträffande mål för användning av inhemska bränslen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2055 yrkandet d och motion 1979/80:2060 yrkandet 4.

43. beträffande forskningsstation i Jämtland m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1849 yrkandena 2, 3 och 4.

44. beträffande program för Kommunal solvärme att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:438,

45. beträffande utbyggnaden av små vattenkraftverk att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:562 och 1979/80:1426,

46. beträffande effektivisering av befintliga vattenkraftanläggningar att riksdagen skulle avslå

a) motion 1979/80:1434,

b) motion 1979/80:1544 yrkandet 1 c.

47. beträffande åtgärder för alternativ produktion av elkraft att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:951.

48. beträffande medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 10 skulle

a) godkänna de ändringar av grunderna för stöd till prospektering efter olja och naturgas som förordats i propositionen.

b) till Medelstillskott till Svenska Petroleum Exploration AB för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.,

49. beträffande solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten E 11 till Solmätning vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 786 000 kr.,

50. beträffande skiffer, uran m. m. att riksdagen skulle avslå

- a) motion 1978/79:1014 yrkandena 2, 3, 4 och 5,
b) motion 1979/80:1544 yrkandet 2 a,
c) motion 1978/79:2006,
51. beträffande utbyggnad av kraftvärmeverk m. m. att riksdagen skulle avslå
a) motion 1979/80:566 yrkandet 4,
b) motion 1979/80:2060 yrkandet 1,
52. beträffande industriell mottryckskraft att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:566 yrkandet 3,
53. beträffande storstädernas värmeförsörjning att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2056 yrkandet 10, med anledning av motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1978/79:2026 och motion 1979/80:1544 yrkandet 2 c, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
54. beträffande anslag till kraftstationer m. m. samt vissa borgensåtaganden att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:100 bil. 17 punkten E 1 skulle
a) besluta att den av statens vattenfallsverk disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret sänktes från 600 000 000 kr. till 350 000 000 kr.,
b) bemyndiga regeringen att teckna borgen för lån till bolag i vilka statens vattenfallsverk förvaldade statens aktier intill sammanlagt 7 113 000 000 kr., varav högst 160 000 000 kr. för lån till eldistributionsföretag,
c) till Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 750 000 000 kr.,
55. beträffande statens vattenfallsverks redovisningsprinciper att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1778,
56. beträffande uppförande av vissa kraftvärmeverk m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2060 yrkandet 5,
57. beträffande ombyggnad av oljeeldade kraftvärmeverk att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2060 yrkandet 3,
58. beträffande byggnad av 800 kV-ledningar att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 2 d,
59. beträffande åtgärder för Forsmark att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1785 yrkandet 2,
60. beträffande oljelagringsanläggning i Hargshamn att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1785 yrkandet 6,
61. beträffande elkraftsproduktion i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1546 yrkandet 3,
62. beträffande övertvinster i vattenkraftsproduktionen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2056 yrkandet 11,
63. beträffande ökade insatser för forskning rörande inhemska bränslen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 3 a i ifrågavarande del,
64. beträffande energiskogsodling att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2046,

65. beträffande lantbrukets möjligheter att bidra till energiförsörjningen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2060 yrkandet 6,

66. beträffande biologisk energi- och resurshushållning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2058,

67. beträffande forskning rörande metangas att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2055 yrkandet c,

68. beträffande forskning rörande vindkraft att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 3 b i ifrågavarande del,

69. beträffande utveckling av vindkraft att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2055 yrkandet b och motion 1979/80:2060 yrkandet 2,

70. beträffande forskning rörande lättvattenreaktorer att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 3 d i ifrågavarande del,

71. beträffande forskning rörande fusionsenergi att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 3 c i ifrågavarande del,

72. beträffande forskning rörande avancerad energiteknik att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1544 yrkandet 3 e i ifrågavarande del,

73. beträffande utträde ur Euratom och IEA att riksdagen skulle avslå motion 1978/79:288 yrkandet 2 och motion 1979/80:1544 yrkandena 3 f och 3 h,

74. beträffande anslag till energiforskning att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten F 13 och med avslag på motion 1979/80:1544 yrkandena 3 a–3 e i ifrågavarande delar skulle

a) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad som anförts i propositionen, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebar åtaganden om högst 250 000 000 kr. för budgetåret 1981/82, högst 200 000 000 kr. för budgetåret 1982/83 och högst 100 000 000 kr. för budgetåret 1983/84,

b) till Energiforskning för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 301 500 000 kr.,

75. beträffande anslag till Studsvik Energiteknik AB att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkterna F 14–F 16 för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisade

a) till Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB ett reservationsanslag av 47 000 000 kr.,

b) till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,

c) till Medelstillskott till Studsvik Energiteknik AB ett reservationsanslag av 38 600 000 kr.,

76. beträffande verksamheten vid Studsvik att riksdagen skulle avslå

a) motion 1979/80:1015 yrkandet 1 och motion 1979/80:1404 yrkandet 1,

b) motion 1979/80:1404 yrkandet 2,

c) motion 1979/80:1433,

77. beträffande energitekniskt centrum i Nynäshamn att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1445.

Reservationer hade avgivits

Nr 168

1. *beträffande riktlinjer för kärnkraftens roll i energisystemet* av Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Per Westerberg (alla m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

Tisdagen den
10 juni 1980

att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:170 mom. 1 i ifrågavarande del och med anledning av motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2056 yrkandet 1 samt med avslag på motion 1978/79:288 yrkandet 1 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2057 yrkandena 1 och 2 godkände i propositionen angivna riktlinjer,

Energipolitiken

2. *beträffande energipolitik i decentraliserad samhällsstruktur* av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1407 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. *beträffande samhällets inflytande i Oskarshamns Kraftgrupp AB* av Erik Hovhammar (m), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambræus (c), Bengt Sjönell (c), Per Westerberg (m) och Ivar Franzén (c) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2056 yrkandet 2,

4. *beträffande styrelserepresentation för samhället i vattenkraftföretag och oljebolag* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Ingvar Carlsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:969 och motion 1979/80:2056 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. *beträffande energiföretag i Norrbottens län* av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:962 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. *beträffande katalytisk kracker* av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Ingvar Carlsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s) som ansett att utskottet under 35 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2056 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. *beträffande mål för användning av inhemska bränslen* av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) som ansett att utskottet under 42 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2055 yrkandet d och motion

1979/80:2060 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

8. *beträffande storstädernas värmeförsörjning* av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) som ansett att utskottet under 53 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1978/79:2026 och motion 1979/80:1544 yrkandet 2 c samt med anledning av motion 1978/79:1476 i ifrågavarande del och motion 1979/80:2056 yrkandet 10 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

9. *beträffande statens vattenfallsverks redovisningsprinciper* av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c) som ansett att utskottet under 55 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1778 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

10. *beträffande övervinster i vattenkraftsproduktionen* av Erik Hovhammar, Margaretha af Ugglas och Per Westerberg (alla m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Till betänkandet hade fogats åtta särskilda yttranden av Birgitta Hambræus, Bengt Sjönell och Ivar Franzén (alla c):

1. *beträffande riktlinjer för kärnkraftens roll i energisystemet,*
2. *beträffande hushållning med energikvalitet,*
3. *beträffande ökad användning av inhemska bränslen m. m.,*
4. *beträffande skiffer, uran m. m.,*
5. *beträffande utbyggnad av kraftvärmeverk m. m.,*
6. *beträffande byggande av 800 kV-ledningar,*
7. *beträffande forskning rörande metangas och*
8. *beträffande utveckling av vindkraft.*

Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! När riksdagen fattade beslut om att vi skulle ha en folkomröstning om kärnkraftens roll i vår framtida energiförsörjning var åsikterna i landet vitt skilda om energipolitiken. Man hade inte bara olika uppfattning om kärnkraftens roll. Det fanns också många bland medborgarna som ansåg omröstningen onödig. Man sade att den rörde en alltför komplicerad fråga.

I dag – två och en halv månad efter omröstningen – kan vi konstatera att läget både här i riksdagen och inom den allmänna opinionen är helt annorlunda än före omröstningen. Oavsett om man tycker bra eller illa om folkomröstningen och om dess resultat, så står det klart att genom diskussionen före folkomröstningen och omröstningens resultat har grunden lagts för en handlingslinje i energifrågan. Vi har på detta sätt fått en

betydande enighet i energipolitiken. Vi skall avveckla kärnkraften. Detta skall ske med hänsyn till behovet av elektrisk kraft, sysselsättning och välfärd. De nuvarande reaktorerna skall användas under högst sin tekniska livslängd, dvs. den sista reaktorn kan användas fram till år 2010. Enighet råder om att man bör satsa på alternativa energikällor, helst inhemsk produktion. Enighet råder också om att vi måste spara och komma bort från vårt stora oljeberoende.

Någon kritik i efterhand mot att omröstningen anordnades har knappast kunnat märkas. Det är nära nog en allmän uppfattning att folkomröstningen hade sitt värde.

Självfallet råder inte enighet i alla frågor – det visar det betänkande från näringsutskottet som vi behandlar här i dag. Det kan tyckas att det är många reservationer och särskilda yttranden, men ser man närmare på dem rör de – även om det gäller i sig mycket viktiga frågor – knappast själva grundvalarna för den fortsatta energipolitiken.

Det finns alltså, enligt min mening, nu möjligheter att arbeta med en energipolitik som bygger på en gemensam grundsyn. Avsikten är att denna politik skall ske dels genom vissa administrativa beslut, dels genom propositioner till riksdagen. Närmast är en proposition om inrättande av en fond för oljeersättning att vänta till hösten. Därefter följer en mera heltäckande energiproposition till vintern.

Även om det alltså, enligt min bedömning, finns en betydande enighet om grundvalarna för energipolitiken innebär det inte att vi saknar debatt om enskilda frågor. I många frågor är en sådan debatt särskilt önskvärd. Säkerhetsfrågorna – främst rörande kärnkraften men också sådana som rör annan energiproduktion – fordrar t. ex. en ständig uppmärksamhet. Det råder inget tvivel om att säkerhetsdebatten här i landet har åstadkommit mycket konkret och en höjd vaksamhet. Vi måste behålla denna.

En annan viktig fråga, där utskottet verksamt bidragit, rör hur oljan skall kunna ersättas med andra bränslen så fort som möjligt. Det står klart att den elektricitet vi får från kärnkraften så långt möjligt skall användas till detta. Men vi får inte bygga fast oss i elsamhället. Därutöver fordras en successiv övergång till fasta bränslen. Användningen av torv och flis måste underlättas, men vi måste också – om vi vill vara realistiska och snabbt uppnå resultat – satsa på en viss kolintroduktion. Omfattningen av denna och de miljömässiga krav som måste ställas därvid måste vi arbeta vidare med. Så fort det är möjligt måste vi fastställa en kolstrategi, så att kommuner och industrier vet vad de har att rätta sig efter.

Inom energipolitiken måste vi arbeta med en långsiktig planering. De beslut vi fattar i dag formar vårt energisystem i slutet av detta decennium och långt in på 1990-talet. Det är i många frågor viktigt att vi nu tar ställning, även om besluten kan ha vissa negativa konsekvenser, t. ex. för miljön. Självfallet måste emellertid också sådana intressen beaktas. En vägning av de motstående intressena i en fråga måste få komma till uttryck i beslutet. Det kan däremot vara ödesdigert att underlåta att fatta beslut som behövs för en

god planering. Näringsutskottets betänkande ger oss en god grund för att fatta sådana beslut och för att arbeta vidare.

INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Folkomröstningen i energifrågan föregicks av dystra spådomar. Många uttalade tveksamhet om folkomröstningsinstitutet gick att använda i en så komplicerad fråga som frågan om energipolitiken. Naturligtvis fanns problem med denna folkomröstning – liksom med de övriga vi har arrangerat – men i stort sett vill jag ändå betrakta den nu genomförda folkomröstningen som en demokratisk framgång.

Jag tror t. o. m. att folkomröstningen i det läge som hade uppstått var en nödvändighet för att bryta handlingsförlamningen på ett viktigt samhälls-
råde. Frågan om kärnkraften skar tvärs genom alla partier, och dessutom var
de tre borgerliga regeringspartierna inbördes splittrade. Kärnkraften hade
sedan 1976 hunnit orsaka två regeringars fall.

Folkomröstningsinstitutet bör även i framtiden användas med försiktighet. Men liksom energiministern anser jag att denna folkomröstning har fyllt en viktig uppgift. I den känsliga kärnkraftsfrågan blev resultatet klart och entydigt. Högst tolv reaktorer får användas under längst sin tekniskt säkra livslängd, dvs. 25 år.

Ändå ser jag betydande faror i det läge som uppstått efter folkomröstningen. Det verkar som om många människor och grupper nu tycker att man kan lämna denna fråga åt sitt öde. Det var väl inte i denna bemärkelse den var en ödesfråga. Och vart tog alla larmrapporter om avsågade bultar, lösa skruvar och läckande rör vägen? Ser man till massmedia tycks energifrågan nu vara på ljusårs avstånd.

Till en del kan detta förklaras av att Sverige under regeringen Fälldin tycks ha utvecklats till någon sorts enfrågeland. Man kastar sig med oerhörd intensitet över en fråga och debatterar denna isolerat. Det gagnar varken sakfrågan eller den allmänna utvecklingen i landet. Framför allt skulle det vara mycket olyckligt om en så viktig fråga som energifrågan nu mer eller mindre försvann ur samhällsdebatten.

Folkomröstningen har ju bara skapat förutsättningar för en förnuftig energipolitik. Själva arbetet i regering, riksdag, kommuner, företag och bostadsområden återstår. Det som nu behövs är konkreta åtgärder för effektivare hushållning och sparande, för införandet av nya energikällor och för att lösa vårt största energiproblem, oljeberoendet. Därför är det bra att regeringen nu lagt fram en första proposition som i huvudsak grundar sig på linje 2. Av tidsskäl har emellertid en lång rad frågor skjutits till nästa riksdag, och först då avgörs om vi skall få en energipolitik värd namnet. Här vilar ett tungt ansvar på regeringen, och jag måste tyvärr redan nu uttrycka en viss oro.

Energiområdet är ett stort och tekniskt besvärligt område, fyllt av både politiska och andra fallgropar. Ingen torde bestrida att det är ett av de departementsområden som ställer de största anspråken på sin företrädare. Om vi ser oss omkring i världen, finner vi att som energiministrar utnämns

någon av de tyngsta politikerna. Så icke i Sverige.

Det jag nu säger skall på intet sätt riktas mot Carl Axel Petri personligen. Såvitt jag förstår är det inte bara en sympatisk och öppen person utan på det som är hans område, juridiken, en kompetent person, som försvarar en plats i regeringen. Men placeringen i energidepartementet är mot bakgrund av vad jag har anfört olycklig. Utnämningen var ju avsedd att vara ett provisorium fram till folkomröstningen. Därför valdes en jurist som fick till uppgift att administrera folkomröstningen och som följd därav också departementet.

Men nu har vi inte längre råd med ett administrerande av energipolitiken. Nu krävs initiativ och handling. Därför förvånar det mig att man inte avsåg att mot bakgrund av folkomröstningens resultat utse någon av sina obestriddliga kunniga energipolitiker som ansvarig för fortsättningen.

Den fråga som jag måste ställa är därför följande. Är det så, att det även efter folkomröstningen finns så många kvarstående motsättningar mellan regeringspartierna, så mycket av misstro att man inte klarade av att utnämna en energipolitiker? Skall energipolitiken också i fortsättningen vara en medlarfråga? I så fall är detta mycket illavarslande.

Centerns reaktion på folkomröstningsresultatet är mycket märklig. Resultatet framställdes som en seger för centern. Ändå kunde ju inte linje 3 läggas till grund för framtida politiska beslut. Linje 3 blev inte ens den största enskilda linjen.

Detta nederlag för linje 3 kallar centerledaren en seger för centern. En seger kan det ju bara vara om centern aldrig menat allvar med talet om att stoppa kärnkraften. Var avsikten att utnyttja kärnkraften för taktiska syften, men ändå räkna med att realismen måste segra och att investeringarna i kärnkraften skulle komma till användning? Ja, i så fall har centerns agerande i kärnkraftsfrågan varit en framgång, ja, en triumf. Det var ju tack vare den frågan som herr Fäldin blev statsminister.

Misstanken bestyrks ju ytterligare av hur lätt det var för herr Fäldin att frånga sitt löfte att han aldrig skulle administrera en utbyggnad av kärnkraften. Utan kval startar centerledaren nu aggregat efter aggregat. Tystnaden är total. Och den ekonomi som utan vidare skulle tåla en kapitalförstöring på 70 miljarder före folkomröstningen var efter folkomröstningen så svag att centern övervägde en tvångslag för att stoppa löntagarna.

Gösta Bohman handlar som vanligt efter regeln "anfall är bästa försvar". I sitt stort uppslagna tal den 30 maj tog moderatledaren också upp den socialdemokratiska energimotionen och beskrev den på följande sätt:

"Den är planhushållningens Höga visa och i själva verket ett av de mest socialistiska dokument som presenterats på år och dag. Alla klassiska krav på planhushållning och offentlig kontroll och fackliga fonder går igen, men klarare än tidigare."

Förmodligen är det inte socialdemokraterna som Gösta Bohman i första hand vill komma åt. Moderaterna blev ju helt isolerade i folkomröstningskampanjen. Folkpartiet ställde upp bakom linje 2 med dess avvecklingsplan och genomtänkta åtgärder för utveckling av en ny energipolitik.

En avveckling av kärnkraften på högst 10 år, som centern rekommenderade tillsammans med kommunisterna, skulle ha krävt verkligt drastiska samhällsinsriktningar. En hårdhänt planhushållning skulle vara den enda möjligheten att bemästra en sådan situation.

Detta är naturligtvis förklaringen till att socialdemokraterna får fungera som ställföreträdande måltavla, när moderatledaren inleder sina ideologiska upprepningsaktioner i Franz Josef Strauss och Margaret Thatchers anda.

Det var ju i samma anförande som moderatledaren med makalös fräckhet stal liberalismen från folkpartiet. Efter detta kallades ekonomiministern för fiktiv av utbildningsministern. Visst måste man hålla med herr Wikström om att det inte är några stora kap som ekonomiministern ägnar sig åt. Det lilla som folkpartiet har kvar kunde de väl få behålla. Bär man sig åt på det sättet mot regeringsbröderna, kan naturligtvis inte vi socialdemokrater vänta oss någon vänligare behandling.

Men jag vill gärna bekräfta att vi socialdemokrater i motsats till den liberal-konservativ-moderate Gösta Bohman har den bestämda uppfattningen att samhället måste ta ett stort ansvar för att vi skall klara uppgifterna på energiområdet.

Fritt fram för marknadskrafterna kommer att stämma dåligt med ett energisnålare samhälle. Hushållning med naturresurser kan inte komma till stånd om man helt förlitar sig på privat initiativ. Det kan nog vara bra i vissa fall, men det grundläggande ansvaret måste alltid finnas hos samhället. Och hur långt tror moderaterna att man kommer med frivilliglinjen om man verkligen vill nå upp till de sparmål som regeringen själv uppställt?

Vi kommer inte heller ifrån att energihushållning har att göra med de ekonomiska fördelningsfrågorna. Undersökningar visar att energiförbrukningen är direkt proportionell mot inkomsten. Ju högre inkomst, desto mer energi förbrukar man. Därför hör energipolitiken samman med skattepolitiken och övriga utjämningsåtgärder i samhället. Man kan inte förvänta sig att människor som lever under knappa villkor skall acceptera en skärpt hushållning på energiområdet om samtidigt ett fåtal tillåts fortsätta med överflödskonsumtion.

För oss socialdemokrater är det också naturligt att i energidebatten redovisa våra allmänna mål för samhällsutvecklingen. Energipolitiken är ju trots allt bara ett medel att nå dessa mål. Därför är det inget fel utan en fördel att energidebatten får en ideologisk inramning.

Herr talman! Jag tror att det är detta samband mellan energipolitiken och övriga samhällsområden som gjort att kommunisterna inte alls fått det opinionsmässiga utbyte av kärnkraften och folkomröstningen som man hoppats. Vpk försöker vinna anhängare bland miljögrupperna genom att vända sig till dem med tal om onödigt standardjakt och prylkonsumtion. Man säger sig vilja satsa på lägre tillväxt och därmed också lägre energiförbrukning.

Men när man vänder sig till löntagarna framställer man sig som ett parti som går i spetsen för fackliga krav på högre löner och därmed ökad privat konsumtion. Detta leder som vi vet till stigande anspråk på energi. På samma

sätt leder kommunistiska krav på fler barnstugor och ökat bostadsbyggande till högre energiförbrukning.

Här ser vi alltså hur kommunisterna intar helt skilda ståndpunkter till frågan om tillväxt beroende på om man talar till unga miljövännar eller till människor på arbetsplatserna eller i bostadsområden som har svårt att få pengarna att räcka till. Bristen på en sammanhållen och genomtänkt politik avslöjas. Det är därför som beteckningen vänsterpartiet opportunisterna börjat dyka upp.

Jag kan förstå att företrädare för vpk blir besvärade när budskapet inte bär och den egna argumentationen blir motsägelsefull. Men det ursäktar ändå inte den kommunistiske ledamot av denna kammare som i upptakten till folkomröstningen påstod att om man valde något annat än linje 3 skulle vi riskera att hamna i en polisstat. Enligt detta resonemang skulle 6 kärnkraftsreaktorer i 10 år bevara demokratin medan 12 reaktorer i 25 år skulle leda till en polisstat.

Det är inte om vi har 6 eller 12 kärnkraftsaggregat i drift i 10 eller 25 år som avgör den politiska demokratin framtid i vårt land. Den avgörs av människornas och partiernas vilja till frihet och demokrati. Den påverkas också av demokratin förmåga att ge sysselsättning, ekonomisk och social trygghet åt människorna. Jag kan försäkra att socialdemokratin och fackföreningsrörelsen lovar att värna om demokratin i Sverige med eller utan kärnkraft.

Jag tycker däremot det är något övermaga när kommunister börjar utmåla sig som garantin mot polisstater. I inget land där kommunisterna tagit kontrollen över regeringsmakten har den politiska demokratin överlevt.

Socialdemokratin ser för sin del med viss optimism på framtiden. Spådomarna om partiet efter folkomröstningen har varit många och dystra. Det har talats både om partisplittring och kraftigt vikande opinionssiffror.

Naturligtvis har det ibland rört sig om önsketänkande från politiska motståndare. Men tyvärr odlades också i vissa massmedia en mytbildning om splittringen bland socialdemokraterna. Ibland var syftet alltför uppenbart – att skada såväl linje 2 som det socialdemokratiska partiet. Det vore nog klokt om även denna aspekt kom upp i den interndebatt som lär pågå i Sveriges Radio.

Eftervallsundersökningar visar att samtliga partier var och är splittrade i kärnkraftsfrågan. Samtliga övriga partier är dock mer splittrade än socialdemokraterna, vilket förmodligen kommer som en stor överraskning för många.

Socialdemokraterna försökte å andra sidan aldrig dölja sin splittring. Vi skapade organisatoriska förutsättningar att handskas med den. Och som helhet är det min uppfattning att socialdemokratiska partiet gått stärkt ur folkomröstningen.

Betydligt viktigare är emellertid att förutsättningar nu skapats för en förnuftig energipolitik. Socialdemokratin är beredd att medverka också till att en sådan förnuftig energipolitik blir verklighet.

Beträffande de reservationer som vi framlagt kommer senare under debatten Nils Erik Wååg och Lennart Pettersson att tala för de socialdemokratiska ledamöterna av näringsutskottet.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är ett faktum som inte kan förnekas att nästan 80 % av dem som deltog i folkomröstningen om kärnkraft satte avveckling före utbyggnad. Det är också fullt klart att SAP och LO numera har ändrat inställning i fråga om kärnkraften och anser att den inte längre är något alternativ för framtiden när det gäller energiförsörjningen i Sverige. Det är en anmärkningsvärd kursförändring i framför allt den socialdemokratiska politiken, som hade en helt annan inriktning bara för ett par år sedan men som – som vi alla vet – snabbt svängde efter Harrisburg.

Vi som under många år kämpat mot införande och användning av kärnkraft i Sverige noterar med tillfredsställelse dessa framgångar för vårt arbete. Det visar att det lönar sig med en veten opinionsbildning och framförande av fakta och sakupplysningar. Det är en stor seger för kärnkraftsmotståndet i Sverige att det nu tycks föreligga en stabil majoritet för att riksdagen skall fatta beslut om det årtal då den sista reaktorn senast skall tas ur drift.

Som man kunde vänta sig, är inte detta högerens linje. Moderata samlingspartiet avslöjar sig än en gång som det privata storkapitalets och den ohämmade marknadshushållningens företrädare. Det är inte energiproduktion för folkflertalets bästa, och ännu mindre för arbetarklassens bästa, som intresserar moderaterna. De vill inte vara med om att avveckla kärnkraften, trots alla de negativa fakta som kommit och fortfarande kommer om dess kostnader, risker och inverkan på samhällsstrukturen. Så länge kärnkraften kan användas för att främja privata vinstintressen, så länge kommer också moderaterna att slåss för dess användning och utbyggnad.

Utslaget i folkomröstningen innebär att högst tolv kärnkraftsreaktorer skall få tas i drift i Sverige. I detta utslag ligger ytterligare en stor seger för kärnkraftsmotståndet, eftersom det innebär att reaktorer av secure-typ för värmeförsörjning inte skall få användas. Inte heller bldreaktorer skall få införas i Sverige.

Dessa klara konstateranden i utskottets skrivning är ett nederlag för ASEA, Industriförbundet och Svenska Arbetsgivareföreningen, som har satsat hårt på en sådan utbyggnad likaväl som på utbyggnad av lättvattenreaktorer. Det är naturligtvis också i lika mån ett nederlag för moderaterna, som är de politiska representanterna för dessa intressen.

Ingvar Carlsson talade här om de olika linjerna i folkomröstningen. Han talade om linje 3, som skulle ha varit så förfärligt svår när det gäller att genomdriva den avveckling på tio år som det talades om. Det är rätt anmärkningsvärt, när vi nu efter folkomröstningen ständigt i våra stora tidningar, i olika forskningsrapporter osv. nästan varje vecka får belägg för hur de teser som drevs av linje 3 i folkampanjen och under folkomröstningskampanjen visar att dessa stora möjligheter att utveckla alternativen

fanns – de var inga hypoteser, fritt utplockade, som framfördes, utan de var väl underbyggda. Men då – före den 23 mars – ansågs allt sådant tal vara fria fantasier.

Om det hade funnits en politisk vilja att genomföra en snabbare avveckling, hade detta varit fullt möjligt. Men den politiska viljan fanns inte – inte hos socialdemokraterna och inte heller hos andra företrädare för kärnkraftens utbyggnad. Vad vi har fått – vilket ju ingen kan förneka – är först en utbyggnad av kärnkraften innan den efterlängtrade avvecklingen skall inledas. Detta är det också viktigt att slå fast.

Ingvar Carlsson berörde vidare vpk:s energipolitik. Det enda man kan säga om det är att han har läst på mycket, mycket dåligt. Jag skulle vilja upplysa Ingvar Carlsson om att vpk var det första parti i det här landet som hade ett genomarbetat energipolitiskt program. Det utarbetades före vår kongress 1978, och det antogs av den kongressen helt utan protester. Detta var långt innan socialdemokraterna hade börjat intressera sig för att utveckla alternativa energikällor och kämpa för dem.

Vi har haft en genomtänkt energipolitisk och industripolitisk linje i det kommunistiska partiet. Vi har kopplat vår energipolitik till den svenska industristrukturen. – De här teserna kommer att närmare utvecklas av Jörn Svensson senare här i dag, men jag vill ändå framföra detta nu, eftersom Ingvar Carlsson har tagit upp dem i sitt första anförande.

Vi har sagt att Sverige måste minska sitt beroende av sådana industrier som har oerhört hög energiförbrukning, spara på råvarorna och sträva efter högre förädling för att på det sättet få en utveckling av den svenska industrin som tar mindre energi och ger mer arbete. Detta är en av grundstenarna i vpk:s energipolitiska program, och det borde Ingvar Carlsson ha läst på innan han gick upp och yttrade sig som han gjorde här.

Några ord också om det där talet om polisstat.

Det torde inte vara obekant för Ingvar Carlsson att vi alldeles nyligen har haft en debatt i kammaren om införande av en särskild polisstyrka just för kärnkraftverkens skull. Det torde inte heller vara honom obekant att det internationellt har blivit en oerhörd uppbyggnad av polisstyrkor av olika slag just i samband med utbyggnad och uppförande av sådana anläggningar – inte bara reaktorer utan också upparbetningsanläggningar och annat som hör till kärnkraftscykeln.

Det är därför litet förvånande att få höra de grova och vulgära argument som Ingvar Carlsson för fram. Överallt i världen där vi har fått en kärnkraftsutbyggnad har det blivit nödvändigt för myndigheter och för regeringar av olika slag, oavsett politisk inriktning, att stärka personalkontrollen, att stärka övervakningen av medborgarna och att öka polis skyddet. Det har hotat och hotar den fria strejkrätten, vilket kommit till klart uttryck i bl. a. Västtyskland och Frankrike. Om man skall föra en saklig debatt och sprida upplysning om dessa saker bör man alltså ta med dessa argument och inte bara tala i grova och vulgära vändningar om att det har hotats med en polisstat. Annars kommer debatten att ligga under den nivå som den bör ligga på i den här kammaren.

Herr talman! Folkomröstningens resultat innebar att högst tolv reaktorer skulle få användas i Sverige. Formuleringen "högst tolv reaktorer" betyder enligt vår mening att det inte alls är självklart att precis tolv reaktorer skall tas i drift. Uttrycket kan tolkas till precis vilket antal reaktorer som helst mellan de sex som nu är i drift och tolv.

Utslaget i folkomröstningen innebar också att avvecklingen skulle ske i en takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft.

Har vi då behov av att starta och hålla i gång tolv reaktorer? Inte alls! Vi har redan överproduktion av elkraft, och produktionen kommer ytterligare att öka när de nya stora reaktorerna tas i drift.

Mot den bakgrunden anser vpk att ett fullföljande av tolvreaktorsprogrammet är ett slöseri. Det är ett slöseri på minst två plan:

1. De pengar som skall användas för en utbyggnad av reaktor 11 och 12 kommer till mycket bättre och mer ekonomisk användning om de satsas på alternativa energikällor.

2. Det överskott av elenergi som ett färdigställande av dessa reaktorer kommer att medföra är enligt alla tillgängliga uppgifter tänkt att användas till vattenburen elvärme. Detta är det dyraste uppvärmningsalternativ som står till buds under senare delen av 1980-talet. Olja, kol och inhemska bränslen är alla billigare. Inte ens om vi vid en jämförelse med andra alternativ drar av den kostnad som uppstår vid ett avbrytande av reaktorerna 11 och 12 kan vattenburen elvärme konkurrera med andra uppvärmningssystem.

Reaktorerna 11 och 12 – Forsmark 3 och Oskarshamn 3 – bör därför inte färdigställas. De blockerar satsningar på vindkraft, kommunal kraftvärme och mottryckskraft inom industrin.

Något egentligt utrymme för vindkraft kommer med tolv reaktorer inte att uppstå förrän mot mitten av 1990-talet. Svensk industri kommer därmed inte att på många år få en hemmamarknad som underlag för en seriös satsning på vindkraften. De svenska företagen blir därigenom akterseglade av konkurrenter från andra länder. Vad detta betyder för t. ex. Karlskronavarvet eller Karlstads Mekaniska Werkstad kan var och en själv räkna ut.

Även utbyggnaden av kraftvärme och mottryck kommer att försvåras på grund av överskottet på elenergi från ett tolvreaktorsprogram.

Vi har i vår motion också tagit upp frågan om Barsebäcksverket. Lokaliseringen av ett kärnkraftverk till Barsebäck skulle med dagens kunskap aldrig ha accepterats. De båda Barsebäcksreaktorerna ligger mitt inne i Nordens mest tätbefolkade område. En utrymning av storstäder som Malmö och Köpenhamn inom 24 timmar efter en olycka kan bedömas som en nästan omöjlig uppgift. Utsläpp av radioaktiva ämnen efter en större olycka i Barsebäcksverket hotar dessutom jordbruksområden av stor betydelse för Danmarks och Sveriges livsmedelsförsörjning.

De i propositionen aktualiserade filterkamarerna kan, om de installeras, bara klara vissa olycksförlopp men däremot exempelvis varken ångexplosioner eller brott på reaktorkärlet. Propositionen anger att säkerhetsanalyser skall genomföras för samtliga svenska reaktorer, men föredragande statsrådet meddelar att det på grund av bristande resurser kan ta lång tid att

genomföra hela serien av analyser. För Barsebäck 2 föreligger dock redan två säkerhetsanalyser, utförda av kärnkraftsinspektionen resp. energikommissionen, varför det knappast finns anledning att vänta med beslutet att ta Barsebäck ur drift. Eventuellt tillkommande utredningar kan heller knappast ändra på förhållandet att Barsebäck lokaliserats till en plats där inga kärnkraftverk borde få ligga. Vpk vidhåller kravet att Barsebäck omedelbart bör tas ur drift.

Det har talats om säkerhetsfrågorna, och vi i vpk anser att man i propositionen inte tillräckligt tar fasta på den analys och de förslag som har redovisats av reaktorsäkerhetsutredningen. Utredningen sammanfattade sina synpunkter och förslag i 49 punkter. Av dessa förslag och av utredningens bakomliggande resonemang kan man förstå att SKI har helt otillräckliga resurser inom praktiskt taget varje verksamhetsområde, att oklarhet råder om vilka mål och normer som gäller för drift av kärnkraftverk i Sverige, att de konsekvenshinder åtgärderna inte hittills ägnats tillräcklig uppmärksamhet, att den mänskliga faktorn inte tagits på allvar osv.

Vi har också under folkomröstningskampanjen fått höra chefen för SKI själv sitta i den svenska televisionen och säga att man inte har tillräckliga resurser. Vi har därför velat ta upp den frågan i vår motion. I denna har vi också fört fram vårt krav att man skulle genomföra en närmare analys och genomlysning av SKI:s organisation, arbete osv. Motionen har avstyrkts av utskottet. Vi beklagar det, eftersom vi anser att man i samband med säkerhetsfrågorna, som nu alla säger är viktiga och som bör prioriteras, också borde ha tagit upp de krav som ställts i vpk:s motion på det här området.

Jag vill, herr talman, nämna något om oljan. Det råder ju stor enighet om att vi måste minska vårt oljeberoende, och det är självklart om Sverige skall klara sin ekonomi och sin energiförsörjning. Ur den synpunkten är förslaget i den vid betänkandet fogade socialdemokratiska reservationen om en sådan utbyggnad av raffinaderikapaciteten att man kan förvandla tyngre bränslen till lättare mycket bra. Vi slipper ju då undan eller minskar vårt beroende av spotmarknaden, och det är en mycket viktig reform som självfallet borde genomföras. Men det gäller också oljeberedskapen och oljelagringen, som enligt min mening är helt otillräckliga. Inte minst innebar den korta tid då folkpartiet satt vid regeringsmakten i det här landet att dessa frågor försumrades.

Jag har personligen motionerat om en fortsatt satsning på en ny oljelagringsanläggning vid Hargshamn vid Upplandskusten. Det finns också flera andra ställen vid kusten där man behöver bygga ut lagringskapaciteten och se över lagringsförhållandena, kontrakten mellan bolagen och staten osv., men jag vill nämna något som gäller projektet vid Upplandskusten och som jag tycker är väldigt anmärkningsvärt.

Jag har i andra sammanhang här i kammaren ofta tagit upp frågan om det sårbara samhället och aspekter på den. Jag har också haft debatter med försvarsministern om kärnkraftverkens lokalisering. Vi vet att försvarets högsta myndigheter enträget under alla år har varnat för att lägga kärnkraftsreaktorerna vid kusterna, men de har ändå lagts där. Nu hänvisar

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

man i utskottets skrivning till försvarssynpunkter när det gäller frågan att lokalisera ett oljelager vid Hargshamn. Hargshamn ligger i Roslagen vid Upplandskusten. Det är enligt utskottets skrivning – där man hänvisar till handelsminister Hadar Cars uttalande tidigare, under folkpartiregeringens livstid – ur försvarssynpunkt oförsvarligt att anlägga ett oljelager i Hargshamn. Men 10 mil längre norrut vid Upplandskusten ligger två och en halv, snart tre, reaktorer – en placering som strider emot alla försvarssynpunkter. Var finns logiken i motiveringen när placeringen av ett oljelager på en viss kuststräcka vägras samtidigt som utbyggnaden av ett stort kärnkraftsblock på samma kuststräcka medges? Jag tror att utskottet i det fallet borde ha tittat litet närmare på debatten om kärnkraftverkens lokalisering och vad försvarets myndigheter haft att säga om den tidigare. Det hade varit bra, då hade den här olyckliga skrivningen kunnat undvikas.

Vi hälsar med tillfredsställelse att en första satsning på införande av naturgas i Sverige nu görs. Det är en förbättring och ett tillrättaliggande av folkpartiregeringens absoluta vägran att införa det energislaget i Sverige. Även om det är en blygsam början är den viktig, och den kan under en övergångsperiod bli mycket viktig för den svenska energiförsörjningen. Vi har därför ansett att Swedegas krav på olika förstärkningar av aktiekapitalet m. m. borde ha fått gehör. Vi hoppas att Swedegas i ett annat skede, längre fram, får den förstärkning som är nödvändig.

Innan jag lämnar bränslesituationen och talarstolen vill jag på nytt framföra vänsterpartiet kommunisternas uppfattning att någon uranbrytning inte skall få förekomma i Sverige. Vi anser att vi har all anledning att noggrant följa utvecklingen på det området. De internationella erfarenheterna förskräcker. TV-program har nyligen visat verkningarna av uranbrytning, exempelvis i Frankrike. Det var inte roligt att se vilka verkningar det fått, hur landskapet såg ut. Vi bör inte sätta i gång någon uranbrytning i Sverige utan vi bör inrikta vår energipolitik på att nedbringa all hantering av radioaktivt material till ett minimum.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vpk:s motioner i detta ärende. Vi kommer också att stödja centerns reservationer, eftersom de sammanfaller med folkkampanjens och vpk:s åsikter i den här frågan.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Bara en kort replik till Oswald Söderqvist.

En polisstyrka av det slag Oswald Söderqvist nämnde finns t. ex. i Storbritannien. Den skall sättas in mot terrorister. Det har, såvitt jag vet, aldrig skett när det gäller kärnkraftverk, men nu senast sattes den in i samband med ockupationen av den iranska ambassaden.

Man kan naturligtvis diskutera vilka medel en demokrati skall använda sig av för att skydda sig mot terrorister. Debatten om en motsvarande polisstyrka har förts i Sverige men hittills har förslaget avvisats. Detta tillhör

emellertid de frågor som är svårbedömbara och som jag för min del inte har något självklart svar på. Men jag vill bestämt hävda att för att Storbritannien byggt upp en sådan här polisstyrka har naturligtvis därmed inte den brittiska demokratin gått förlorad. Jag vill påstå att den är inte bara en av de äldsta utan också en av de starkaste och stabilaste demokratierna i världen.

Däremot har polisstater funnits långt innan kärnkraften kom till – därför att partier och politiker som varit motståndare till demokratin fått den politiska makten. Det är det som är avgörande för om vi får polisstater eller inte. Av någon märklig anledning, Oswald Söderqvist, har demokratin gått förlorad när kommunistiska partier övertagit regeringsmakten, och polisstater har kommit till. Därför får Oswald Söderqvist ursäkta mig när jag påstår att det finns ett betydligt starkare samband mellan diktaturideologier och polisstater än mellan kärnkraft och polisstater.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Jag konstaterar med tillfredsställelse att Ingvar Carlsson nu övergår till en betydligt mer modest debatteknik. Det var roligt att höra.

Javisst, det har satts upp särskilda polisstyrkor i England. De har också använts. Det har nu satts upp en speciell polisstyrka i Sverige framför allt med hänvisning till kärnkraftverket i Forsmark, därför att vederbörande lilla polisdistrikt, Tierps polisdistrikt i det län som jag själv tillhör, har förklarat att det inte kan fullfölja de uppgifter som åläggs det. Polischeferna i samtliga de polisdistrikt där det finns kärnkraftverk har inkommit med en skrivelse till rikspolisstyrelsen – det känner säkert Ingvar Carlsson väl till – i vilken de framhållit att deras resp. polisdistrikt inte kan klara av sina på grund av kärnkraftverken ökade uppgifter, att de måste få större resurser, mer materiel, modernare vapen, materiel för övervakning och avspärrning m. m. Denna framställning fick till följd att en utredning tillsattes inom rikspolisstyrelsen, något som i sin tur fick till resultat denna första polisstyrka som uttryckligen formerats just för kärnkraftverkets skull.

Med mitt tal om att demokratin hotas menar jag inte enbart dessa polisstyrkor utan att det i detta sammanhang finns ett mycket större problem, Ingvar Carlsson. Det finns internationellt sett – från Tyskland, t. o. m. från en så gammal demokrati som Schweiz, från Frankrike och även från England – övertygande material som bevisar hur det som vi förbinder med demokratiska rättigheter snörs in och försämrats just genom kärnkraftsutbyggnaden. Kontrollen av personal kommer att öka mycket kraftigt. Sådan kontroll finns visserligen inom andra områden också men speciellt i samband med kärnkraften. Strejker exempelvis vid uppbyggnadsanläggningen La Hague i Frankrike, som vi har haft anledning att tala om tidigare, har stoppats genom lagstiftning. Arbetarna har fått återgå till sina jobb på grund av att det ansågs oerhört viktigt att anläggningen hölls i gång. Det är sådana saker jag tänker på. Det är inte bara fråga om polisstyrkor utan om inskränkningar i de personliga fri- och rättigheterna på alla plan.

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Världen står inför en svår och besvärlig energiframtid. En energikälla, oljan, som vi i så hög grad gjort oss beroende av blir allt knappare och därmed allt dyrare. Kanske kommer då och då överskott på olja att finnas och priserna stundom att falla. Ändå är den långsiktiga trenden alltför uppenbar för att kunna negligeras. Världens oljeberoende utgör ett direkt hot mot framtida trygghet och välbstånd. U-ländernas strävan att ta sig ur sin fattigdom försvåras av de ständiga oljeprishöjningarna. Knappheten på olja och det osäkra politiska läget runt Persiska viken bidrar till att öka spänningen i världen.

Sverige är mer beroende av oljan än de flesta andra. Vår ekonomi tyngs hårdare av prisökningarna. Vår ekonomiska handlingsfrihet urgröps. Sverige har större skäl än någon annan att så snabbt det sig göra låter minska beroendet av olja. Ett mindre oljeberoende är inte bara en fråga om försörjningstrygghet, utan också ett villkor för att den svenska ekonomin skall kunna komma i balans.

Folkomröstningen den 23 mars gav *ett* viktigt besked. De tolv kärnkraftverk som vi har eller håller på att bygga skall användas för att trygga vår energiförsörjning. Den unika kapitalförstörelse som en snabbavveckling av kärnkraften skulle ha inneburit har därmed förhindrats. En grund har lagts för en avveckling av oljeberoendet.

Folkomröstningen har emellertid också gett besked om att många människor känner oro inför kärnkraften. Åtskilliga förslag har väckts som kan göra kärnkraften än säkrare än vad den i dag är. Det är angeläget att de nya erfarenheter som kommit i dagen under de senaste årens intensiva debatt om kärnkraften i vårt land liksom i andra länder nu tas till vara. Den redovisning av angelägna åtgärder på kärnsäkerhetsområdet som propositionen innehåller finns det all anledning att välkomna.

Det faktum att svenska folket genom folkomröstningen den 23 mars accepterat att vi skall använda våra kärnkraftverk får emellertid inte tas till intäkt för minskade ansträngningar att på andra vägar komma till rätta med Sveriges oacceptabelt stora oljeförbrukning. Kärnkraften är bara en del av en nödvändig strategi för att ta oss bort från oljan.

Höga ambitioner är nödvändiga när det gäller åtgärder i energihushållande syfte. Energi kan sparas i bebyggelse och industri, liksom inom transportväsendet. Genom en aktiv forsknings- och utvecklingsverksamhet kan ny teknik för ökad energihushållning framskapas. Det är av vikt att stimulansen till energihushållningsåtgärder tar sikte på att skapa incitament hos enskilda människor att bidra till en bättre hushållning med knappa resurser.

Samtidigt som det är angeläget att vi stimulerar forsknings- och utvecklingsarbetet för bättre energihushållning är det av vikt att nya energikällors förutsättningar klarläggs. Arbetet måste inriktas på en utveckling i riktning mot ett ökat ianspråktagande av inhemska, helst förnybara energikällor. Väsentliga svenska forskningsinsatser bedrivs i dag inom t. ex. områdena vindenergi, biomassa och olika former av solenergiutnyttjande.

Nödvändigheten av en vittomfattande forskning kring den förnybara

energin och förhoppningen om att dessa energikällor i framtiden väsentligen skall kunna bidra till den svenska energiförsörjningen får emellertid inte tillåtas överskugga de svårigheter som alltfjänt är förknippade med de förnybara energikällorna. När det gäller många av de energikällor till vilka stora förhoppningar knyts är osäkerheterna i ekonomiskt avseende men också i fråga om miljökonsekvenserna alltfjänt stora. Först efter ytterligare forsknings- och utvecklingsarbete är det möjligt att mera detaljbedöma hur dessa energikällor kan passas in i det svenska energiförsörjningssystemet.

Den osäkerhet som alltfjänt omger de förnybara energikällorna är skälet till att vi moderater velat visa en viss ödmjukhet vid bedömningarna av hur energiförsörjningssituationen kan te sig ett stycke in på 2000-talet. Det är vår tro och vår förhoppning att den förnybara energin då skall ha nått så långt att den kan spela en väsentlig roll för att trygga den svenska energiförsörjningen. Men vi vet inte säkert. För säkra bedömningar är det underlag som i dag står oss till buds alltför begränsat.

I debatten inför folkomröstningen markerades flera gånger från vårt håll att det är svårt, ja, i praktiken ogörligt, att genom beslut i dag binda generationer långt in på 2000-talet. Vi håller fast vid folkomröstningens och propositionens formulering att tolv reaktorer skall tas i drift och användas under sin tekniska och ekonomiska livslängd, dvs. i praktiken ca 25 år. Men vi vill inte, som utskottsmajoriteten, låsa fast ett avvecklingsdatum till nyårsnatten år 2010.

För att klara de gigantiska energiproblem vårt land står inför krävs insatser av alla på alla samhällets plan. Få områden är så olämpliga för ideologiskt betonade hämningar. På få områden är det så angeläget att ta till vara all den initiativkraft och framåtanda som ett decentraliserat ekonomiskt system rymmer. Socialistiska ingrepp som inte har något annat motiv än socialistisk doktrin kommer att hämma den idérikedom och den innovationskraft på energiområdet som vi så väl behöver. Tesen att alla anläggningar som producerar kraft av någon betydelse skall ägas av staten lär inte precis öka tempot i utvecklandet av alternativa energikällor. Inte heller blir kärnkraften säkrare genom att staten äger den. Säkerheten skall tryggas genom det regelsystem för kärnkraftens användande som statsmakterna fastställer. I reservation 3, som rör samhällets inflytande i OKG, finns den mera liberala grundsyn uttryckt som centern och vi i denna fråga företräder. Litet förvånande är det också att höra Ingvar Carlsson i denna kammare uttrycka sitt skarpa ogillande av Gösta Bohmans karakteristik av socialdemokraternas partimotion. Man frågar sig: Står inte socialdemokraterna för planhushållning längre?

Frågan om vinsterna i vattenkraftsproduktionen behandlas i propositionen. Föredraganden aviserar att energiskatteutredningen kommer att ges tilläggsdirektiv för att ta upp denna fråga. Detta tycker vi är viktigt. Däremot vill vi inte, som utskottsmajoriteten, föregripa utredningens ställningstagande genom en skrivning från utskottets sida; därav reservation 10.

Som Stockholmsriksdagsman har jag anledning att särskilt kommentera en fråga som tas upp i näringsutskottets betänkande; det gäller storstädernas

värmeförsörjning. Som utskottet framhåller är det angeläget att regeringen snarast tar beslut om riktlinjer för storstädernas värmeförsörjning. Bl. a. Stockholm måste inom en nära framtid bestämma hur dess värmeförsörjning skall utformas. Värmesektorn är en mycket tung post i Stockholms energiförsörjning. I Stockholms kommun går ca 65 % av det totala energibehovet till värme jämfört med knappt 50 % i landet som helhet. Stockholm har stort oljeberoende. I dag täcks ca 30 % av uppvärmningsbehovet med fjärrvärme, baserad på tunga oljor. Resterande kommer i huvudsak från individuell uppvärmning, baserad på lätta oljor. Enligt den plan som kommunerna antagit skall fjärrvärme svara för 90 % av värmebehovet i mitten av 1990-talet.

Ett utnyttjande av hetvatten från Forsmark skulle drastiskt minska hela Storstockholmsregionens oljeberoende. De tätbebyggda delarna skulle praktiskt taget rensas på allt vad oljeeldning heter. Vid normal drift betyder det att endast 10 % av värmebehovet i Stockholm behöver tillgodoses på annat sätt, vilket i huvudsak betyder någon form av eluppvärmning.

Behovet av koleldning minskar kraftigt. Anläggningarna – värmeverken – måste byggas, men kommer endast att användas som reserver och under kalla vinterdagar.

Betydelsen för miljön kan knappast överskattas. Eldning för att klara behovet av värme kommer ju i stort sett att elimineras, och insatserna mot luftföroreningar kan koncentreras på de återstående föroreningskällorna.

Forsmarksalternativet är mycket lönsamt. De höjda oljepriserna – vi sparar 1 – 1.5 miljarder kronor per år – gör att investeringarna kan skrivas av helt på ca fem år, och detta med en pessimistisk kalkyl. Det minskade importbehovet i vad avser bränsle har så stor ekonomisk betydelse att projektet måste betraktas som en nationell angelägenhet och inte endast en regional sådan.

En i flera sammanhang diskuterad fråga är: Vad gör vi med ledningen från Forsmark när vi inte längre har något kärnkraftverk i drift i Forsmark? Ekonomiskt blir ledningsinvesteringen återbetalad på ett antal år. Ledningens livslängd torde dock bli avsevärt längre, vilket på intet sätt är negativt. Ledningen kan i själva verket vara en resurs som får största betydelse vid de beslut som då måste fattas avseende Storstockholms fortsatta värmeförsörjning.

Om "alternativen" lyckas, dvs. blir kommersiellt konkurrenskraftiga, torde existensen av denna ledning utan tvivel öka möjligheterna att även använda "alternativen" för Storstockholms värmeförsörjning. Exempelvis skulle det vara mycket lättare att placera solfångare i anslutning till ledningen än att placera dem inne i Storstockholm. Vidare torde Forsmarksläget med redan utbyggd kraftöverföring och i övrigt etablerat läge för energiproduktion vara gynnsamt även för alternativa energikällor, t. ex. biomassa, energiskog. Givetvis finns det också möjlighet att förlägga stora koleldade anläggningar i Forsmark. Ledningen skall därför inte ses som en "bindning till kärnkraften" utan som en unik möjlighet att även på sikt klara Storstockholms värmeförsörjning utan att belasta tätortsmiljön.

Herr talman! Det svenska samhället har, liksom andra samhällen, under senare år präglats av betydande motsättningar om energipolitikens inriktning. Årets folkomröstning markerar slutet på osäkerheten och början på den beslutsamhetens väg som vi nu måste beträda. Ingen tid får förloras i kampen mot oljeberoendet. Politisk enighet i denna strävan är en styrka. Näringsutskottets betänkande markerar, trots reservationer och särskilda yttranden, en början på en sådan enighet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 10 och i övrigt till näringsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde Göte Jonsson, Erik Hovhammar, Görel Bohlin, Bertil Danielsson, Erik Olsson och Sonja Rembo (alla m).

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! I början av 1970-talet fanns det ingen opposition i riksdagen mot att världens mest ambitiösa kärnkraftsprogram skulle fortsätta vidare mot 24 aggregat och därefter till bldreaktorer med inhemskt uran. Centerns miljö- och energiprogram med kärnkraftmotstånd låg färdigt till vår stämma 1973, då bara Oskarshamn 1 och det nu nedlagda Ågesta var i drift. Samma år beslöt riksdagen på förslag från centern att ompröva kärnkraften och beställde ett nytt allsidigt beslutsunderlag. Tyvärr fortsatte utbyggnaden under tiden precis som kraftföretagen planerat, trots centerns och vpk:s protester. Sverige låste i onödan nya miljarder i kärnkraft.

Ju mer beslutsunderlaget breddats och människor fått klart för sig vad kärnkraften innebär, desto större har motståndet blivit. 1970-talets allt intensivare kritik och folkomröstningen har inneburit att alla partier i riksdagen utom moderaterna säger sig vilja avveckla kärnkraften så fort som möjligt. Det är en stor seger för kärnkraftsmotståndet!

De utomparlamentariska påtryckningsgrupperna i samhället för kärnkraften har emellertid inte gett upp. Stockholms handelskammare skriver t. ex. i en ledare i Handelskammartidningen, nr 6 för 1980 s. 3, att det naturliga är ett fjärde aggregat i Forsmark för hetvattenledning till Stockholm, men: "Det politisk-taktiska beslutet att begränsa antalet aggregat till tolv låser åtminstone under några år det energipolitiska handlandet."

Framtiden kommer att visa om det är folkets representanter i det här huset eller utomparlamentariska etablerade intressen som bestämmer.

Regeringens proposition 1979/80:170 innebär att högst de tolv aktuella reaktorerna får användas under sin tekniska livstid, som beräknas till 25 år. I centerns särskilda yttrande nr 1 till näringsutskottets betänkande nr 70 har vi visat hur erfarenheten i världen talar för att kärnkraftverken inte håller så länge som 25 år och att avvecklingen av de tolv reaktorerna antagligen kommer att ske tidigare.

Näringsutskottet föreslår riksdagen besluta att året 2010 lagfästs som den senaste tidpunkt då all kärnkraft skall vara avvecklad i vårt land. Detta sker på socialdemokraternas förslag och mot moderaternas protester.

Utskottet konstaterar vidare på s. 19 att "byggnad av secure-reaktorer

eller bidadreaktorer inte skall förekomma i Sverige". Detta är en mycket viktig markering och borde självfallet innebära att Asca-Atom lägger ned arbetet på secure.

Utskottet konstaterar också att förbud mot export av kärnreaktorer och kärnreaktorteknologi redan finns lagfäst. Några nya dispenser borde vara svåra att få från regeringen. Marknadsföringen av kärnkraft till Mexico och andra länder borde härmed upphöra.

Man kan alltså konstatera att kärnkraften är en teknik utan framtid, om det blir så som den överväldigande majoriteten av vårt folk vill och som riksdagen nu rekommenderas besluta.

Detta borde betyda att statliga myndigheter, kommuner, kraftföretag och deras leverantörer nu börjar inrikta sig på det system som skall avlösa olja och kärnkraft. Framtiden kommer att visa om de olika beslutsfattarna i landet rättar sig efter detta riksdagsbeslut eller om man fortsätter det gradvisa uppbyggandet av ett energisystem som bara passar kärnkraften och förhållningstaktiken gentemot de inhemska, förnybara energikällorna, så att kärnkraftsavvecklingen i praktiken görs allt svårare. Om det sistnämnda blir fallet borde riksdagen dra vissa slutsatser av det och ändra spelreglerna i samhället. Centern har också i fortsättningen en viktig bevakningsuppgift i regeringen när det gäller kärnkraftsavvecklingen.

Men det är också nödvändigt med en fortsatt kunnig och engagerad folkrörelse om vi skall lyckas stoppa kärnkraften.

Folkomröstningskampanjen innebar en samling och inspiration för alla de människor som vill lägga om vårt sätt att producera och leva så att människan och naturen mår väl av det.

Nej-linjen samlade nästan 40 % av de röstande, en minoritet som inte kan nonchaleras, det vet alla partier.

Under kampanjarbetet för linje 3 träffades vi med olika politiska och andra åsikter och fann många gemensamma nämnare. Det blev mer och mer klart att de politiska sakfrågorna inte bara kan ses i en höger-vänster-dimension. I alla politiska partier finns de som vill fortsätta centralisera makt och de som vill decentralisera.

Den norske fredsforskaren John Galtung var troligen den förste som åskådliggjorde den här nya politiska dimensionen i sitt kryss, som jag visar på skärmen.

Emin Tengström vid Centrum för tvärvetenskapliga studier av människans villkor, Göteborgs universitet, har arbetat vidare på modellen och gjort den känd i Sverige.

Vi ser här en A och B-dimension som kompletterar den vanliga vänster-höger-dimensionen som vi är vana vid att tänka i när det gäller politik. Man kan placera in människor som befinner sig på olika håll i vänster-höger-skalan också på resp. A-B-skalan. Jag vill ta upp några av de skillnader som då uppträder. A-alternativet, det storskaliga, centraliserade samhället står mot B-alternativet, det småskaliga, decentraliserade samhället.

1. Det finns på A-sidan de som gärna fångas av en teknik som kostar så

mycket och är så svårhanterlig att bara några få i praktiken kontrollerar den i kraft av sina specialistkunskaper och sin insyn. På B-sidan finns de som vill skapa moderna hanterbara redskap för att underlätta för alla att få grepp om sitt arbete och bli skapande.

2. Det finns de som låter vår ekonomi präglas av modeller som styr oss mot en fortsatt tillväxt av vad som helst – även det som är destruktivt – och som ser en framgångsrik konkurrens med medmänniskorna om världsmarknaden som en absolut nödvändig förutsättning för välfärden, under maximen "den enes död är den andres bröd". Det är en typisk A-inställning. Men det finns också de som sätter livskvalitet och alla människors utveckling främst och mer betonar vikten av att alla länder tryggar sin försörjning genom att på ett ekologiskt kunnigt sätt ta till vara sina tillgångar. De vill bygga upp ett handelsutbyte mellan folken på jämbördiga villkor utan att någon slår ut eller suger ut någon annan – en B-inställning.

3. Det finns på A-sidan de som bara kan tänka i bruttonationalprodukt för att ett arbete skall gillas och på B-sidan de som vill inrikta sig på att mer arbetstid kunde läggas på sådant som är direkt användbart för en själv och ens grannar utan att man skall behöva skämmas för det.

4. Det finns uppenbarligen de som vill att staten sköter landets planering i detalj från centralt håll – de befinner sig på vänsterkanten av A-skalan – eller att de stora företagen, också de multinationella, får sköta planeringen själva – de befinner sig på högersidan av A-skalan. Men på B-sidan finns de som vill att besluten skall fattas av dem som berörs av besluten och att kommuner och grupper inom bostadsområden bör få mer att säga till om i egna angelägenheter. De vill kämpa för ett samhälle där människorna själva har makten och kompetensen att sörja för sina liv.

Inom alla partier finns det alltså både A- och B-inriktningar, men flest decentralister tror jag obestriddligen att man finner hos centern. Det har förts fram en tanke på att bilda ett nytt parti för B-inriktningen. Enligt min åsikt är det ett säkert sätt att misslyckas och skaffa fiender i alla läger. Dessutom får man svårigheter med den gamla vänster-högerdimensionen, som ingalunda är betydelselös.

Sveriges politik, liksom världens politik i övrigt, domineras nu av A-inriktningen. Men det verkar som om en tyngdpunktsförskjutning ägt rum mot B hos en stor del av folket. Jag tror att det mest konstruktiva är att arbeta i det sammanhang där man befinner sig för att göra det decentraliserade alternativet alltmer konkret och mer trovärdigt. Det finns ingenting som säger att människor med B-inriktning inte kan få samma självförtroende och självklara dominans som de med A-inriktningen har nu.

I energifrågan finns kärnkraften tydligt på A-sidan, medan det samhälle som hushållar så att de förnybara inhemska energiresurserna räcker passar in på B-sidan.

Centern har i partimotion 1979/80:1407 föreslagit att riksdagen nu skulle uttala sig för att en decentraliserad samhällsstruktur måste eftersträvas. Vi har inte fått med oss något annat partis företrädare på detta förslag.

Jag yrkar bifall till centerns reservation 2.

Utskottet konstaterar att samtliga riksdagspartier utom vpk anser att resultatet av folkomröstningen bör ligga till grund för inriktningen av den framtida energipolitiken. Centern respekterar alltså resultatet av folkomröstningen.

Men det finns starka motsägelser i den segrande linje 2:s framtoning. Det är uppenbart att människor inte vågade rösta på linje 3, även om de ogillade kärnkraft, därför att de fruktade elbrist med åtföljande prishöjningar och svåra konsekvenser för näringslivet.

Linje 2 var under hela folkomröstningskampanjen mån om att betona att dess förslag innebar det förnuftiga sättet att avveckla kärnkraften.

Verkligheten tycks nu vara den att det finns ett elöverskott, som kommer att öka våldsamt om sex nya och dessutom mycket större reaktorer skall in på nätet. Detta elöverskott försvårar både hushållning och introduktion av förnybara energikällor. Energiministern framhåller i propositionen att ny elkapacitet inte behövs under 1980-talet. Det är alltså risk för att det blir kärvt för industriellt mottryck, för vindkraft och för kraftvärme också med inhemska förnybara energikällor. Måste man kanske t. o. m. släppa vatten förbi turbinerna i vattenkraftverken och sälja el till realisationspris utomlands för att få rum med kärnkraften över huvud taget?

Det står alltså klart att både reaktor 11 och reaktor 12, alltså både Forsmark 3 och Oskarshamn 3, innebär att man i en mening går ifrån folkomröstningens resultat att avveckla kärnkraften så fort det är möjligt med hänsyn till behovet av elektrisk kraft, som det stod på både linje 1:s och linje 2:s valsedel. Men samtidigt har folkmajoriteten onekligen sagt att både Forsmark 3 och Oskarshamn 3 skall få byggas, men den har gjort det i tron att det var nödvändigt för elförsörjningen.

I partimotionen 1979/80:2060 presenterar centern ett program för kraftvärmeutbyggnad, som bör övervägas i den fortsatta energipolitiken. Det finns uppenbarligen bättre alternativ än F3 och O3. Hur bundna till kärnkraftsetablissemangen är folkpartiet och socialdemokraterna?

Självfallet kan inte uranbrytning tillåtas i Sverige, om vi skall följa folkomröstningens resultat. Uranbrytning innebär ju en långvarig bindning till kärnkraft eller till bombbränsle förutom den uppenbara miljöförstöringen och strålningsbelastningen.

Det borde också vara fel att bygga 800-kilovoltsledningar, som binder systemet till en stor mängd elektricitet från några få platser, alltså raka motsatsen till det decentraliserade energisystemet byggt på förnybara energikällor. Dessutom undersöker industriverket hälso- och miljöeffekterna av höga spänningar och räknar inte med att någon klarhet kan vinnas ännu på några år. Näringsutskottet och riksdagen har tidigare uttalat att sådana här ledningar inte får byggas förrän man är säker på att så starka spänningar som det här är fråga om inte medför miljöstörningar och hälsostörningar.

Vi anser att man bör utesluta också hetvattenledningar från kärnkraftverk när man gör upp program för storstädernas energiförsörjning. Också dessa skulle binda oss till kärnkraft eller till annan storskalig värmeproduktion. Det tycks också råda mycket delade meningar om det tekniskt och

ekonomiskt vettiga i att dra milslånga jättetunnlar av hittills oprövade dimensioner för att transportera hetvatten. Det är alltså ganska tveklaktigt om det är någon ekonomi i detta.

Jag yrkar bifall till centerns reservation nr 8, där vi föreslår att riksdagen bifaller bl. a. motionen 1978/79:2026 av Ulla Tillander och Bertil Fiskesjö om förbud mot hetvattenledning från Barsebäck.

I hemställan nr 14 vill utskottet att regeringen skall beakta centerns och socialdemokraternas partimotioner 1979/80:1407 resp. 1979/80:2056 beträffande åtgärder för att underlätta introduktion av ny energiteknik.

Samhällets uppgift bör vara att bilda motvikt till de etablerade intressena på energiområdet, som vart och ett med stora resurser bakom sig talar för sin vara utan ansvar för helheten. Det finns starka intressen inom oljeområdet i världen, och detta gäller också för kolet och uranet. Kanske sammanfaller dessa intressen.

Energiushållningen däremot har ingen samlad organisation bakom sig i näringslivet, även om energiushållning innebär beställningar i många företag. Utskottet har i höstas fått riksdagen med sig på att det stöd till energibesparande åtgärder inom industrin, i form av prototyper och försöksanläggningar m. m., som industriverket svarar för inte får trappas ned på ett sådant sätt att det innebär minskad energibesparing. Formerna för stödet kommer att förändras. Ju dyrare oljan blir, desto större blir ju motivet för näringslivet att spara, också statliga bidrag förutan. Konsulttjänster i de regionala utvecklingsfonderna för energirådgivning till bl. a. företag bör vara en mycket bra stödform som man nu satsar på.

Till hösten aviseras en fond som skall ersätta en del bidrag. Det är väsentligt att denna fond kommer att innebära bl. a. att industrins investeringar för egen elproduktion får finansieringsvillkor som är jämbördiga med kraftföretagens och att det blir lika lätt att finansiera energiushållning som investeringar i ny energitillförsel. Det är också väsentligt att de många nedlagda mindre vattenkraftverken vid redan utbyggda dammar kan moderniseras och sättas i gång igen.

I Sverige har vi stora inhemska råvarutillgångar också när det gäller energi. Vi har stora torvtillgångar, och vi har en torvteknik som utvecklades redan på 1940- och 1950-talen och som varit så framgångsrik att man i Ryssland i dag använder "svenskmaskiner" i sin torvhantering. För något decennium sedan hade vi en torvbrikettfabrik i drift i Skåne. En sådan torvbrikett har samma energiinnehåll per vikt och volymenhet som kol och borde alltså tåla kostnaderna för transport till storstäderna. Vi kan alltså torv i Sverige, även om man naturligtvis alltid kan lära sig mer. I Finland bygger man ut torvkraften för fullt. Vad väntar vi på? Men det finns inga internationella påtryckningsgrupper när det gäller vår torv, även om oljeklubben (IEA) i någon undanskymd PM för skams skull påvisat att den existerar.

Däremot är marknadsföringen intensiv för kolet, så för att få in det i landet behöver vi inte subventionera eller anstränga oss. Tvärtom, det är väl inte för att få kol som vi kämpar mot oljans miljöförstöring och utlandsberoende. Det verkade på Margaretha af Ugglas som om miljöfrågan när det gäller

kolet skulle vara mer utredd än miljöfrågan i samband med de förnybara inhemska energikällorna och att det var ovissare med veden än med kolet. Vilken är annars förklaringen till att man inte talar emot kolet, då man ju anser att det behövs en lång övergångstid, innan de förnybara inhemska energikällorna kan användas i Sverige?

Linje 2 varnade vid folkomröstningen för Sot-Sverige om linje 3 vann. Nu får vi tydligen hjälpas åt att motverka de starka intressen som vill göra oss beroende av ett nytt miljöhot.

När det gäller energiskogsförsöken räknar utskottet på s. 58 med att de projekt som startats kommer att få tillräckliga resurser för att kunna fullföljas.

Centern anser att det vore lämpligt att fastställa ett konkret, ambitiöst mål för hur mycket olja som bör ha ersatts av inhemskt bränsle till år 1990, lika väl som man på 1950-talet bestämde sig för ett så ambitiöst kärnkraftsprogram. Det är ju uppenbart att så många fördelar står att vinna, inte bara för energiförsörjningstryggheten utan också när det gäller en förbättring av bytesbalansen och en ökning av sysselsättningen i just de trakter där en sådan särskilt behövs, att det motiverar en snabbare introduktion än vad som är företagsekonomiskt försvarligt.

Jag yrkar bifall till reservation 7.

Socialdemokraterna har tillsammans med folkpartiet fått majoritet i utskottet för en skrivelse till regeringen om att förhandlingar med Oskarshamns Kraftgrupp AB skall föras med sikte på samhällsmajoritet i företaget. Vi har fullständigt förtroende för att regeringen sköter överläggningarna på ett förnuftigt sätt och anser att det är olyckligt, om riksdagen går in och försvårar förhandlingsläget för staten genom ett sådant uttalande.

Den orsak som socialdemokraterna anger för samhällsägandet i majoritet, nämligen att säkerheten skulle förbättras genom detta, tror jag mig kunna försäkra är helt irrelevant. Statens strålskyddsinstitut och kärnkraftsinspektionen har lika stor, eller kanske lika liten, möjlighet att kontrollera säkerheten vare sig det är Vattenfall, kommuner eller privatföretag som har ägarmajoriteten.

Samhället har redan en förkrossande majoritet när det gäller kärnkraft i landet, som ju aldrig skulle kunna byggas ut utan stora subventioner från skattebetalarna. Det är värdefullt att ha kvar det lilla privata intresse på beställarsidan som finns, därför att man då har bättre möjlighet att se hur det är med kärnkraftverkens ekonomi. Tycker t. ex. de privata delägarna i OKG att det är någon idé att satsa på Oskarshamn 3 när det inte behövs under 1980-talet och måste stängas senast år 2010?

Jag yrkar bifall till reservation 3, som moderaterna och centern står bakom.

Statens vattenfallsverk bryr sig ju uppenbarligen inte om ifall kärnkraften går ihop eller ej. Utskottet anför på s. 54 med anledning av vår motion 1979/80:1778 om särredovisning i Vattenfall att " – – – det av verkets driftstat framgår att såväl intäkterna som utgifterna är sådana som inte direkt kan hänföras till viss typ av produktionsanläggning".

Det här är ju egentligen rätt fantastiskt. Man skulle alltså i Vattenfall inte hålla reda på vad skillnaden är i fråga om inkomster och utgifter för t. ex. vattenkraften i Norrbotten i jämförelse med t. ex. det olycksdrabbade Ringhals. Det är ytterst märkligt att utskottet tolererar att Vattenfall inte särredovisar intäkter och rörelsekostnader vid atomkraft, vattenkraft och övrigt. Särskilt märkligt blir det i perspektivet att man nu överväger att ta in särskilda skatter på övervinster i vattenkraftsproduktionen vid de privata företagen. Man är ju medveten om att dessa vinster investeras inom andra delar av företaget, men vill ha ett ord med i laget här. Men det i särklass största företaget i branschen, vattenfallsverket, tillåts tydligen i svåröverskådlig redovisningspraxis hantera vinsterna som det önskar. Hur skall samhället på det sättet veta vad det egentligen kostar att driva kärnkraftverk?

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Vattenfalls stora tillgångar i de norrbottniska kraftverken ger rimligen enorma övervinster varje år. Eftersom investeringarna i ny kraftutbyggnad i det närmaste upphört i norr blir det alltmer orimligt att Vattenfall får disponera dessa vinster till sina investeringar eller sitt driftunderskott i söder. I motionen 1979/80:962 lämnar centerpartisterna Filip Johansson och Arne Lindberg det synnerligen välmotiverade förslaget att ett Norrbottens energiföretag skulle överta Vattenfalls kraftverk och också verka för att andra resurser som nu inte utnyttjas tas till vara för Norrbottens utveckling. Det är på tiden att det rika Norrbotten slipper tvingas lämna sina resurser söderut. Jag yrkar bifall till reservationen 5.

Ivar Franzén kommer senare i debatten att bl. a. närmare utveckla centerns inställning till några lovande nya energikällor och centerns syn på hur viktigt det är att anpassa energikvaliteten till behovet av energi.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag förvånades över Birgitta Hambræus fråga till mig om kolet. Jag talade mycket litet om kolet just därför att jag hoppas att vi skall undslippa ett Kolsverige och därför att jag tycker att vi måste göra allt vad som står i vår makt för att slippa det framtidsperspektivet. Och det är just därför att jag vill bevara stockholmarna från kolet som jag förordar en hetvattenledning från Forsmark.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Jag är mycket glad över den här inställningen hos Margaretha af Ugglas. Orsaken till att jag tog upp frågan om kolet var att hon hade en dröjande inställning till våra egna inhemska förnybara energikällor och menade att man måste utvärdera miljökonsekvenser osv. noggrant innan man kunde se hur de skulle kunna föras in i systemet. Men hon sade, mycket riktigt, ingenting om kol trots att det är uppenbart att kolet håller på att införas i Sverige nu. Det står i propositionen, och utskottet har inte sagt någonting om det. Det här sköter marknadskrafterna helt själva.

Men jag är glad att nu höra vilken inställning Margaretha af Ugglas har.

Det är tydligt att hon liksom vi andra här kommer att vilja prioritera de inhemska förnybara resurserna före kolet – också prioritera t. ex. torven före kolet.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! När det gäller kolet är det dels så att vi har en utredning som tittar på kolets miljöeffekter, dels har också naturvårdsverket en del att säga till om. Det skall väl således inte bli på det sättet att kolet förs in utan att olika myndigheter och statsmakterna har någonting att säga till om. Det hoppas åtminstone jag.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Enligt vad jag har fått höra är Vattenfalls utredning Kol-hälsa-miljö snart färdig, men det antyds också att det kommer att dröja flera år innan man säkert vet vilka miljöeffekter kolet har. Jag får alltså tolka Margaretha af Ugglas inlägg så, att det är viktigt att vi inte på något sätt tillåter kolet förrän vi har det hela väl utvärderat.

CARL THAM (fp):

Herr talman! Folkomröstningen satte punkt för en mer än fem år lång politisk debatt och strid i Sverige. Kärnkraftsfrågan har dominerat svensk politik; den har präglat flera valrörelser, bidragit till regeringskriser och slutligen avgjorts i en folkomröstning.

Efter alla dessa år av debatt och utredningar och efter en ytterst omfattande informationskampanj gav alltså människorna besked i denna omröstning. Det blev ett klart och otvetydigt utslag, och alla partierna utom kommunisterna har stått fast vid att respektera folkmajoritetens utslag. Beskedet innebär också en bekräftelse på den linje i kärnkraftsfrågan som folkpartiregeringen presenterade våren 1979, också då med stöd av socialdemokratin. Den innebär att vi skall utnyttja de tolv reaktorer som är i drift eller under byggnad men också att kärnkraften skall avvecklas i takt med att dessa reaktorer tjänat ut. Nödvändiga preciseringar i dessa uttalanden har skett i linje 2:s material inför folkomröstningen och på grundval därav i proposition och utskottsbetänkande. Vi får emellertid inte tro att energifrågan, i och med folkomröstningen, är avgjord, att saken är klar och att vi i och med dagens riksdagsbeslut kan återföra energifrågans fortsatta hantering till tekniker och specialister. Det vore ett ödesdigert misstag.

Folkomröstningen har visserligen löst upp den politiska knuten kring kärnkraften, men verkligheten är fortfarande densamma. Vi måste inse att vi står bara i början av en mycket lång och besvärlig omställningsperiod här i landet.

Låt oss, herr talman, ett ögonblick begrunda innebörden av de förändringar som ägt rum på det energipolitiska området under de senaste åren. Det kan sammanfattas i några punkter:

1. Ett tillfälligt produktionsbortfall av olja från ett av de ledande oljeexportländerna. Iran, 1978–1979 satte fart på priserna.

OPEC-kartellen höll inte ihop. Men tvärt emot vad många hade föreställt sig ledde denna splittring mellan OPEC-länderna inte till prissänkningar utan till prisökningar. Priserna fördubblades. OPEC-länderna insåg att de genom att kunna kontrollera produktionens volym också kunde kontrollera priset; lägre produktion kunde i själva verket ge producentländerna större inkomster.

2. Den internationella oljemarknaden har blivit alltmer politiskt styrd. Sambandet mellan efterfrågan och pris har tunnats ut. Trots att det i dag finns ett överskott av olja på världsmarknaden sjunker inte priset. De internationella oljebolagen – de sju systrarna, som de brukar kallas – har i snabb takt förlorat kontrollen över oljehandeln, genom att producenterna i växande omfattning vill ha statliga direktavtal med konsumentländerna. På ett enda år sjönk de stora bolagens andel av världshandeln från över 80 % till knappt 50 %. Detta innebär i sin tur att t. ex. IEA:s fördelningssystem, som är avsett att tas i bruk i händelse av en blockad och som bygger på de stora internationella oljebolagens medverkan, inte längre kan beräknas fungera på det sätt som ursprungligen var avsett.

3. De viktigaste oljeexportörerna i Sydvästasien har dragit lärdom av händelserna i Iran. De ser farorna med alltför snabb modernisering. De hävdar gemensamt att oljeutvinningen inte kan få styras av industriländernas oljehunger utan av mer långsiktiga nationella mål. De vill utnyttja oljetillgångarna under lång tid; de tillhör också framtida generationer. Det är därför realistiskt att räkna med att den olja som OPEC-länderna kommer att tillhandahålla för världsmarknaden inte kommer att öka nämnvärt under de kommande åren, även om det föreligger tekniska resurser härför.

4. Oljeprisökningarna har slagit hårt på hela den internationella ekonomin och medfört en ny politisk och ekonomisk maktförskjutning, växande ekonomiska problem inom såväl industriländer som u-länder. Den religiösa och nationella dynamiken i Sydvästasien, där de stora oljerikedomarna finns, har markant ökat riskerna för störningar i oljeproduktion och oljehandel. Stormakternas motsättningar i området har hårdnat. Konflikten mellan Israel och arabvärlden har kommit in i ett nytt oroande läge.

Den industrialiserade världens hållning till de oljeproducerande länderna i Sydvästasien har alltför länge karakteriserats av en illusionistisk förhoppning om att allt skall förbli vid det gamla, att de hotande farorna på något sätt skall upplösas. Så har det varit alltsedan 1950- och 1960-talen då industrivärlden leddes in i ett beroende av regionen som saknar historiskt motstycke, uppenbarligen i föreställningen att det skulle vara möjligt för industrivärlden och dess väldiga bolag att behålla kontrollen över oljan och dess pris.

Man hade ju kunnat tro att 1973 och 1974 års händelser, med blockad och fyrdubbling av oljepriserna, effektivt skulle ha krossat dessa illusioner om stabilitet i ett av jordens mest oroliga områden. Men sedan den första chocken lagt sig dröjde det inte länge innan man runt omkring i västvärlden på nytt hemföll åt illusionen att just 1970-talets förhållanden skulle bestå. De oljeproducerande länderna skulle, trodde man, ändå fortsätta att pumpa fram den olja som behövdes, och den energipolitiska planeringen utgick ifrån

att vi hade åtminstone 15–20 år på oss innan den stora oljekrisen skulle vara ett faktum.

1978 och 1979 års händelser visade hur bedrägligt detta tänkande var. Den kris på lång sikt som vi hade talat om såsom förlagd till kanske någon gång på 1980-talets slut eller 1990-talet var plötsligt här. Priset på olja steg till nivåer som ingen hade kunnat ana. Och störningen på oljemarknaden var av ett slag som IEA, oljeklubben, vårt försäkringsorgan, var mycket illa rustad att möta.

Vid det här laget borde alla industriländer inse hur farligt det är att planera på grundval av sådana illusioner.

Vi vet nu att oljepriserna inom bara några få år på nytt kan stiga.

Vi vet att OPEC-länderna inte kommer att öka sin produktion i någon nämnvärd omfattning.

Vi vet att det inte går att förutsäga den politiska och sociala utvecklingen i Sydvästasien, vi vet att området är politiskt mycket instabilt och att därför också riskerna är betydande för nya dramatiska förändringar som påverkar oljemarknaden.

Vi vet att 1980-talets ekonomiska utveckling, ja, krig och fred, kommer att avgöras av hur industriländerna förmår möta denna utmaning.

Och vi vet till sist – eller vi borde veta vid det här laget – att Sverige är särskilt illa utsatt och att vårt läge i dag i själva verket inte är ett dugg bättre än vad det var för tre, fyra eller fem år sedan när den stora energidebatten började. Det är snarare tvärtom.

I morgon kommer riksdagen att diskutera den ekonomiska politiken. Det kommer säkert att vara skarpa åsiktsskillnader mellan partierna i synen på hur den ekonomiska politiken skall utformas. Alla är dock överens om *en sak*, nämligen att vi måste hålla tillbaka privat och offentlig konsumtion här i landet. Vi måste få balans i våra utrikesaffärer. Vi kan inte fortsätta att öka våra bytesunderskott och utländska lån i snabb takt.

Men denna återhållsamhet och dessa besparingar – var de nu än skall sättas in – måste ofrånkomligen kompletteras med en kraftfull energipolitik. Vi kommer aldrig att klara våra ekonomiska problem här i landet, om vi inte drastiskt minskar vårt beroende av importerad olja. I dag betalar vi ca 30 miljarder kronor för oljan; om ett par år kan den siffran mycket väl ha fördubblats igen! Därför måste vi se till att oljeimporten sjunker, och sjunker rejält, och det gäller också på kort sikt. Vi kan inte bara vänta på att de långsiktiga åtgärderna ger resultat. För varje ton olja vi lyckas spara eller ersätta med andra energikällor, desto bättre är det för vår ekonomi och för vår säkerhet.

Enligt vår mening borde vi skyndsamt uppsätta mål för oljeimporten också på kortare sikt. Vi har tidigare från folkpartiets sida angivit som ett ungefärligt mål att vi borde kunna pressa ned oljeimporten med ca 4 à 5 miljoner ton olja fram till 1980-talets mitt. Det är ett mycket högt mål, och det kräver förvisso extraordinära insatser. Men det är nödvändigt.

Det är också i detta perspektiv som vi vill se de energibeslut som riksdagen nu skall fatta. Propositionen är en principproposition; den anger vissa

riktlinjer och den ger en grund för fortsatt handling. Den pekar på vilka frågor som måste lösas och den anger i grova drag hur det bör ske.

Låt mig kort – ingalunda fullständigt – peka på några av de väsentligaste inslagen på både kort och lång sikt.

Vi måste bedriva en mycket hård hushållningspolitik här i landet. Skall vi nå resultat på förhållandevis kort tid krävs bestämda insatser. Det räcker inte med statliga lån och stimulanser, även om dessa gör sitt till. Det räcker inte heller med att höja oljepriset genom en ökad beskattning, vilket i och för sig också är nödvändigt. Det krävs att stat och kommun får större möjligheter att direkt styra energiefterfrågan, t. ex. vad det gäller industrins energianvändning och uppvärmningen av våra bostäder. Kort sagt: Nödvändiga stimulanser måste kompletteras med lika nödvändiga ålägganden. Det är i detta perspektiv vi måste se den kommande energihushållningslagen samt de åtgärder som det talas om i propositionen och som behövs för att stärka kommunernas energiplanering.

Tillgängliga inhemska bränslen skall vidare så snabbt det är möjligt utnyttjas i energiförsörjningen. En forcering av utnyttjandet av torv är en viktig sak bland flera andra – jag har ingen annan mening än Birgitta Hambræus på den punkten.

Vi måste emellertid också utnyttja kol för uppvärmning. Det sägs också i propositionen, men det bör ske i sådan takt och med sådana metoder att vi inte skapar nya stora miljöproblem. För det krävs bl. a. en samordnad uppköpspolitik, så att kolet blir av bästa kvalitet. Vi bör också utnyttja de erfarenheter och kunskaper som det av folkpartiregeringen igångsatta kol- och miljöprojektet kan ge oss – möjligheter till bättre kolteknik som mer och bättre kan begränsa miljöeffekterna. Vi måste också utnyttja el, väsentligen baserad på vattenkraft eller kärnkraft t. v. för att ersätta olja. Det skall ske i sådana former att vi inte långsiktigt binds för ett elutnyttjande. Det som Birgitta Hambræus kallade för ett elöverskott är ju i själva verket ett tillskott till vår energiförsörjning, en möjlighet att utnyttja kärnkraften för att minska vårt oljeberoende. Regeringen har också här tillsatt en utredning som snabbt skall ta fram förslag om hur detta skall ske på ett sådant sätt att man på lång sikt bibehåller handlingsfriheten. Jag utgår från att den utredningen kommer att ligga till grund för den proposition som regeringen kommer att förelägga riksdagen nästa år.

Vi behöver vidare ett fastare grepp över den svenska oljeimporten. Förra året visade ju med all önskvärd tydlighet hur riskabelt beroendet av spotmarknaden är. Riksdagen har ju också våren 1979 i all enighet antagit riktlinjer för en ny oljepolitik, som bl. a. innebär riskspridning och att staten skall satsa mera på bilaterala oljekontrakt.

Listan på nödvändiga åtgärder kan göras lång. Mycket av detta antyds i propositionen. Konkreta förslag skall alltså komma i nästa års proposition.

Utskottsbetänkandet är också relativt enhälligt. De reservationer som finns betraktar jag inte som särskilt betydelsefulla avvikelser. På ett antal punkter har utskottet kompletterat propositionen med tillkännagivanden till

regeringen – det är snarast preciseringar inför det fortsatta arbetet.

Margaretha af Ugglas berörde frågan om det samhälleliga ägandet i kraftförsörjningen. Jag får säga som Gösta Bohman sade i samband med att denna fråga diskuterades förra året, att detta inte är någon stor fråga. Jag kan inte se att skillnaden mellan reservationen och utskottets hemställan är särskilt stor. Redan i propositionen står det att samhällsinflytandet i OKG skall öka. Eftersom samhällsinflytandet i dag är ca 45 %, behövs det ju endast en ganska måttfull ökning av detta inflytande för att man skall uppnå den samhällsmajoritet som utskottsmajoriteten talar om. Jag kan alltså inte se att det här föreligger någon skillnad. Såväl i proposition som i utskottsbetänkande har man samma inriktning på att det skall tas upp förhandlingar om detta arbete.

Som jag redan sagt innebär proposition och utskottsbetänkande i allt väsentligt ett fullföljande av linje 2 i folkomröstningen och därmed också av den politik som folkpartiet sedan länge arbetat för. Det är därför ingen tillfällighet att jag här, herr talman, kan yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet, utan några reservationer.

Dagens energibeslut kan, baserat som det är på utslaget i folkomröstningen, undanröja de blockeringar som sedan länge hindrat en positiv och kraftfull energipolitik här i landet, inte minst den helt falska och konstruerade motsättningen mellan å ena sidan krav på hushållning och förnybara energikällor, å andra sidan utnyttjande av kärnkraft.

Vi behöver, som framgår av propositionen, både hushålla och utnyttja alla tillgängliga alternativ till oljan. Det var också en huvudtanke i folkpartiets energiproposition och i linje 2:s alternativ. En kraftfull hushållning och en utveckling av inhemska, helst förnybara, energikällor är också helt ofrånkomligt, om vi skall klara de ambitiösa målen att både minska oljeberoendet och stegvis avveckla kärnkraften.

Herr talman! Vi har nu diskuterat energipolitiken i många år. Få frågor har blivit så grundligt utredda och debatterade. Vi vet i dag vilka våra problem är och vilka lösningar som är tänkbara. Folket har gett besked i en folkomröstning. I dag kan vi konstatera att det råder en betydande enighet om huvudinriktningen av energipolitiken. Låt oss hoppas att den består också när vi går från ord till handling.

Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman! När svenska folket gick till kärnkraftsomröstning i mars i år var det efter en nästan tio år lång debatt om energipolitikens inriktning. Ingen fråga har debatterats så intensivt under 1970-talet som kärnkraften. Ingen politisk fråga har heller så djupt engagerat människor runt om i vårt land.

Att debatten blivit så intensiv hänger inte bara samman med de unika risker som är förknippade med kärnkraften. En avgörande faktor har varit att den satsning på kärnkraft som inleddes under 1970-talet inte hade förankring i en bred folkopinion. Det fanns tidigt bland delar av svenska folket ett markant motstånd mot en utbyggnad av kärnkraften. Men de

partier som redan bundit upp sig för en utbyggnad tog ingen hänsyn till denna folkliga opinion. Det förlängde och försvårade kärnkraftsdebatten. Det gjorde att en folkomröstning till slut blev nödvändig.

Centern varnade tidigt för kärnkraftens risker. Vi krävde en förnuftigare och säkrare inriktning av energipolitiken. Det fick ske under hårt motstånd från riksdagens kärnkraftsvänliga partier och från olika intressen ute i samhället. Mot den bakgrunden är resultatet i vårens folkomröstning en betydande framgång. Resultatet innebär ju ett klart underkännande av den oreflekterade kärnkraftspolitik som initierades av socialdemokraterna under 1970-talet och som socialdemokraterna nu själva tvingats ta avstånd från.

Närmare 40 % av svenska folket har uttalat att ett stopp för kärnkraften borde sättas redan vid sex reaktorer och att en avveckling borde inledas redan nu. Detta är givetvis en mycket stor framgång för alla dem som genom sina ideella insatser inom folkkampanjen arbetat mot kärnkraften och för en linje, som i den värsta propagandan utmålats som ett hot mot sysselsättning och välfärd. Den starka uppslutningen bakom linje 3 visar hur allvarligt svenska folket ser på riskerna med kärnkraften.

Den verkligt stora segern är ändå att de partier som tidigare så starkt hade bundit upp sig för kärnkraften tvingats ömsa skinn och nu talar för att kärnkraften skall avvecklas. Avveckling blev det stora honnörsordet i kampanjen inför folkomröstningen. För bara några år sedan var talet om avveckling inte tänkbart för kärnkraftsförespråkarna. Det långvariga arbetet mot kärnkraften har utan tvivel gett resultat. En energipolitik av det gamla slaget är inte längre möjlig. Nu måste siktet ställas in på åtgärder som leder bort från beroendet av kärnkraften och till ett ökat utnyttjande av de inhemska, alternativa energikällorna.

Folkomröstningen innebär att en majoritet av svenska folket uttalat att högst tolv reaktorer skall få användas under högst deras tekniska livslängd. Detta är den övre gräns som markerats i folkomröstningen. Den stora uppslutning som nej-sidan fått är ett vittnesbörd om att önskemålen att avvecklingen skall kunna ske snabbare i själva verket är starka. Detta skulle bli möjligt genom effektiva hushållningsinsatser och satsning på alternativ energi som ersättning för kärnkraften.

Därför är det ett stort ansvar som nu vilar på oss politiker att följa upp folkviljan i praktiska beslut. Det vore förödande för tilltron till politikerna och demokratin om de partier som inför folkomröstningen talade varmt för en avveckling skulle börja sväva på målet nu när folkomröstningen väl är över. Jag tror att det i denna kammare också börjat komma en insikt om att vi utan onödig tidsutdräkt bör komma bort från bindningarna vid kärnkraften. Men avgörande för detta är hur den framtida energipolitiken utformas.

Folkomröstningens resultat måste få bli startpunkten för den nya framtidsinriktade energipolitik vi måste lägga grunden till under 1980-talet. Men denna omläggning är inte problemfri. Resultatet av folkomröstningen innebär trots allt ett ökat ianspråktagande av kärnkraft utöver de reaktorer som redan är i drift. Stora kapitalresurser kommer att bindas i kärnkraften. Kostnaderna kommer att stiga ytterligare, bl. a. genom de skärpta och jag

vill gärna säga nödvändiga krav som förts fram av reaktorsäkerhetsutredningen. I motsvarande grad som kapital binds i kärnkraften försämrar investeringsutrymmet för energialternativen, och det i ett ekonomiskt läge som redan tidigare kännetecknas av knapphet. Detta ställer krav på noggranna prioriteringar och på att inte onödiga investeringar görs som skapar ytterligare bindningar till ett energisystem som inte har framtiden för sig.

Regeringen återkommer till hösten med preciserade förslag när det gäller satsningen på alternativa energikällor och besparingsåtgärder. Det blir då tillfälle till en närmare debatt i denna fråga. Redan nu kan det finnas anledning att markera målinriktningen.

En kraftfull satsning på de inhemska energikällorna är ur en rad synpunkter mycket angelägen. Det är med en sådan satsning vi kan få fram energi som ersätter både kärnkraft och olja. Utnyttjande av skogsråvara och torv har stor regionalpolitisk betydelse och ger arbete åt människor i glesbygder med stora sysselsättningsproblem. Det skadliga oljeberoendet och påfrestningarna på vår bytesbalans kan minskas genom satsning på den inhemska energin i kombination med effektiva sparåtgärder. Utvecklande av etanol- och metanolproduktion öppnar nya möjligheter för jord- och skogsbruket.

Låt mig belysa fördelarna för vårt land med några exempel. Det är inom en tioårsperiod fullt möjligt att genom satsningar på inhemska bränslen nå fram till en minskning av oljeimporten som motsvarar mellan en tredjedel och en fjärdedel av det nuvarande underskottet i den svenska bytesbalansen. Detta visar de bedömningar som under våren gjorts av nämnden för energiproduktionsforskning och delegationen för energiforskning.

Regionala energiförsörjningsplaner som tagits fram inom centern och redovisats i en motion till årets riksdag pekar på mycket goda sysselsättningseffekter genom användande av inhemska bränslen. I en region som Kopparbergs län skulle inte mindre än 4 000 nya jobb kunna skapas på detta sätt, för att nämna ett exempel. I huvudsak är det fråga om jobb på platser där det normalt är som svårast att skapa nya arbetstillfällen. Alla inser vad detta betyder för bygder, där man tidigare haft svårt att känna framtidsstro.

En satsning på de alternativa energikällorna, där också vind- och solenergin har sin givna plats, är tillsammans med målinriktade hushållningsinsatser den enda framkomliga vägen att avveckla kärnkraften och komma bort från oljeberoendet. Därför är det viktigt att befintliga resurser satsas rätt.

Med tiden har energialternativen blivit alltmer ekonomiskt konkurrenskraftiga. Ett exempel på detta är naturgasen, där Sverige nu lyckats sluta ett avtal med Danmark. Naturgasen har tidigare av kärnkraftsanhängare dömts ut som alldeles för dyrbar. Men det projekt som nu skall igångsättas i Skåne bedöms ha goda förutsättningar att bli lönsamt.

Herr talman! När den ursprungliga satsningen på kärnkraft började planeras fanns helt orealistiska föreställningar om det framtida energibeho-

vet. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen såg framför sig ett samhälle med ständigt stigande energiförbrukning, där olja och kärnkraft oavbrutet flödade. Undan för undan har denna syn fått revideras.

1969 redovisade socialdemokraterna i en proposition bedömningar av ökningstakten i elanvändningen som innebar att, om de infriats, vi år 1990 skulle ha haft en elförbrukning i storleksordningen 250 TWh. Det kan jämföras med den elförbrukning vi har i dag på 90 TWh.

1975 års energipolitiska beslut förutsatte också en alldeles för hög elförbrukning; utvecklingen har alltså blivit helt motsatt den som förutsattes av socialdemokraterna. Man kan fråga hur det elöverskott som den tidigare planeringen var inriktad på egentligen skulle ha placerats.

Det ökade tillskottet av el från kärnkraft som vi får under 1980-talet får inte leda till att det bedöms som mindre intressant att satsa på förnyelsebara energikällor som kan producera el. Tvärtom, ju snabbare vi kan ersätta el från kärnkraftverk med el från andra ofarligare energikällor, desto bättre är det. Lika viktigt är att högkvalitativ energi som elström inte i onödan används för ändamål där annan energi med fördel kan utnyttjas i stället. Det gäller t. ex. uppvärmningssektorn. Risker är annars att vi skapar låsningar i energisystemet som försvårar utnyttjandet av de alternativa, förnyelsebara energikällorna.

Socialdemokraterna skriver i sin partimotion att alla ansträngningar skall inriktas på att "snarast möjligt göra vårt land oberoende av både olja och kärnkraft genom en massiv satsning på energihushållning och alternativa energikällor". Även om det är något av den nyfärlstes entusiasm, som vilar över motionen, vill jag gärna säga att denna sinnesförändring hos socialdemokraterna är högst välkommen.

När socialdemokraterna presenterade 1975 års energipolitiska proposition var det ju t. ex. inte alls fråga om att göra vårt land oberoende av kärnkraft och olja. Användningen av dessa båda energikällor skulle tvärtom öka. Och så sent som förra våren vägrade socialdemokraterna att i riksdagen stödja centerns krav på satsningar på den alternativa energin.

I sin motion nu betonar socialdemokraterna vikten av att övergå från diskussion till handling när det gäller de alternativa energikällorna.

Det är en bra inställning. Men jag kan inte undgå att notera att socialdemokraterna i utskottet inte varit beredda att övergå till praktisk handling när det gällt att höja målet för utnyttjandet av de inhemska bränslena, trots att förslag om detta funnits från centern.

Herr talman! 1970-talets energidebatt fick föras under betydande motsättningar. Nu, med folkets klara besked om avveckling av kärnkraften som grund, borde 1980-talets energidebatt mer kunna kännetecknas av samförstånd och vilja till framtidsytande lösningar. Sker det, då har grunden lagts för en trygg energipolitik i folkflertalets intresse. Då har vårens folkomröstning haft en stor och betydelsefull uppgift att fylla.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! Vi har från socialdemokratiskt håll fogat två reservationer vid detta betänkande. Jag skall motivera den första, reservation 4 till mom. 18. Den gäller styrelserepresentation i vissa energiföretag.

I folkomröstningen gavs ett avgörande bifall till kravet på större samhällsinflytande över energiproduktionen. För ett sådant ökat inflytande finns tre mycket tungt vägande skäl. För det första måste vi – som Ingvar Carlsson har redogjort för – spara energi. Ett förnuftigt sparande kan endast avvägas av samhället. För den skull måste samhället ha ett tillfredsställande inflytande. För det andra har varje förändring i energiförsörjningen effekt på miljön och är således en samhällsekonomisk och inte en företagsekonomisk fråga. För det tredje kan slutligen priset på energislagen styra förbrukningen i önskad eller oönskad riktning. Riktningen kan endast anges av den planerade energihushållning som samhället har ansvaret för – om riktningen skall bli den önskade.

Därför begär vi i partimotionerna 1979/80:969 och 2056 att beslut skall fattas om offentlig styrelserepresentation i oljebolagen i enlighet med den lag som riksdagen med anledning av näringsutskottets betänkande 60 nyligen har förlängt giltigheten av. I avvaktan på ett – enligt folkomröstningens utsago – utökat överförande till samhället av vattenkraftsanläggningar bör offentlig styrelserepresentation införas även i vattenkraftsföretagen. Margaretha af Ugglas antydde att vårt krav i reservation 4 är ett socialistiskt jippo. Uppenbarligen inser hon inte hur nödvändigt det är att vi ger samhället möjligheter att hantera den svåra energisituation som vi bör förutse.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 4.

När det gäller utskottsbetänkandet i övrigt skall jag endast kommentera fyrtio motionen 1979/80:2046. Motionärerna vill trygga tillgången på medel för ett visst energiskogsprojekt. Medel härför har anvisats nämnden för energiproduktionsforskning, NE. Utskottet utgår från att projektet, om det är värt att satsa på, underhålls av NE. Utskottet har därvid förlitat sig på den övertygelse som särskilt linje 3-anhängarna i regeringen visat beträffande möjligheten att ersätta kärnkraften med energiskogar. Statsministern talade nyss om praktisk handling. Detta är ett bra exempel på att regeringen kan visa prov på praktisk handling när det gäller att vidmakthålla igångsatta energiskogsprojekt.

Birgitta Hambræus visade i en bild en politik vriden i 90 grader. Den skall jag dock inte gå in på. Däremot vill jag kommentera hennes uttalande att vi här i landet är väl förberedda för en torvproduktion. Den är faktiskt än bättre förberedd än vad Birgitta Hambræus skisserade.

Redan år 1917 tillämpades på Vakö mosse en fullskalig metod för framställning av frästörv, och det fanns fullständiga anläggningar för pulvereldning, brikettpressning och torvförkoksning. Det enda problem man på Vakö mosse inte kunde lösa 1917 var avvattningen, och det problemet är ännu olöst. Man har ännu inte uppfunnit en avvattningsmetod som är så energisnål att den bär sig.

Det stora problemet ligger emellertid inte på det tekniska området. Den

stora frågan när det gäller torvhanteringen är vilka mossar som – med hänsyn till naturvänliga organisationer, lokala opinioner och kommunala veton – är tillgängliga. Den frågan bör man snarast ta sig an.

IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 1979/80:70 behandlar många och viktiga frågor. Jag har valt att kort redovisa några grundläggande synpunkter på vad som är viktigt för att snabbt införa och ekonomiskt bruka förnybar energi samt kommentera några av centerns reservationer och särskilda yttranden.

Energihushållning är i lika hög grad hushållning med kvalitet som med kvantitet. Detta har inte tillräckligt uppmärksamats, vilket kan leda till att kvalitetsfrågorna – som i många fall är avgörande vid bruk av alternativ energi – ej nog beaktas.

För att man med framgång skall kunna utnyttja förnybara energikällor som solenergi samt spillvärme krävs absolut att man beaktar begreppet energikvalitet.

Enkelt kan energikvalitet beskrivas så, att energi med högre temperatur har högre kvalitet än energi med lägre temperatur. Elenergi har maximalt hög kvalitet.

För att energi skall vara praktiskt användbar måste den ha högre kvalitet, dvs. högre temperatur, än vad användaren kräver som resultat av energianvändningen. Det är i allmänhet slöseri att använda en energiform med onödigt hög kvalitet. Utvecklingen av teknik som möjliggör effektivt utnyttjande av energi med lägre kvalitet innebär mycket stora möjligheter till bättre energihushållning och lönsam användning av alternativ energi.

Jag vill med ett exempel försöka beskriva hur viktiga och intressanta dessa problem är.

Om vi kan acceptera en energikvalitet på 25–30°, så kan vi med mycket enkla, oglasade solfångare samla in solenergi motsvarande 500–600 kWh per m² solfångare och år. Kostnaden för dessa är ca 200:-/m², och med 15 % kapitalkostnad och 500 kWh/m² och år blir kostnaden 6 öre/kWh.

Ställer vi kvalitetskravet 50–60°, så måste vi välja mer komplicerade, glasade solfångare, som kostar 800–1 200:-/m². Räkna vi med medelvärden på 1 000:-/m² och 300 kWh/år samt 15 % kapitalkostnad, så kostar solenergin i detta fall 50 öre/kWh.

Kan vi då ha nytta av en energikvalitet på 25–30°?

Ja. Med hjälp av värmepump kan temperaturen höjas till 50–65°, något som är en fullt användbar kvalitet i de flesta värmesystem.

Värmefaktorn för en eldriven värmepump kan under dessa förutsättningar beräknas vara 3,5–4,5. Det betyder att om vi tillför 1 kWh elström, så får vi ut nyttig värmeenergi motsvarande 3,5–4,5 kWh.

Väger vi samman priset på 3 kWh billig solenergi à 6 öre och en dyr kWh elström på 22 öre, får vi ett medelpris på 10 öre/kWh.

Till detta skall läggas kapital- och underhållskostnader för värmepumpen, som kan variera starkt beroende på drifttid, anläggningens storlek m. m. Vi

hamnar då någonstans i intervallet 2–6 öre/kWh.

Ett problem är dock att även denna billiga energi i huvudsak produceras under sommaren. Årslagring av solenergi är en nödvändighet om den skall bli lönsam och kunna användas i kompletta värmesystem.

På TV-skärmen skall det förhoppningsvis finnas en bild som visar en anläggning under byggnad. Där har man tillämpat mycket enkla solfångare, en årslagring i lera och dieselmotordrivna värmepumpar såsom den kvalitetshöjande maskinen.

De beräkningar som har gjorts på kostnaderna visar 15 öre/kWh för den sammanvägda kostnaden i ett komplett värmesystem, kapital-, drift- och underhållskostnader inberäknade.

De överraskande positiva utredningsresultat som den senaste tiden redovisats för användande av lägre vattentemperaturer i befintliga och tillkommande fjärrvärmeanläggningar öppnar ekonomiskt mycket intressanta möjligheter till ökad användning av alternativ, förnyelsebar energi. Den tabell som nu visas på skärmen redovisar hur fjärrvärme kan bli mycket lönsammare genom att man använder sol- och spillvärme i stället för traditionellt bränsle.

Pay-off-tiden för ett traditionellt fjärrvärmesystem är nästan 19 år. Med ett fullt utnyttjande av tillgängliga alternativa energikällor, i detta fall solvärme och spillvärme, sjunker pay-off-tiden till 7,5 år – enligt utredningen finns alltså här en mycket god lönsamhet – samtidigt som 60 %, mer än 10 000 kubikmeter, av oljan sparas.

Utskottet har i stor enighet beslutat att målinriktningen för energipolitiken skall vara att så snabbt som möjligt minska beroendet av olja och att man bl. a. i detta syfte skall på bred front införa förnybara energikällor i det svenska energisystemet. Mot den bakgrunden tycker jag att utskottet alltför lättvindigt behandlar yrkande a) i motionen 1979/80:2055 om "att vad i motionen anförts om hushållning med energikvalitet och fjärrvärme med låg vattentemperatur skall beaktas i de riktlinjer för den framtida energipolitiken som skall föreläggas 1980/81 års riksmöte".

Jag har inledningsvis redovisat vilken avgörande betydelse hushållning med energikvalitet har för att på ett lönsamt sätt kunna utnyttja t. ex. solenergi och spillvärme. Grundprincipen för att framgångsrikt kunna nyttja flertalet av de alternativa förnyelsebara energikällorna är att nyttja större delen billig energi av låg kvalitet, t. ex. solenergi och spillvärme, och med hjälp av en liten insats av dyr energi av hög kvalitet – olja eller elström – få tillräckligt med energi av fullt användbar kvalitet.

Bilden som nu finns på skärmen visar hur en dieselmotordriven värmepump med rätt medium att ta energin ur har en verkningsgrad på 210 %, alltså tre gånger bättre än en mycket välskött villapanna. Det är på detta sätt vi kan kombinera alternativ energi och befintlig högkvalitativ energi till en lönsam användning.

I den tidigare nämnda motionen visas att det redan i dag går att med god lönsamhet nyttja t. ex. spillvärme och solenergi och att mycket stora mängder olja kan ersättas. Det är alltså ingen överdrift att påstå att åtgärder

som motionen föreslår är av avgörande betydelse för att nå den målsättning för energipolitiken som utskottet är enigt om. Att då enbart hänvisa till en utredning som har till huvuduppgift att utreda elanvändningen för lokaluppvärmning framstår som mindre väl genomtänkt.

Det är självklart av största vikt att de grundläggande frågor som tas upp i motionen får en mycket bred, seriös och snabb behandling, detta bl. a. för att undvika vad socialdemokraterna påpekar i sin partimotion 1979/80:2056: "I denna situation är det väsentligt att inte stora resurser låses i föråldrad teknik" – t. ex. hetvattentunnlar från kärnkraftverk – "genom snabba beslut i kommunerna." Om detta skall undvikas är den av utskottet föreslagna handläggningen helt otillfredsställande.

Den enighet som finns i utskottet om att snabbt minska oljeberoendet tror vi ändå utgör fullgott motiv för att dessa frågor kommer att få stor uppmärksamhet i departement, hos berörda myndigheter, bland fackfolk och i näringslivet.

Jag har redovisat exempel på hur oljekonsumtionen starkt kan begränsas genom nyttjande av sol- och spillvärme. I motion 1979/80:2055 yrkande c tas upp ett alternativ med samma energikvalitet som olja, och det framhålls "att det är angeläget att utveckla rationella metoder för metanjämsning med sikte på såväl energiproduktion som avfallshygienisering och återvinning av växtnäring" och att det bör "beaktas i de riktlinjer för den framtida energipolitiken som skall föreläggas 1980/81 års riksmöte".

Utskottet har inte funnit anledning till något särskilt uttalande med anledning av motionen. Metanjämsningen har hittills inte haft någon större framgång i Sverige och bedöms därför av många som mindre intressant. Ändå tyder många utländska erfarenheter på att det kan komma att bli en mycket betydande energikälla, som därtill kan lösa en rad avfallsproblem och återvinna dyrbar växtnäring. För att fästa riksdagens uppmärksamhet på detta redovisar jag här mycket kort några uppgifter om metanjämsning i Kina och USA.

Metanjämsning är i vissa avseenden en mycket gammal kunskap. Kineserna har när det gäller små anläggningar kommit mycket långt och har sedan slutet av 1950-talet utvecklat och byggt många enkla, billiga och till lokalt byggmaterial anpassade jästankar. Det uppskattas att ca 7 miljoner sådana anläggningar finns i drift f. n. i Kina med en betydande metanproduktion.

Som substrat för jämsningen används gödsel, urin och fekalier från människor samt hushållsavfall.

Jag vill här särskilt poängtera bredden av den målsättning för metanjämsning som finns. Det är inte bara fråga om att producera metangas, utan det handlar också om hygienisering av avfall och återvinning av växtnäring. Denna helhetssyn på metanjämsningen är viktig för att man rätt skall kunna värdera metoden.

Även om kinesernas lyckade satsning på hushållsanläggningar för metangasjämsning är mycket intressant, så är det ändå ett par amerikanska resultat som för Sveriges energiförsörjning är än viktigare.

Vid Cornell University i USA har gjorts lyckade försök med dels jäsning av s. k. torra substrat (25 % torrs substans och högre), dels jäsning av mer traditionella substrat (gödsel och liknande organiskt avfall, 12-15 % torrs substans) i anläggningar av plug-flow-typ.

För gårdar med 100 mjölkkor eller mer uppskattas att metangasen kan alstras med förenklade anaeroba system till en kostnad av 50-60 % av kostnaden för flytande bränsle i USA. (Oljan är väsentligt billigare i USA än i Sverige.) Enkelheten i metoden framgår av den bild som nu visas på skärmen.

Det är i stort sett en grop i marken, klädd med gummiduk. Över den placeras en motsvarande gummiduk som gastält. Så pressas den organiska massan successivt genom denna mycket enkla jäskammare. Tillgängliga uppgifter tyder på att plug-flow-modellen visat sig fungera bra i praktiken för gödsel och motsvarande substrat och att man i USA har väl grundade förhoppningar att modellen skall fungera även för jäsning av torra substrat.

Ekonomi för metanjäsning enligt plug-flow-metoden framgår av den tabell som nu visas på skärmen.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten på kostnaden per kWh. I stora besättningar, på 500 kor, är den 3,7 öre, och i besättningar på 100 kor 5,5 öre.

Observera den intressanta jämförelsen. När det gällde kärnkraften startade vi med mycket låga kostnader per kWh. Metanjäsningen började med höga kostnader, som genom nya metoder nu raskt är på väg nedåt till mycket intressanta produktionskostnader. En snabbare övergång till inhemska bränslen anser centern angelägen av flera skäl. Den skulle ge en förbättrad bytesbalans och en ökad sysselsättning med en regionalpolitiskt bra fördelning. Vi skulle få bättre miljö, bättre skogsvård, hygienisering av avfall, återvinning av växtnäring. Därtill får vi tryggare energiförsörjning och decentraliserad energiproduktion.

Centern konstaterar i ett särskilt yttrande att Sverige i dag ligger internationellt sett långt framme när det gäller att utveckla vindkraftverk för kommersiell drift. Det är av största betydelse att Sverige behåller denna framskjutna position dels för att kunna konkurrera på den stora exportmarknad som sannolikt kommer att finnas inom en snar framtid, dels för att säkra det egna vindkraftsprogrammet på 4-6 TWh 1990. Centern tror inte det är möjligt om inte konstruktions- och utvecklingsarbete får ske kontinuerligt.

Det är då inte tillfredsställande som utskottet föreslår att utvärdering av de prototypanläggningar som nu är under byggnad skall ske innan vidare beslut fattas om t. ex. produktion av förseriemaskiner. Stor risk föreligger att bl. a. den kvalificerade projektorganisation som finns vid Karlskronavarvet inte kan bibehållas i avvaktan på utvärderingsresultatet. Detta kan medföra att en värdefull resurs förloras och att vindkraftsprogrammet försenas ett par år.

Vindkraften har inte bara en energimässig betydelse, utan om det nu sker

en helhjärtad satsning så kan det redan inom några år vara en industri med tusentals arbetstillfällen. Satsning på vindenergi är en positiv industrisatsning, som det borde vara ett gemensamt intresse att stödja. Jag förstår inte majoritetens tveksamhet här. I dag gäller det endast några tiotal miljoner för att säkra en andel i en intressant framtidsmarknad.

Centern har i motion och reservation nr 9 framhållit vikten av att kostnaderna för olika slags elström särredovisas. Menar utskottet allvar med att den mycket lönsamma äldre vattenkraften skall belastas med särskild skatt eller avgift, så måste en särredovisning till. Även för en sund och rättvis taxesättning är en bättre kunskap om de olika kostnadskomponenterna i elproduktionen nödvändig.

Centern har i reservation nr 8 framhållit vikten av att avvecklingen av kärnkraften – enligt folkomröstningsresultatet – kan ske så snabbt som möjligt med hänsyn till elförsörjning och sysselsättning.

Därför är det angeläget att inte storstädernas värmeförsörjning läses fast till kärnkraftverken genom stora investeringar i hetvattentunnlar.

Därtill innebär detta en bindning till ett mycket storskaligt system, som uppenbart försvårar eller omöjliggör en snabb övergång till förnyelsebar energi.

Rent allmänt kan sägas att ett färdigbyggande av F3 och F0 från samhällsekonomisk synpunkt är en mycket dålig affär. Även om det skulle vara något bättre affär att enbart producera värme i F3 är det ändå någonting som centern inte kan acceptera.

Centern anser alltså att hetvattenledningar från kärnkraftverk är en mycket dålig lösning, som inte kan accepteras. Centern bedömer det som synnerligen viktigt att de riktlinjer som snarast bör fastställas för storstädernas värmeförsörjning blir verkligen framåtsyftande och beaktar alla möjligheter till nyttjande av förnyelsebar energi och hushållning med energikvalitet genom t. ex. lägre vattentemperatur.

Centern har i särskilt yttrande framhållit vikten av att det sker en bred satsning på torv. Särskilda lånegarantier bör ges för att underlätta nödvändiga investeringar. Tillståndsprövningen för torvtäkt måste förenklas. Åtgärder måste vidtas för att skapa en "marknad" för torven, så att företag och enskilda vågar satsa på produktion. Frästorven måste till viss del vidareförädlas till briketter för att bli det koncentrerade och lätthanterliga bränsle som kan konkurrera med kol och olja. Centern anser också att det kraftvärmeprogram som antogs i 1975 års energiproposition skall fullföljas. Givetvis skall nyttillkommande anläggningar drivas med förnyelsebar energi. Till förnyelsebar energi räknar vi också torven.

Ingvar Carlsson var överraskad över centerns segerreaktion efter folkomröstningen. Han säger att den är underlig. Men är den det?

Centern har alltid haft en verklig bredd på sin energipolitik. Våra motståndare har försökt frångå oss den, de har förhånat oss och försökt knyta upp oss till kärnkraften. Sett mot den bakgrunden är den kursförändring som skett före och i och med folkomröstningen en stor seger för många grundläggande centeridéer.

Vi skall avveckla kärnkraften så snart vi kan ersätta den med alternativ energi, vi skall minska vårt oljeberoende så snabbt som möjligt, vi skall göra en helhjärtad satsning på inhemsk alternativ energi.

Jag vill ställa frågan: Hade det varit tänkbara huvudlinjer för Ingvar Carlsson för t. ex. ett och ett halvt år sedan?

Herr talman! Avslutningsvis vill jag beröra centerns reservation nr 2, där vi framhåller nödvändigheten av en decentraliserad samhällsstruktur, om vi med framgång snabbt skall införa förnyelsebar energi och åstadkomma ett ekologiskt riktigt energisystem. Decentralisering och resurshushållning är centerns huvudfrågor för att åstadkomma ett mjukare samhälle, med bättre miljö och högre livskvalitet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till centerns samtliga reservationer.

NILS ERIK WAÄG (s) replik:

Herr talman! Utskottet har de senaste åren överrosts i tal och än mer i skrift av olika tekniska lösningar på energiområdet. Utskottets organisation är emellertid sådan att utskottet inte självständigt kan göra svårare tekniska avvägningar.

Ivar Franzén står regeringschefen nära. Jag skulle vilja råda honom att söka påverka nästa energiproposition med sitt imponerande sakkunniga resonemang och med sina ljusbilder.

IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Det är svårt att beskriva grundläggande basfakta när man diskuterar den energipolitiska inriktningen utan att plocka fram konkreta exempel och siffror. Jag har här valt att redovisa konkreta förslag och även siffror. Men bakom detta ligger något som är väsentligt om vi menar allvar med att snabbt införa inhemsk alternativ energi. Det är grundtankar om en bättre hushållning, där kvalitetsbegreppet måste med, om vi på ett lönsamt sätt skall klara av en övergång till alternativ energi. Det är den grundinställning som jag i första hand vill plädera för. Den grundinställningen har vi inte till 100 % fått gehör för i utskottets skrivning, men jag tror att den finns i utskottet. Det är synd att man inte också orkat fram till en sådan skrivning. Det tror jag hade underlättat vår marsch mot alternativ energi. Den marschen tror jag att en mycket bred majoritet är helt ense om.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Efter folkomröstningen känns det inte särskilt meningsfullt att gå in i någon polemik med centerns representanter, från statsministern och nedåt, i energifrågan. Det är väl också det som har präglat den här debatten. Den har varit ganska replikfattig, och det är kanske naturligt.

Det är intressant att notera att centern före folkomröstningen på varje punkt avvisade linje 2 som ett avvecklingsalternativ och kallade den för ett utbyggnadsalternativ. Nu när folkomröstningens resultat är känt och omröstningen har givit ett starkt förord för linje 2 är centern angelägen att

bunta ihop linje 2 och linje 3 och därmed inkludera sig självt bland dem som gick segrande ur folkomröstningsstriden. Jag tycker att opportunisten firar alltför stora triumfer bland centertalarna här i dag.

Herr talman! Sedan tänkte jag säga några ord om kolet och oljan i energipolitiken i anslutning till den socialdemokratiska energimotionen och vår reservation 6 vid näringsutskottets betänkande.

Det talades mycket om de inhemska alternativa energikällorna under folkomröstningskampanjen. Ibland uttrycktes de mest överdrivna förhoppningar om vad de förnyelsebara energikällorna, såsom ved, vind och solvärme, skulle kunna åstadkomma t. o. m. på kort sikt. Vad har det då blivit av alla dessa förhoppningar i regeringens energiproposition?

För det första kan man konstatera att ställningstagandena till eventuellt utökade satsningar på alternativa energikällor i allt väsentligt har skjutits upp till nästa år. Det är vad den borgerliga regeringen står för i dagens läge, och den inkluderar som bekant också centerpartiet.

För det andra är det kolets höga visa som man nu predikar på var och varannan sida i regeringspropositionen. Miljöförbundet och även Birgitta Hambræus här i dag har alldeles rätt på den punkten. Det talas väldigt mycket om kolet i propositionen. Det fyller faktiskt även oss från socialdemokratiskt håll med en viss oro. Den tidpunkt när vi på allvar kan börja utnyttja de alternativa energikällorna ligger förvisso ganska långt fram i tiden och i energipropositionen har den med all rätt förlagts till andra sidan år 1990. Det är naturligtvis en realistisk bedömning, men det hindrar inte att den kraftiga satsning på kol som nu mer eller mindre klart aviserats av den sittande regeringen inger stor oro ur hälso- och miljösynpunkt. Kolet har sannerligen inte blivit vare sig hälsosammare eller mer miljövänligt bara för att folkomröstningen nu är över.

Det finns anledning att påpeka att den socialdemokratiska partimotionen varnar för den alltför massiva satsning på kol under de närmaste åren som regeringspartierna tycks vilja förorda. Nya utredningsrapporter har kommit och där talas det om en tiofaldig ökning av kolimporten, vilken beräknas till bortemot 7 miljoner ton om tio år. Det är alltså fråga om höga siffror. Detta får också effekter ur hälso- och miljösynpunkt.

Givetvis är det riktigt att kolet på kort och medellång sikt i många fall är det enda realistiska alternativet, om vi vill byta ut oljan som bränsle i de stora el- och värmeproducerande enheterna. Det finns dock anledning att under de närmaste åren ta det så försiktigt som det över huvud taget är möjligt när det gäller kolet. Den nya renare koltekniken är på väg både när det gäller avgasrening och förbränning, men ännu finns den inte. Det vore därför tragiskt om vi under de närmaste åren skulle investera oss fast i en gammalmodig miljö- och hälsovädlig kolteknik, som vi sedan måste dras med under resten av 1980-talet.

Många kommuner, inkl. storstadskommunerna, knackar nu på de centrala myndigheternas dörrar och vill ha klartecken för nyinvesteringar under de närmaste åren på kraftvärmekområdet. Trycket kommer att bli starkt på regering, riksdag och myndigheter att släppa efter på de reningskrav som

måste ställas för att hälsa och miljö skall kunna skyddas.

Regering och riksdag måste därför ta sitt övergripande ansvar och i så stor utsträckning som möjligt försöka hålla tillbaka satsningarna på kol under de närmaste åren till dess att den nya reningstekniken har hunnit i fatt utvecklingen. Det gäller speciellt i områden och kommuner, där det finns alternativ eller där man med litet god vilja kan skjuta på kolinvesteringarna.

I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att för samtliga storstadsområden, som nu vill få bort oljan från sin fjärrvärmeförsörjning, finns alternativ till kolförbränningen i form av hetvattenledningar från kärnkraftverken. Malmö- och Lundaregionerna har Barsebäck, Göteborgsregionen har Ringhals och Stockholmsregionen har Forsmark. Naturgas, flis och torv är i de här sammanhangen helt orimliga alternativ, som energiministern också har påpekat tidigare i debatten.

Inom ramen för det utslag som kärnkraftsomröstningen gav, dvs. att vi skall ha en avveckling fram till år 2010, måste möjligheten att bygga dessa hetvattenledningar allvarligt prövas. Därigenom skulle man vinna många fördelar: Man skulle få tid på sig för att ta fram den nya rena koltekniken. Man skulle få kraftiga förbättringar när det gäller miljö och hälsa jämfört både med användningen av kol och med nuvarande oljeförbrukning. Man skulle få förbättringar i affärerna gentemot utlandet. Man skulle få ett ökat oberoende i energipolitiken och man skulle få ett bättre energiutnyttjande när det gäller gjorda investeringar. Detta är fördelar som är så påtagliga att man från statsmakternas sida bör vara beredd att välja den något kortare avskrivningstid på hetvattenledningarna som folkomröstningen innebar.

Det är möjligt att det från strikt företagsekonomiska synpunkter vore billigast att fortsätta att släppa ut hälften av kärnkraftverkens producerade energiinnehåll direkt i havet för att kunna producera litet mer el. Detta gör att kraftföretagen inte längre från sina utgångspunkter tycks vara särskilt intresserade av att satsa på att utnyttja kylvattnet för uppvärmningsändamål i storstadsområdenas fjärrvärmenät.

Regering och riksdag har däremot en skyldighet att också väga in hälso- och miljöeffekter liksom andra övergripande målsättningar i energibesluten och bör därför göra en övergripande bedömning. När energiminister Carl Axel Petri i höst utfärdar sina "provisoriska riktlinjer för kolpolitiken" räknar vi från socialdemokratiskt håll med att regeringen med hänsyn till hälso- och miljöproblemen kommer att ta det mycket försiktigt på kolsidan. I annat fall tror jag att reaktionen från olika håll kommer att bli ganska negativ. Man bör alltså allvarligt överväga alternativet med hetvattenledningar från kärnkraftverken för att klara storstädernas värmeförsörjning och därigenom dra ned en del på den stora satsning på kol som nu är på väg att genomföras.

Låt mig sedan, herr talman, säga några ord om oljepolitiken i anslutning till socialdemokraternas reservation 6 angående byggandet av en katalytisk kracker. Utgångspunkten är att den importerade oljan ännu i många år framåt kommer att förbli vårt viktigaste energislag. Sverige behöver därför

en aktiv kolpolitik. Den måste bl. a. innebära att vi med hänsyn till att oljan nu måste importeras så långt det är möjligt skall öka vår förmåga att stå emot kriser när det gäller Sveriges försörjning med olika oljeprodukter.

Socialdemokratin anser att Sverige måste föra en oljepolitik som sprider riskerna och som ökar vår försörjningstrygghet. Också inom ramen för existerande raffinaderikapacitet måste flexibiliteten och förädlingsgraden ökas. Vi måste inom landet kunna förädla fram de ur försörjningssynpunkt mest känsliga oljeprodukterna. Men det blir inte mycket bevänt med den utökade beredskapslagring av råolja som vi har fattat beslut om, om vi inte kan omvandla råoljan och de tunga eldningsoljorna till de lätta kvaliteter – bensin, flygbränsle och lätta eldningsoljor – som oundgängligen är nödvändiga i olika krislägen.

Denna flexibilitet kan bäst åstadkommas genom att staten går samman med den svenska oljekooperationen i byggandet av en s. k. katalytisk kracker. Vi har också här långsiktiga tendenser. De visar klart att tillgången på råolja i framtiden alltmer kommer att utgöras av tyngre kvaliteter medan konsumtionen i både Sverige och Europa i övrigt utvecklas mot en allt större andel av lättare oljor, såsom bensin, flygbränsle, diesel, eldningsolja 1 och petrokemisk råvara. Den utvecklingslinjen beskrevs redan i folkpartiets energipolitiska proposition förra våren. Det här är alltså inte något som socialdemokraterna helt plötsligt har velat peka på, utan det är mer eller mindre allmänt gods när det gäller utvecklingen på energiområdet.

Den tid som har gått sedan den dåvarande folkpartiregeringen skrev sin proposition har ytterligare bekräftat dessa utvecklingslinjer i fråga om oljeförsörjningen. Konsekvenserna av utvecklingen är att vårt land även vid små kriser i oljeförsörjningen riskerar att få en omfattande brist på lätta kvaliteter, om vi inte garderar oss genom en katalytisk kracker. De lätta kvaliteterna är som bekant oerhört svåra att ersätta med alternativa bränslen. En aktiv oljepolitik måste alltså, som vi ser det, innebära byggandet av en katalytisk kracker. Det vore annars oförsvarligt från försörjningssynpunkt. Man kan också konstatera att de prisdifferenser som existerar mellan tunga och lätta oljor tycks hålla i sig i varje prisuppgång eller prisnedgång. Det gör att ett sådant här projekt med mycket stor sannolikhet är ekonomiskt säkerställt.

Jag vill inte i onödan söka sak med näringsutskottets majoritet i denna fråga. Vi har lagt fram vår reservation nr 6 närmast därför att vi anser att ett tillkännagivande till regeringen är den logiska konsekvensen av vad utskottet uttalar om behovet av en katalytisk kracker. Utskottet anför:

”Utskottet vill änyo understryka vikten av att alla realistiska möjligheter att stärka försörjningsberedskapen på oljeområdet tas till vara. En krackeranläggning i Sverige skulle kunna minska den svenska marknadens beroende av den s. k. spotmarknaden för färdiga produkter. – – – Utskottet utgår från att regeringen prövar möjligheterna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom att staten deltar i byggandet av en anläggning för katalytisk krackning som kan vidareförädla de tunga eldningsoljorna.”

Med reservation nr 6 vill vi trots allt markera att regeringen nu måste ta tag

i denna fråga, som är så viktig för oljeförsörjningstryggheten i vårt land, och inte låta tiden bara rinna undan.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i näringsutskottets betänkande nr 70.

CARL THAM (fp) replik:

Herr talman! Såsom framgick av Lennart Pettersson inlägg råder det beträffande den katalytiska krackern en mycket blygsam skillnad mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Majoriteten tycker att detta är en viktig sak och att regeringen självfallet bör pröva förutsättningarna för en sådan kracker. Jag tror alltså inte att det här råder någon reell motsättning. Jag delar uppfattningen att det är viktigt att vi har en tillräcklig kapacitet i landet på detta område. Den placering som här har diskuterats kan också vara den lämpliga. Likväl måste man självfallet mycket noga pröva de ekonomiska och tekniska förutsättningarna, innan man går vidare.

Jag vill göra en kort kommentar beträffande detta med kol. Utskottet har inte haft någon invändning mot propositionens resonemang härvidlag men har inte heller närmare kommenterat det. Lennart Pettersson och jag är säkert helt överens om att vi skall satsa på inhemska energikällor så långt det går men att dessa inte finns tillgängliga i någon verkligt stor omfattning under 1980-talet. Först en mognadsprocess kan ge oss väsentliga tillskott på 1990-talet.

Jag delar också uppfattningen att det är mycket angeläget att pröva frågan om hetvattenledningar från kärnkraftverken för att på det viset kunna utnyttja energin på ett mer effektivt sätt och därigenom minska oljeberoendet för storstädernas uppvärmning. Vi får se vad de nu pågående utredningarna kan ge för resultat i detta avseende. Såsom utskottet papekar är det bråttom med ett beslut i denna fråga.

Om vi skall ersätta oljan med något annat bränsle under 1980-talet, står egentligen bara kol till buds på uppvärmningssidan. Kol och olja har miljömässigt relativt jämförbara effekter, vilka dock är beroende av kvalitet och reningsanläggningar. Det är viktigt att man undviker att bygga fast sig i en föråldrad kolteknik. På den punkten har jag ingen annan mening. Men det vore också farligt att enbart vänta på de förnybara energikällorna och 1990-talet. Vi måste redan under 1980-talet minska vårt oljeberoende. Kommunernas uppvärmning är den strategiska punkten. Här är det nog ofrånkomligt med en viss kolintroduktion. Den bör ske på det miljömässigt riktiga sätt som har angivits i propositionen och som är utgångspunkt för det nu pågående projektet Miljö och hälsa.

LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Det gläder mig att höra att Carl Tham har en likartad syn på behovet av en aktiv oljepolitik och på vad detta kräver i fråga om möjligheter att inom landet förvandla tunga eldningsolja till de lätta kvaliteter som verkligen är strategiska från oljeberedskapssynpunkt. Det är bara att hoppas att regeringen tar tag i denna fråga och inte låter tiden rinna i väg ytterligare.

Oljekriserna låter sannerligen inte vänta på sig utan kommer med allt större regelbundenhet.

När det gäller kolet och den kolsatsning som nu kommer vill jag säga att det är helt klart att vi inte kan vara fullständigt utan kol. Vi måste i ökande utsträckning ersätta oljan med kol för att klara uppvärmningen under 1980-talet. Men det finns all anledning att varna för miljökonsekvenserna därav. Vi bör så mycket som möjligt undvika kolet, om det finns några alternativ. Jag har när det gäller storstadsområdena pekat på de alternativ som där existerar genom att man kan utnyttja det hetvatten som nu går bara rätt ut i havet. Min förhoppning är att man skall göra en ordentlig analys på denna punkt och inte, på grund av regeringens sammansättning, drabbas av en renodlad handlingsförlamning.

Kol och olja är inte jämförbara ur hälso- och miljösynpunkt. Det är litet dåligt av Carl Tham att hänvisa till pågående miljöutredningar för en framtida bättre kolteknik. Det är ju nu som man från många håll vill att beslutet om kolkraftvärmeverk skall fattas. Sedan skall man komma fram med anvisningar för den nya tekniken. Sannolikt är väl den nya tekniken för förbränning inbyggd i själva maskineriet. Då går det inte att komma efteråt och rekommendera en annan typ av maskineri, för då har man redan byggt sig fast. Detta är problem som statsmakterna måste ta väldigt allvarligt på.

CARL THAM (fp) replik:

Herr talman! Här som på andra energiområden får man räkna med en fortgående utveckling i fråga om miljö och säkerhet. Den kolteknik som kan komma att tillämpas på 1990-talet är säkert väsentligt bättre från miljösynpunkt än den som vi kan tillämpa i dag. Men samtidigt har man redan i dag kommit en bit på väg, och vi skall utnyttja de erfarenheterna – det var framför allt det jag ville säga – för att, när vi utnyttjar kol, få minsta möjliga miljöeffekter.

Jag delar Lennart Petterssons grundläggande inställning att vi skall undvika kol, när det finns bättre alternativ. Hetvattenledningar kan mycket väl vara ett sådant bättre alternativ. Vi har också varit överens om att förnybara energikällor kan höra dit. Men olja är inte ett bättre alternativ. Det betyder att vi i viss utsträckning måste ersätta olja i uppvärmningssystemen med kol även under 1980-talet med den bästa tänkbara tekniken. Gör vi inte det, risker vi verkligen att få känna av oljekriserna. Det är precis som Lennart Pettersson sade: De låter inte vänta på sig.

LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! När man diskuterar om man skall välja kol eller olja är det ungefär som när man skall välja mellan pest och kolera, som en känd partiledare sade vid ett tillfälle. Det är alltså en svår avvägningsproblematik. Jag hävdar att kolet med nuvarande reningsteknik är betydligt mera ogynnsamt än oljan ur hälso- och miljösynpunkt. Men en ny teknik är på väg, och får vi bara ett antal år på oss kan kolet efter hand bli allt renare och på sikt

ersätta oljan. Det är helt klart.

Men när man balanserar de risker man tar i vissa krissituationer mot de hälso- och miljökrav man måste ställa, är frågan om det inte är riktigt att fatta beslut som innebär att man skjuter upp kolintroduktionen i kraftvärmeanläggningar och försöker hanka sig fram med provisoriska oljeeldningsanläggningar till dess man får fram det nya renade kolet. För invånare i en kommun eller inom en region där miljön skulle bli väsentligt försämrad eller hade utsikter att bli väsentligt förbättrad längre fram tror jag att valet är ganska lätt. Jag tror alltså att de övergripande negativa effekterna i en förvärrad krissituation inte blir så stora om man försöker hanka sig fram. Därför vill jag att man skall pröva möjligheten att i vissa fall skjuta upp kolinvesteringarna och i andra fall acceptera dem. Man bör också allvarligt pröva om man kan satsa på hetvatten från kärnkraftverk.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! I anslutning till det nyss förda replikskiftet skulle jag vilja börja mitt inlägg med att säga att alla i dag väl är överens om nödvändigheten av att under de närmaste årtiondena kraftigt minska oljeberoendet, inte minst av miljöskäl. Den stora del – närmare hälften – av oljan som används för uppvärmning av bostäder och lokaler måste minskas genom en förbättrad hushållning och övergång till andra bränslen och uppvärmningsformer. Detta råder det ganska stor enighet om. Det skulle också bli billigare än med dagens och morgondagens oljepriser. En ordentlig satsning måste därför ske på alternativa och förnybara energikällor. Man måste bygga ut fjärrvärme med systematisk installation av kraftvärme. Man måste ta till vara spillvärme från industrin. Man måste bygga ut det industriella mottrycket och satsa på solvärme.

Som ett aporopå till resonemanget om hetvattenledningen vill jag påpeka att man i detta sammanhang bör vara uppmärksam på att en satsning på jättestora hetvattenledningar från kärnkraftsreaktorer skulle innebära en minskad elströmsproduktion under reaktorernas användningstid, och det skulle minska handlingsfriheten för framtiden. Med en sådan snabb satsning har vi inte råd att samtidigt satsa på alternativa energikällor. Vi kan inte fortsätta att satsa på kärnkraft och hetvattenkulvertar för många miljarder kronor och samtidigt räkna med att kunna göra den nödvändiga satsningen på andra förnybara och miljövänligare energikällor.

Jag kommer i detta inlägg att i huvudsak uppehålla mig vid vad som kan betecknas som energihushållning. En systematisk och planerad hushållning med energi är nödvändig och spelar på kort sikt en minst lika stor roll som tillförseln av energi från nya energikällor. För att nå en ordentlig effekt av olika hushållningsåtgärder är det nödvändigt att samhället, stat och kommuner, har tillgång till verk samma medel för att styra både produktion och konsumtion av energi i önskvärd riktning. Först då kan man säga att samhället i praktiken har en medveten energipolitik.

Erfarenheterna under 1970-talet har visat att de hittillsvarande styrmedlen har varit helt otillräckliga. Den s. k. frivilliglinjen har inte medfört särskilt

goda resultat. Först om olika hushållnings- och besparingsåtgärder har kunnat kombineras med ökade vinster inom privat näringsliv och fastighets- ägande har det visat sig att intresset blivit tillräckligt stort för att nå några väsentliga effekter i fråga om energibesparing.

Vad som behövs är dels en ordentlig inventering av olika åtgärder för att kraftigt få ned energiförbrukningen i befintlig bebyggelse, dels metoder för att konkret förverkliga ett program som i första hand tar sikte på åtgärder som sparar mest energi i förhållande till insatsen. Från vänsterpartiet kommunisterna upprepar vi det vi tidigare sagt, nämligen att detta kan ske bara genom en samhällelig styrning, genom en lagstiftning som ger kommunerna medel att förverkliga de energimål vi måste uppnå. Vpk har därför i en av de motioner som behandlas i förevarande betänkande föreslagit en särskild lag om energihushållning som skulle ge de nödvändiga styrmedlen. Detta i kombination med tidigare åtgärder och en särskild koncessionsnämnd som ett organ för granskningen av enskilda åtgärder inom industrin är vad vi har föreslagit som nödvändiga instrument för att uppnå den systematiska och planerade hushållning med energi som så många förespråkar i ord men så få är beredda att genomföra i praktiken.

Regeringen aviserar vissa åtgärder liksom förslag till en ny eller ändrad lagstiftning på dessa områden, men det är viktigt att understryka att samhället via stat och kommun måste få klart uttalade befogenheter att ingripa inom varje område där onödig förbrukning av energi förekommer. Det är också viktigt att skatter och taxor får en sådan utformning att storförbrukare inte gynnas på småförbrukares bekostnad.

Herr talman! Då det gäller värmeförsörjningen är utbyggnaden av fjärrvärmesystem en av de viktigaste åtgärderna. Fjärrvärmesystemet är överlägset andra system genom att det möjliggör användning av flera olika slags bränslen. Även solvärmen kan med fördel användas i kombination med fjärrvärmesystem. I en särskild motion, nr 438, har vpk tagit upp frågan om olika åtgärder för att underlätta användningen av solvärme. Enligt vår uppfattning är det angeläget att snabbt söka utveckla solvärmetekniken för att bl. a. kunna ersätta en del av oljan. Vi menar att ett program för kommunal solvärme bör fastställas, varvid följande åtgärder bör vidtas:

1. Ett statligt initiativ bör tas i syfte att förmå alla kommuner att inom ramen för sin energiplanering dels inventera tillgången på mark lämplig för centrala solvärmeanläggningar, dels vid fastställande av byggnadslov inom områden som kan vara lämpliga för solvärme se till att uppvärmningssystemen dimensioneras så att de senare kan utnyttjas för solvärme.

2. I syfte att ge underlag för serietillverkning av solvärmeutrustning, bör regeringen ta initiativ till ett särskilt program för produktion av solvärm tappvarmvatten i befintliga fjärrvärmenät under sommarhalvåret.

3. I samma syfte bör regeringen ge byggnadsstyrelsen möjlighet att uppvärma olika större statliga byggnadskomplex helt eller delvis med solvärme.

4. Regeringen bör uppdraga åt industridepartementet att i samverkan med Studsvik Energiteknik AB och Statsföretag AB undersöka möjligheterna att

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

bilda ett statligt utvecklings- och tillverkningsföretag för solvärmeprodukter.

I en annan motion, nr 317, tar vpk upp frågan om ett statligt program för varvtalsreglering av industrins pumpar, fläktar och liknande anordningar, åtgärder som skulle kunna spara in minst lika mycket el per år som ett kärnkraftverk producerar. Vi påpekade i motionen bl. a. att varvtalsregleringar i de flesta fall är ekonomiskt lönsamma och att det från samhälls-ekonomisk synpunkt borde vara en självklarhet att hushålla med energi så länge en inbesparad kilowattimme är billigare än en nyproducerad.

Jag vill, herr talman, kommentera några vpk-motioner och näringsutskottets skrivning med anledning av dessa. Först då de av mig berörda förslagen om energihushållningslag och en särskild koncessionsnämnd. Här skriver utskottet att det vill erinra om att de administrativa styrmedlen rörande näringslivets energihushållning f. n. ses över. Vidare skriver utskottet att det i utredningsuppdraget ingår att lägga fram förslag om en särskild lag om energihushållning inom näringslivet.

Då det gäller stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus m. m. hänvisar utskottet till tidigare beslut här i riksdagen. Utskottet skriver: "Syftet med dessa ändringar är att öka möjligheterna att mera aktivt styra stödet till de åtgärder som är mest angelägna från samhällets synpunkt." Därför anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att göra en sådan framställning till regeringen som vi yrkar på i vår motion.

Det är ju litet skillnad, herr talman, mellan att göra sådana här uttalanden – syftet är att öka möjligheterna osv. – och att konkret uttala sig för att man skall ge regeringen i uppdrag att utarbeta en sådan här lag, som vi anser vara nödvändig för att man skall kunna klara de stora uppgifterna på energiområdet.

Samma sak är det med förslaget om en särskild koncessionsnämnd som skall styra industrins energianvändning. Härvidlag har utskottet erinrat om att den av "riksdagen år 1978 beslutade energisparplanen för befintlig bebyggelse ger samhället betydande möjligheter att på detta område styra industrietablering". Utskottet fortsätter: "Förslagen i propositionen torde medföra att samhällets styrmedel ytterligare förstärks." Med hänvisning till detta avstyrks vpk-motionen om en särskild koncessionsnämnd som, det vill jag upprepa, verkligen behövs för att man skall kunna åstadkomma resultat på detta område.

I motion 1402 tar man upp frågan om utvecklingen inom energiområdet i Värmland och hemställer att regeringen skall ta initiativ för att ge högskolan i Karlstad uppdrag och erforderliga resurser för att bedriva forskning bl. a. inom energiområdet i länet. Här hänvisar utskottet till det arbete som pågår och de uppdrag som har givits olika länsstyrelser och till att också kommunerna har skyldighet att lämna uppgift om fullgörandet av sina åligganden.

Med hänvisning till detta menar utskottet att det inte är nödvändigt med några särskilda åtgärder med anledning av den här motionen utan att det arbete som pågår bör avvaktas. Vi delar inte den uppfattningen. Vi anser

tvärtom att det hade varit värdefullt att redan nu göra ett sådant uttalande om att högskolan i Karlstad skulle bedriva den här forskningen på energiområdet i Värmlands län.

Jag vill, herr talman, säga att jag inte kommer att kommentera alla vpk-motioner. Det skulle dra ut alltför långt på tiden. Men jag skall ta upp ytterligare ett par av dem som behandlas i betänkandet.

Vi har i motionen 201 tagit upp frågan om satsningen på inhemska fasta bränslen. Vi har i det sammanhanget knutit an till det utredningsarbete som pågår när det gäller Norrlandslänen, och vi har speciellt pekat på den utredning om fasta biobränslen som i Västerbottens län har genomförts med stöd från statligt håll.

Det finns ytterligare en rad motioner, som har krav i den här riktningen – på sådant stöd och sådana satsningar från samhällets sida. Här har utskottet redovisat det som pågår och anser sig kunna konstatera, att syftet med bl. a. motionen 201 från vpk i huvudsak är tillgodosett. Men det hindrar inte utskottet från att avstyrka motionen. Vid behandlingen av sådana här motionsyrkanden har utskottet år efter år sagt att motionernas krav egentligen är tillgodosedda och sedan har utskottet avstyrkt motionerna. Och vis av erfarenheten av hur det alltså har gått med sådana yrkanden föredrar jag faktiskt att vidhålla kravet på bifall till motionen.

Jag har något berört solvärmen. Det gjorde jag redan inledningsvis i min kommentar till de repliker som gjordes före mitt anförande. Vi föreslår att riksdagen skall uttala sig för ett framlagt program för solvärme, som jag också var inne på.

Utskottet påminner om de skyldigheter som redan nu finns för kommunerna att främja hushållningen med energi och verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. Utskottet redovisar vad som pågår bl. a. när det gäller statens byggnadsforskning och kommer fram till slutsatsen att man skall avstyrka vpk-motionen om satsningar på solvärme och möjligheterna att utnyttja den. Detta gör utskottet med hänvisning dels till den lag som finns om kommunernas skyldighet att främja energihushållningen, dels till de berörda forskningsprojekt som pågår.

Vi är inte tillfreds med det. Vi menar att det här är ett så viktigt område och att det är så bråttom att det finns all anledning att redan nu göra ett sådant bestämt uttalande om att man bör inrikta satsningen på solvärme.

Beträffande vattenkraften har utskottet med anledning av vår motion om att man skulle utreda de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ytterligare effektivisering av landets befintliga vattenkraftverk hänvisat till att det finns en utredning tillsatt, som skall föreslå åtgärder för ett bättre utnyttjande av befintliga energiproduktions- och distributionsanläggningar och redan utbyggd vattenkraft. Utskottet understryker att det är synnerligen angeläget att man eftersträvar ett effektivare utnyttjande av vattenkraften i redan exploaterade vattensystem, men med hänsyn till vad som anförts förutsätter utskottet att frågorna noga följs av regeringen och berörda myndigheter. Utskottet anför att motionärernas önskemål – här kommer det igen – torde i allt väsentligt vara tillgodosedda.

Vi är tveksamma till om det här verkligen skall vara tillräckligt, men vi kommer naturligtvis att med stort intresse avvakta de utredningar och de förslag som på detta sätt aviseras.

Herr talman! Vi har vidare tagit upp frågan om åtgärder för en utbyggnad av den industriella mottryckskraften och ökningen av antalet kraftvärmeverk.

Också på denna punkt har utskottet skrivit att det i och för sig instämmer i de synpunkter som vi har anfört i motionen och i motionsförslaget, men utskottets skrivning utmynnar också i detta sammanhang i ett avstyrkande av motionsyrkandena. Det sker huvudsakligen med hänvisning till att dessa frågor kommer att behandlas i de energipolitiska förslag som har aviserats till nästa riksmöte.

Även här tycker vi att just frågan om åtgärder för en utbyggnad av de industriella mottryckskrafterna och en ökning av antalet kraftvärmeverk skulle ge ett så stort och betydelsefullt tillskott då det gäller energiförsörjningen – som i sin tur avsevärt kan påskynda avvecklingen och öka oberoendet av kärnkraften – att det är väsentligt att redan nu ta ställning i denna fråga och göra klarare markeringar.

Jag har redan något berört frågan om hetvattenledningarna från kärnkraftverken. Jag skall därför inte ytterligare kommentera den nu. Jag vill bara säga att vi från vpk:s sida instämmer i reservationen 8 från centern.

Vi har i en motion tagit upp frågan om de mycket omdiskuterade 800 kV-ledningarna och planeringen av nya stora kraftledningar på olika håll i landet. Vi har yrkat att riksdagen skall uttala att sådana 800 kV-ledningar inte skall byggas i Sverige. Det är mot bakgrund av bristen på tillräckliga erfarenheter som vi menar att man inte bör lämna öppet för regeringen att medge en sådan utbyggnad. Man kan diskutera de invändningar som har gjorts beträffande dessa kraftledningar och riskerna med dem och eventuella skadeverkningar som de kan medföra. Men vad som bör vara avgörande är att osäkerheten är så oerhört stor och riskerna för allvarliga skadeverkningar och miljöeffekter synes vara så pass stora, att det är angeläget att riksdagen i detta sammanhang säger ifrån.

Herr talman! Då det gäller våra förslag om en omprioritering av anslag till energiforskningen har utskottet hänvisat till att vi beträffande forskningen befinner oss i en treårsperiod som nu lider mot sitt slut och att det snart är dags att anta ett program för en ny sådan period. Med denna motivering har man avstyrkt vpk-motionerna, som skulle ha inneburit större satsningar på forskningen om alternativa förnybara energikällor.

Vi menar nog att även om det alltid kan uppstå svårigheter när man skall omprioritera sådana anslag under en period, så är detta ändå så angelägna och brådskande satsningar att man bör vidta sådana förändringar som vi har föreslagit. Vi vidhåller därför våra yrkanden i vpk-motionerna.

Till sist, herr talman! Den energiproposition och det utskottsbetänkande som vi nu behandlar gör att vi fr. o. m. det beslut som fattas i dag kommer att få så att säga rent bord då det gäller energidiskussionen i fortsättningen. Det är naturligtvis att hälsa med tillfredsställelse att vi på något sätt nu kan

nollställa diskussionen med utgångspunkt i vad vi vet och vad vi känner utifrån tidigare diskussioner och erfarenheter. Men vad vi i vänsterpartiet kommunisterna definitivt inte är tillfredsställda med är att man i stor utsträckning just med hänvisning till att det kommer nya förslag inom kort – och det gäller hela frågan om energipolitiken – så lättvindigt har avfärdat många av de vpk-krav som faktiskt utgör en nödvändig förutsättning och en nödvändig grund för att vi snabbt skall kunna komma någonstans på detta område, för att vi snabbt skall kunna förverkliga det som de allra flesta säger sig vara överens om men som i stort sett bara vänsterpartiet kommunisterna är beredda att ställa upp för och nu framlägga förslag om då det gäller genomförandet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag hade ursprungligen tänkt göra en ingående återblick på energifrågorna och hur de har behandlats de senaste åren. Jag tyckte nämligen att det kunde vara på sin plats att när nu diskussionen om kärnkraften åter kommit in i en lugnare atmosfär sammanfatta vad som har skett. Det är dock tveksamt om mina ambitioner i den vägen skulle röna den uppskattning av kammarens ledamöter som de förtjänar. Den intensiva slutspurt i riksdagen och den förstäneliga längtan ut till andra och måhända intressantare sysselsättningar gör att jag skall begränsa mitt anförande till några få kommentarer och reflexioner.

Jag har tidigare vid flera olika tillfällen i frågor, interpellationer och motioner tagit upp de problem som den borgerliga energipolitiken medfört för dem som arbetar vid kärnkraftverket i Forsmark och för Östhammars kommun. Det har ju varit många olika turer med bl. a. villkorsslag och de s. k. politiska borrhålen som orsakat förseningar och inskränkningar i kärnkraftsutbyggnaden. Vad som upplevts som särskilt besvärligt för alla berörda har varit bristen på besked om hur det skulle bli. Det sorgliga i hela den här historien är att det inte varit oron för kärnkraften som sådan som varit orsaken till förändringar i den planerade utbyggnaden utan endast ett taktiskt spel för att hålla ihop den dåvarande trepartiregeringen. Forsmark 3 blev också den direkta orsaken till att den första borgerliga regeringen efter 44 års socialdemokratiskt regeringsinnehav inte blev mer än två år gammal. Därmed bevisade kärnkraften en oanad styrka.

Folkpartiregeringen lade förra våren fram en proposition med riktlinjer för energipolitiken, som det fanns alla utsikter att få en stark politisk uppslutning omkring. Sedan kom händelserna i Harrisburg, vilka i svenska massmedia fokuserades som en världskatastrof och i en omfattning som inte förekom på något annat håll i världen. Det är klart att det påverkade människorna, och det ledde också till partiöverenskommelsen om folkomröstning. Det innebar ytterligare förseningar och oviss väntan för de anställda vid Forsmark. Jag tillhörde dem som ansåg en folkomröstning i

denna komplicerade fråga olämplig, och jag tyckte att de valda politikerna skulle ha haft is i magen och förhandlat sig till en samförstånds lösning. Nu var det dock politiskt omöjligt med tanke på det kommande valet att nå en överenskommelse över partigränserna. De som trodde att kärnkraften därigenom skulle avföras från valdebatten förra hösten blev dock skändligen lurade.

Om kampanjen inför folkomröstningen skulle mycket behöva sägas; den borde faktiskt förtjäna en grundlig analys.

Kärnkraftsmotståndarna – om de nu skall kallas så, när de kunde godta kärnkraften under en längre tid – fick brett utrymme i alla massmedia. De hade utan tvivel en skicklig och Amerikainspirerad kampanjledning, som dagligen och efter ett noga uppgjort schema matade det svenska folket med alla inträffade tillbud och olyckor vid kärnkraftverk runt om i världen. Att många av dessa s. k. olyckor inträffat för flera år sedan och sedan rättats till under byggnadstiden framgick inte av reportagen. De relaterade händelserna hade i de flesta fall heller ingenting att göra med säkerheten i kraftverken. Det var frågan om smärre fel och brister som alltid inträffar vid byggnationer och som justeras vid de sedvanliga kontrollerna, som i fråga om kärnkraftverk dessutom är rigorösa.

Nu så här efter folkomröstningen kan man inte undgå att göra den reflexionen att det är bra konstigt att det inte längre inträffat några olyckstillbud vid kärnkraftverken. Man hör inte talas om några sprickor i betongfundamenten, inga bultar som är för korta och inget utsläpp av radioaktivt vatten eller ånga. Det är förmodligen inte intressant längre, och man har väl uttömt alla krafter i den gigantiska uppgiften att med alla medel påverka väljarna i folkomröstningen. Om nu folkomröstningen hade det goda med sig att den förbättrade säkerheten vid kärnkraftverken, så har den ändå fyllt en uppgift.

Det klara utslaget i folkomröstningen för en avveckling av kärnkraften med förnuft var välgörande. Visserligen försökte några av centerns företrädare att ifrågasätta ett fullföljande av det som svenska folket sagt ja till, och även statsministern var rätt svävande på den punkten de första dagarna efter valet. Men när besvikelsen över valutgången lagt sig dröjde det dock inte länge förrän regeringen Fälldin gav klartecken för laddning av Forsmark 1 och 2 samt Ringhals 3 och 4. Forsmark 3 får fortsätta att byggas färdigt enligt de tidigare planerna.

Det är klart att man i Forsmark och i Östhammars kommun känner tillfredsställelse över att man efter flera års ovisshet och brist på besked nu åter kan få arbeta under lugna förhållanden och veta hur man skall planera för framtiden. Det måste kännas skönt för Vattenfall, företagsledning, entreprenörer och anställda samt för de kommunala förtroendemännen. I dagarna har de första kilowatten levererats ut på elnätet från Forsmarks 1 generatorer. Det har skett utan några som helst protestaktioner, och jag tror att jag vågar påstå att det skett utan någon rädsla hos de omkringboende.

Jag har under alla dessa förlorade år sedan 1976 års val lidit med alla

berörda vid Forsmarksverket, och jag har innerligen tröttnat på alla politiska turer i frågan. Därför känner även jag i dag en stor lättnad. Vi har fått en bred uppslutning kring en realistisk och förnuftig energipolitik.

Också jag vill givetvis förbättra säkerheten vid kärnkraftverken, men det är inte rimligt att kräva åtgärder av sådan teknisk och ekonomisk omfattning som man inte begär vid andra och liknande anläggningar vilka vid en teoretiskt tänkbar katastrof skulle få förödande verkningar. Vad jag begär är sans och måtta vid den fortsatta säkerhetsplaneringen.

Jag vill också understryka vikten av en långsiktig planering vid avvecklingen av kärnkraftsbyggnationerna. När block 3 vid Forsmark byggs färdigt måste andra sysselsättningar beredas de anställda. Regeringen har på lösa grunder sagt nej till en oljelagringsanläggning i Hargshamn. Jag hoppas att större förståelse skall visas för andra projekt. Nedtrappningen av byggnadsverksamheten börjar inom ett par år, och då gäller det att ha god beredskap. Forsmarkbygget har berört praktiskt taget hela norra Uppland. Här behövs ett mera differentierat näringsliv. Det har diskuterats under många år. Jag tycker att tidpunkten nu vore lämplig att i samband med färdigställandet av kraftstationen i Forsmark göra en större satsning för att tillföra detta av stål-, textil- och träkriser hårt drabbade område nya sysselsättningstillfällen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! En kort kommentar i förbifarten till det föregående anförandet. Detta hade en enda begriplig kärnpunkt, nämligen att vanligt folk inte skall ta ställning i stora och komplicerade frågor, utan sådana ställningstaganden skall överlämnas till de stora statsmännen som Nils Hjorth. Jag råkar ha motsatt uppfattning, och jag vill utveckla det något.

Just i de stora och komplicerade ansvarsfrågorna *skall* alla människor få lov att ta ställning. Det kan sedan visa sig att deras ställningstagande är felaktigt eller att det grundats på oriktigt eller ofullständigt underlag, men då har de själva ansvaret för detta och kan inte vältra över det på någon annan. Jag tycker att det är en riktig princip.

Det finns människor som tror att teknik är politiskt neutral. Det finns också personer som tror att energi är politiskt neutral. Och det finns vidare människor som tror att kärnkraft är bra, om bara rätt sorts folk kontrollerar den.

Det finns många som menar att det är bra att ha mycket energi. Har man det, får man högre produktion och bättre standard. Energin framställs som ett slags drivmotor i ekonomin.

Sådana uppfattningar är spridda både i kapitalistiska och i socialistiska länder. De är lika felaktiga i båda fallen. De är ensidiga och blinda för grundläggande samhällsförhållanden.

Teknik kan aldrig vara politiskt neutral. Ett löpande band är inte neutralt. Det används av stora och mäktiga för att kontrollera små och svaga. Storstadsbilism är inte neutral. Den gynnar de rika och de villaboende. Den gör livet svårare för fysiskt svaga och lågavlönade. Teknik är alltid en del av ett maktssystem, av en politisk struktur. Valet av teknik ger alltid utslag i

maktfördelningen och förhållandet mellan samhällsklasserna.

Dessa frågor har alldeles för litet diskuterats i den svenska arbetarrörelsen. Där har ledningen alldeles för länge tutat i arbetarna just att teknik är neutral, att man måste anpassa sig efter tekniken. Följden har varit att arbetarrörelsens medlemmar och dess klass har fått ställa upp på en teknik och en energipolitik som formats av andra än de själva.

Linje 2:s framträdande i folkomröstningen bidrog till detta. Linje 2 användes medvetet för att dölja makt- och klassynpunkterna i energifrågan. Man kunde rösta på 2:an om man var positiv till kärnkraft. Man kunde rösta på 2:an om man var kritisk till kärnkraft. Man kunde rösta med 2:an om man hade svårt att bestämma sig. Det var den ideala kombinationen för politiska manipulatorer.

Som socialist kan man aldrig ställa frågor på det sättet. Man måste utgå från klassamhället. Det finns mäktiga och ägare, och det finns maktlösa, beroende, icke ägare. De kan aldrig ha samma intressen. De kan aldrig påverkas lika av en viss teknik. De påverkas olika. Forskning som ger snabbare bilar är till nytta för somliga. Forskning som ger bättre pedagogik vid daghemmen är till nytta för helt andra. Det är därför man lägger ned så mycket resurser på bilar, medan man hankar sig fram med dålig amerikansk 1950-talsteori när det gäller barns utveckling. Det är nämligen viktigt att aktieägare i bilbranschen tjänar pengar. Och det är lika viktigt att arbetarbarnen uppfostras till anpassning under rådande strukturer i samhället.

Om man har en viss teknik, som gynnar bestämda tendenser i den sociala maktkampen, gäller den både i kapitalistiska och socialistiska samhällen – låt vara att genomslaget ser olika ut. Kärnkraft t. ex. underlättar ökad koncentration och kontroll av arbetande i alla samhällsstrukturer. I ett kapitalistiskt samhälle påverkar utbyggnaden kapitalismens karaktär. I ett socialistiskt påverkar den givetvis socialismens karaktär. I båda fallen gynnar den fåtalsgrupper, som drar fördel av att styra och kontrollera andra människor. Detta är en livsfråga för arbetarrörelsen i dag att diskutera och förhålla sig till. Gör man inte det underordnas arbetarrörelsen en utveckling som är styrd av andra.

Många löften under folkomröstningskampanjen visar sig nu vara farliga illusioner. Kärnkraft leder inte till ökad levnadsstandard. Dess utbyggnad försiggår tvärtom parallellt med en fortskridande sänkning av levnadsnivån. Kärnkraftens utbyggnad går sida vid sida med krav på social nedrustning och minskning av den offentliga sektorn. Den går hand i hand med planer på att slå ut två tredjedelar av tillverkningsställena i skogsindustrin. Det fanns ingen kärnkraftsanhängare i riksdagen som inte firade framgången i folkomröstningen med att förra veckan rösta bort flera tusen varvsarbeten. De ivrigaste kärnkraftsanhängarna var också de ivrigaste nedskärarna.

Ingen tror heller att partierna bakom linje 2 kommer att förstatta energisektorn. Ingen tror dem om att förstatta oljehantering. Sådant har de alltid röstat emot här i riksdagen. När de satte det förslaget på valsedeln var det uteslutande en taktisk manöver.

Det som nu är viktigt är energifrågans plats i arbetarrörelsens och folkflertalets politiska medvetande. En sådan diskussion måste sätta i fråga många etablerade värderingar och åsikter. Det är lätt att tro att det är en fördel att ha tillgång till stora och växande mängder energi. Under vissa förhållanden är det sant. Det är sant när en ekonomi på allvar börjar industrialiseras. Då måste intaget av energi öka. Men det är inte sant i en redan högt utvecklad industriell ekonomi. Där kommer frågan i ett helt annat läge.

Om jag t. ex. har en bil har jag ingen särskild fördel av att den drar mycket drivmedel. Drivmedlet är just ett medel och ingenting annat. Måste man lägga ner för mycket möda på att få fram själva energin, minskar de resurser som kan satsas på själva produktionen av varan eller tjänsten. Och det är ju produktionen som gör nytta. Det gör i sig ingen nytta att använda en stor mängd energi. Det är tvärtom fördelaktigare att satsa resurser på energibesparande utrustning framför att satsa dem på att få fram ännu mer energi.

Om man har en mycket energikrävande, ekonomiskt tung struktur – som Sverige har – kommer man i vissa problematiska situationer. Den sortens produktion förstärker koncentration och ensidighet. Därmed ökar den behovet av insatsvaror, bl. a. importerade sådana. Ekonomin byggs lätt upp kring frambringande och import av dyra insatsvaror. För den skull måste de egna tillgångarna inom landet pressas för att till varje pris få fram export som skall betala insatsvarorna, och man måste acceptera en stigande inflation, som skall möjliggöra täckandet av kostnaderna för dem.

Energien är en av många produktionsfaktorer. I steget från jordbruksekonomi till industriell ekonomi är den en faktor som måste öka. Men i dagens önskvärda modernisering av produktionslivet är den inte en faktor som bör öka. Det är helt andra faktorer som bör vara de ledande: sådana faktorer som minskar behovet av dyra insatsvaror, faktorer som minskar rovdrift och slöseri, faktorer som får mer direkt verkan på själva produkten, faktorer som t. ex. det högt utvecklade mänskliga arbetet, det skapande tänkandet. Mer förfinad färdigvaruproduktion är det viktiga. Mer cirkulation av råvarumängder och energi däremot är inte längre det viktiga. Att riva ner ännu fler träd och bygga ännu fler kärnkraftverk är inget mål för en progressiv arbetarrörelse med sikte på framtiden.

Det finns i samhället två motstridiga, helt oförenliga intressen och synsätt – kapitalägarnas och löntagarnas. En kapitalägare vill ha vinst och snabba pengar. Själva varucirkulationens mängd och snabbhet blir då avgörande för hur man satsar. Produktionens ändamål och sammansättning däremot spelar från den synpunkten egentligen ingen roll, för även fullständigt meningslös produktion kan ge privat vinst, ofta mer privat vinst än annan produktion. För löntagarna gäller motsatsen. Produktionen själv, dess förmåga att svara mot mänskliga behov och kulturellt mer civiliserad livsform, blir huvudsaken. För kapitalägaren är människan själv ingenting annat än en vara. För den socialistiska arbetarrörelsen är människans frigörelse huvudmålet. Beroenden som hindrar den måste brytas. Politiska manövrer som hotar

fördunkla dess betydelse måste avslöjas. Produktion som inte tjänar den måste avvecklas. Livsformer och maktförhållanden som är oförenliga med den måste ersättas av andra. Endast i det ljuset kan man diskutera teknikens och energins roll. Den diskussionen väntar svensk arbetarrörelse under 1980-talet.

OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Vid den votering som skall företas om en liten stund kommer under mom. 76 att avslås en motion med Anita Persson som första namn och med övriga socialdemokratiska ledamöter från Sörmland som undertecknare. Jag skall förklara varför jag inte har något annat yrkande än utskottets och här heller inte behöver hålla något griftetal över motionen.

Slår man upp s. 61 i betänkandet finner man nämligen att det formella avstyrkandet reellt är ett tillstyrkande. Så här skriver utskottet i den behandlade frågan:

”Studsvik är statens största samlade resurs för energitekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Under de senaste åren har bolaget varit i ett prekärt läge bl. a. på grund av osäkerheten om energipolitikens inriktning. Utskottet framhöll våren 1979 Studsviks betydelse och sade sig förutsätta att regeringen skulle vidta åtgärder för att säkra att verksamheten vid Studsvik kunde vidmakthållas på en hög teknisk nivå. Vad utskottet då anförde är alltså giltigt. Utskottet räknar med att regeringen i planeringen för den framtida energipolitiken väger in de resurser som finns vid Studsvik.”

Slutligen konstaterar utskottet att vad utskottet anför i allt väsentligt tillgodoser bl. a. vår motion. Därför att man är så överens med oss anser man sig inte behöva göra någon framställning till regeringen och hemställer om att motionens kläm skall avslås. Det är litet ologiskt, kan man tycka. Konsekvensen av ställningstagandet i utskottet borde ha blivit att motionen besvarats med vad utskottet gett till känna i det här uttalandet.

För att regeringen inte skall glömma denna viljeyttring från riksdagen har jag i energiministerns närvaro läst upp uttalandet om Studsvik i betänkandet, och jag vill göra två tillägg.

Det ena belyser de regionalpolitiska skälen att slå vakt om Studsvik. Det andra ger en motivering för uppfattningen i vår motion att Studsvik bör ges programansvar för att bolaget skall ha möjlighet att göra en mera långsiktig planering.

Enligt riksdagsbeslut i fjol bör den näringspolitiska utredning som gjorts i Sörmland utgöra en god grund för åtgärder som syftar till att förbättra förhållandena i vår region. De problem som där redovisas pekar på att de resurser som under lång tid byggts upp i vårt industrilän kan riskera att bli dåligt utnyttjade i framtiden. Det är nödvändigt att vi förvaltar det kapital som består av den befintliga regionala strukturen och att vi bygger vidare på denna. En ökad satsning på Studsvik Energiteknik AB ligger väl i linje med dessa krav. Inom länet behövs nämligen ett ökat inslag av högkvalificerad kunskapsintensiv verksamhet av det slag som Studsvik i dag, och än mer ett utbyggt forskningscentrum, representerar.

Det andra jag vill påminna energiministern och de ansvariga i industridepartementet om är att verksamheten vid Studsvik de senaste åren tyvärr blivit alltmer inriktad på kortsiktiga projekt. Problemet har beskrivits av reaktorsäkerhetsutredningen på följande sätt: "Nationella forskningsstationer av Studsviks storlek kan inte väntas ge ekonomisk självtäckning men kan ändå i större sammanhang ha ett berättigande. Risö i Danmark och Kjeller i Norge är exempel på sådana forskningsstationer. Med avseende på personal och laboratorieresurser innebär Studsvik en motsvarande tillgång i Sverige. Genom kravet på omedelbar ekonomisk lönsamhet har emellertid Studsvik Energiteknik AB anträtt en väg där uppdrag och prioriteringar alltmer måste styras av kortsiktiga ekonomiska hänsyn. Det är under dessa förhållanden osäkert i vilken omfattning man för framtiden kan räkna med Studsviks resurser i säkerhetsarbetet. Därför förefaller det angeläget att man från statens sida omprövar förutsättningarna för att i en ändamålsenlig organisation utnyttja Studsviks resurser på ett fruktbart sätt."

Jag vill tillägga att, som vi har framhållit i vår motion, nuvarande inriktning på lång sikt medför en uttömning av de anställdas tekniska kompetens genom att de oftast inte ges tid att tränga in i grundproblemen. Ett resultat av detta blir att Sverige som nation inte fullt utnyttjar den unika personalresurs som finns inom Studsvik. Jag vet vad jag här talar om. Jag hade nämligen förmånen att sitta som ledamot i styrelsen för Studsvik hela tiden från det bolaget blev helstatligt fram till dess att vi fick en borgerlig regering, då jag hade förmånen att få lämna styrelsen inför den osäkerhetens period som då inträdde och som enligt näringsutskottet lett till ett prekärt läge för bolaget.

Sammanfattningsvis: Både det för landets energiförsörjning nödvändiga forsknings- och utvecklingsarbetet och regionalpolitiska krav motiverar en satsning på Studsvik. Vi har i motionen gett en rad exempel på åtgärder som fordras för att långsiktigt inrikta verksamheten inom Studsvik så, att forskningsstationen kan fullgöra uppgiften att vara landets ledande centrum för energiforskning.

Låt mig nämna några sådana aktiviteter:

Ökade insatser för att minska oljeberoendet genom kraftfulla satsningar på alternativ energi såsom solenergi, kol, biomassa och torv.

Ökade insatser på framställning av metanol och andra drivmedel.

Ökade forskningsinsatser på hur man kan spara och tillvarata energi, t. ex. spillvärme.

Ökade forskningsinsatser på avfallsteknik, både när det gäller kärnkraften och i fråga om andra energiformer.

Ökad miljöforskning kring luft- och vattenföroreningar vid användning av bränslen som kol, ved, torv, olja, flis och kärnkraft.

Ökad forskning kring åtgärder vid nedläggning av kärnkraftsanläggningar.

Arbete för att säkerställa erforderlig kompetens för att trygga drift och säkerhet på kärnteknikområdet.

Jag vädjar till energiministern att, som näringsutskottet enhälligt skriver,

se till att "regeringen i planeringen för den framtida energipolitiken väger in de resurser som finns vid Studsvik". Dessa kan få – det är jag övertygad om – en för landet konstruktiv användning, och det har också mina exempel här klart visat.

I detta anförande instämde Göran Persson, Anita Persson och Holger Bergman (alla s).

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 70 behandlas också motion 2006, inlämnad till 1978/79 års riksmöte. Motionen är undertecknad av socialdemokrater från tolv län, dvs. de områden som har de största förekomsterna av obrutna mineralfyndigheter.

Det är kanske något förvånande att motionen behandlas i samma betänkande som energipolitiken. I motion 2006 krävs nämligen att riksdagen beslutar att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att belysa de svenska alunskiffrarnas betydelse för försörjningstrygghet, sysselsättning och ekonomi. Dessutom framhålls kravet på forskning för en god miljö och ett vaktslående om den kommunala vetorätten.

Motionens krav har därmed stor betydelse för hela vår framtida näringspolitik. Det faktum att alunskiffrarna inom vissa områden också innehåller uran får inte innebära att arbetet för att uppnå en fullutvinning av skiffrarna avstannar.

De svenska alunskiffrarna kan ge vårt land stora möjligheter att förbättra ekonomi, handelsbalans, försörjningstrygghet och sysselsättning. Inte minst mot bakgrund av det ekonomiska läget framstår en kraftfull insats för att möjliggöra fullutvinning av de svenska alunskiffrarna som självklar.

I skiffrarna ingår och kan utvinnas: kerogen, uran, svavel, kalium, fosfor, kväve, baryt, aluminium, magnesium, titan, zirkonium, vanadin, molybden, krom, kobolt och nickel.

Redovisningen av innehålllet i skiffrarna visar att stora svenska naturtillgångar i dag är outnyttjade. Om dessa tillgångar tas till vara, kan vårt beroende av andra länder minska i framtiden.

Starka ekonomiska, handelspolitiska och säkerhetspolitiska skäl talar sålunda för att arbetet för att möjliggöra utvinning av de svenska skiffrarna intensifieras. Men för att vi mera exakt skall kunna bedöma de positiva effekterna för industrin, råvaruförsörjningen, handelsbalansen och energiförsörjningen krävs prospektering, forskning och utveckling.

En totalberäkning av alunskifferreserver med de krav som bör ställas på begreppet malmreserv finns inte i dag. Det är synnerligen allvarligt, då vi kan se fram emot en begränsad tillgång på vissa viktiga råvaror inom en inte alltför avlägsen framtid.

Miljöskäl kan dock tala mot en fullutvinning av de svenska skiffrarna. Dagens teknik – främst i processledet – medför väsentlig påverkan på miljö och natur. Men bättre teknik kan utvecklas. Det gäller också teknik för att återställa landskapet efter brytning. Genom ett omfattande forsknings- och

utvecklingsarbete kan det bli möjligt att komma fram till en teknik som tillgodoser både kraven på god ekonomi och hänsynen till oförstörd natur och miljö. Det är bl. a. detta som skulle ingå i den parlamentariska kommitténs arbetsuppgifter. Dessutom skulle kommittén ha samråd med företrädare för såväl natur- och miljöintressena som berörda kommuner och arbetsmarknadsorganisationer.

När näringsutskottet behandlat motionen, har man inskränkt sig till att behandla den del som gäller uranet och konstaterar att starka skäl talar för de i motionen framförda tankegångarna. Därefter avstyrks motionen med hänvisning till nästa års energiproposition. Om motionen också inskränkt sig till att endast handla om uranet, hade vi motionärer bättre kunnat förstå näringsutskottets behandling. Med detta vill jag ha sagt att vi anser endast en del av denna motion realbehandlad av utskottet.

Nu har jag inte för avsikt att ställa något yrkande utan vill endast konstatera att denna motion kommer att inlämnas till nästkommande riksmöte, då den fortfarande är högaktuell och viktig för vårt lands framtida närings- och sysselsättningspolitik.

Herr talman! Vi hyser förhoppningen att motionen då skall röna större uppskattning hos näringsutskottets ledamöter och resultera i beslut i denna kammare som innebär att vi intensifierar arbetet med att möjliggöra utvinning av de svenska skiffrarna.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Jag vill endast understryka vad som tas upp i motion 2046 vad gäller energiskogsprojekt i lantbruksuniversitetets regi. Projektet har av skilda orsaker kommit i en besvärlig ekonomisk situation, och jag vill understryka vad ett enigt utskott säger i sitt betänkande 1979/80:70: "Utskottet förutsätter att berörda myndigheter prövar möjligheterna att lösa den uppkomna situationen."

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Flera talare har under den gångna debatten framställt kolet och hetvattenledningar från kärnkraftverk som enda möjligheterna att under 1980-talet väsentligt minska vårt oljeberoende. Detta är en kortsynt, ensidig och farlig inställning, då den ger dyra långsiktiga bindningar till en teknik som saknar framtid. Jag har tidigare i debatten försökt peka på några realistiska alternativ, och jag vill komplettera på tre punkter.

Först vill jag göra ytterligare ett försök att beskriva vilken stor betydelse hushållning med energikvalitet har. För att producera den kalvstek vi gärna äter till middag har det gått åt 10 à 15 gånger så mycket energi som om vi konsumerar motsvarande näring i form av vegetabilisk kost. Nu smakar kalvsteken bättre, och den innehåller också en del värdefulla proteiner.

När det gäller energi för uppvärmning av t. ex. bostäder och lokaler finns inte några smaksynpunkter att ta hänsyn till men väl skillnader i total energikonsumtion och skillnader i fråga om kostnader. Därför är det så

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

viktigt att vi inte använder onödigt hög energikvalitet för denna enkla energianvändning.

Jag pratade också om metan, och många uppfattade nog denna energikälla som bagatellartad. Låt mig då bara nämna att man har i USA gjort beräkningar på vilka gasmängder man skulle kunna få fram om man kunde metanjäsa allt organiskt avfall från USA:s jordbruk. Man har kommit till det överraskande resultatet att gasmängden motsvarar en tredjedel av USA:s hela energikonsumtion, alltså mer än vad USA importerar av energi. Energitiillgången i avfall från svenskt jordbruk är proportionell mot vad som gäller för USA:s del.

Till sist några ord om transportsektorn. Varken i propositionen eller annars talas det särskilt mycket om transportsektorns betydelse. Den stora energiförbrukaren är bilen. Bilen är ett rationellt och bra fortskaffningsmedel om den används rätt, men då måste vi få en betydligt bättre samåkning. Det är där de stora insatserna skall göras om vi skall minska energiförbrukningen i transportsektorn.

Herr talman! Jag vill med detta återigen försöka tala om att det finns realistiska alternativ som väsentligt kan minska vår oljeförbrukning redan under 1980-talet utan att man behöver tillgripa kol och hetvattenledning-
ar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande avbrytande av arbetena på kärnkraftsreaktorerna 11 och 12 och därefter i fråga om mom. 1 i övrigt.

Avbrytande av arbetena på kärnkraftsreaktorerna 11 och 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 1 såvitt avser avbrytande av arbetena på kärnkraftsreaktorerna
11 och 12 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit motion 2057 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307
Nej - 20

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Mom. 1 i övrigt

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. samt 3:o) motionerna 288 och 2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Margaretha af Ugglas begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande vote-ringsproposition:

Den som vill att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 1 i övrigt antar reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit motionerna 288 och 2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 72
Nej - 20
Avstår - 234

I enlighet härmed blev följande vote-ringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaran bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-de 70 mom. 1 i övrigt röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 68

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 439 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 3 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 439 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307

Nej – 20

Mom. 4, 10, 21, 22, 46 b, 50 b, 58, 63, 68 och 70–72

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 4, 10, 21, 22, 46 b, 50 b, 58, 63, 68, 70, 71 och 72 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307

Nej – 20

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri
som föränleds av bifall till motion 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande
del.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 307
Nej - 20

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 288
av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 288 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 307
Nej - 20

Mom. 7 och 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion
2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 7 och 39 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 2057 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Mom. 8 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarbifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 8 a röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarbifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2057 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Mom. 8 b och c, 9 samt 11–14

Kammarbiföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Birgitta Hambræus m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Hambræus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarbifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 15 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarbifallit reservation 2 av Birgitta Hambræus m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Hambræus begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 244

Nej - 82

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Mom. 16, 51 a och 52

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 566 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 16, 51 a och 52 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 566 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307

Nej - 20

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 17 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 195

Nej - 131

Avstår - 1

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Erik Wååg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 18 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Erik Wååg begärde röst-
räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164

Nej - 163

Mom. 19

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 70 mom. 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307

Nej - 20

Mom. 23 och 24

Kammarkaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 317 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med

överbägende ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 317 av Lars Werner m. fl.

Energipolitiken

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307
Nej - 20

Mom. 26-29 b

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 29 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1402 av Raul Blücher i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med överbägende ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 29 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1402 av Raul Blücher i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 305
Nej - 21
Avstår - 1

Mom. 29 d och e

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Birgitta Hambraeus m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med överbägende ja besvarad. Sedan Birgitta Hambraeus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställen i betänkan-
de 70 mom. 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservation 5 av Birgitta Hambræus
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Hambræus begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 245

Nej - 82

Mom. 31-34

Kammarken biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels reservation
6 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Sedan Lennart Pettersson begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställen i betänkan-
de 70 mom. 35 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Pettersson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 164

Nej - 163

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels utskottets
hemställen med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 566 av
Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra proposition-
en vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt
votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställen i betänkan-
de 70 mom. 36 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit utskottets hemställen med den ändring däri
som föranleds av bifall till motion 566 av Lars Werner m. fl. i motsvarande
del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Mom. 37, 38 och 40

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 41 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 201 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 41 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 201 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Mom. 41 b, c och d

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 7 av Birgitta Hambræus m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Hambræus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 7 av Birgitta Hambræus m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Hambræus begärde

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken.

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245

Nej - 82

Mom. 43

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 44

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 438 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 44 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 438 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 307

Nej - 20

Mom. 45, 46 a, 47-50 a, 50 c och 51 b

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 53

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 8 av Birgitta Hambræus m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birgitta Hambræus begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 53 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Birgitta Hambræus m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Hambræus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 239
Nej - 82
Avstår - 4

Mom. 54

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 55

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 9 av Birgitta Hambræus m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birgitta Hambræus begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 55 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaran bifallit reservation 9 av Birgitta Hambræus m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birgitta Hambræus begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 82

Mom. 56 och 57

Kammaran biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 59 och 60

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1785 av Oswald Söderqvist i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 59 och 60 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaran bifallit motion 1785 av Oswald Söderqvist i motsvarande del.

Tisdagen den
10 juni 1980

Energipolitiken

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307

Nej – 20

Mom. 61

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 62

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Margaretha af Ugglas begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 62 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Margaretha af Ugglas begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 257

Nej – 69

Avstår – 1

Mom. 64-67 och 69

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 73

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 288 och 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 70 mom. 73 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 288 och 1544 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Sjöfartspolitik
m. m.*

Mom. 74–77

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1979/80:42 med anledning av i propositionen 1979/80:100 framlagt förslag om anslag för budgetåret 1980/81 till riksdagens revisorer och deras kansli

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

§ 5 Sjöfartspolitik m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:30 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:166 om sjöfartspolitik m. m. jämte motioner.

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

I betänkandet TU 1979/80:26 behandlade trafikutskottet proposition 1979/80:166 om sjöfartspolitik m. m. jämte motioner med anledning därav. Vid kammarbehandlingen av betänkandet den 6 juni 1980 beslöt riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet TU 1979/80:26 (mom. 1–26, s. 48 o. följ.).

Följande reservationer hade avgivits

av Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Ove Karlsson, Rune Johansson, Sten-Ove Sundström och Lars Hedfors (alla s) i enlighet med reservationerna 1, 2, 3, 4 och 7 i betänkandet TU 1979/80:26 (s. 52 o. följ.).

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitik
m. m.

av Rolf Clarkson, Sixten Pettersson och Per Stenmarck (alla m) i enlighet med reservation 5 i betänkandet TU 1979/80:26 (s. 55 och 56).

av Birger Rosqvist, Rune Johansson och Sten-Ove Sundström (alla s) i enlighet med reservation 6 i betänkandet TU 1979/80:26 (s. 56–58).

av Rolf Sellgren (fp) i enlighet med reservation 8 i betänkandet TU 1979/80:26 (s. 59–60).

I betänkande 1979/80:26 hemställde trafikutskottet

1. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:166 och med avslag på motion 1979/80:2042 yrkandena 1 och 2 godkände de allmänna riktlinjer för sjöfartspolitik som av föredragande departementschefen i propositionen förordats.

2. att riksdagen skulle

a) avslå motion 1979/80:2038 om sjöfart med direkt statligt ägarengagemang.

b) avslå motion 1979/80:2042 yrkandet 3 om skapande av ett statligt rederi.

c) avslå motion 1979/80:2042 yrkandet 4 om förslag till statlig leasingverksamhet.

3. att riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att under tiden den 1 juli 1980–den 31 december 1983 ikläda staten kreditgarantier till svenska rederier vid varje tillfälle intill ett sammanlagt belopp av 230 000 000 kr..

4. att riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att under tiden den 1 juli 1980–den 31 december 1983 ikläda staten värdegarantier vid nyproduktion av fartyg vid svenska varv till svenska beställare.

5. att riksdagen skulle

a) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under tiden den 1 juli 1980–den 31 december 1983 ikläda staten värdegarantier till svenska rederier för andra fartyg än sådana som producerats vid svenska varv vid varje tillfälle intill ett sammanlagt belopp av 500 000 000 kr..

b) med anledning av motion 1979/80:2043 yrkandena 1 och 2 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om tillämpningen av regler för värdegarantier samt om ramen för värdegarantier.

6. att riksdagen skulle

a) med ändring av sitt tidigare beslut (prop. 1979/80:100, TU 1979/80:11, rskr 1979/80:207) till Lån till den mindre skeppsfarten för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr..

b) avslå motion 1979/80:2043 yrkandet 3 om utrymmet på obligationsmarknaden för skeppshypotekskassornas del, m. m..

7. att riksdagen skulle

a) lämna motion 1979/80:384 yrkandet 1 om närmare precisering av 1979 års trafikpolitiska beslut om samhällets marginalkostnader vid tillämpning på hamnar och sjöfart utan åtgärd.

b) lämna motionerna 1979/80:1369 och 1979/80:2043 yrkandet 4, båda om utredning av sjöfartens roll i trafikpolitiken, utan åtgärd,

c) lämna motion 1979/80:907 yrkandet 1 om bestämmelserna för den mindre sjöfarten utan åtgärd.

d) lämna motion 1979/80:2040 om direktiv för utredningen av sjöfartens roll i trafikpolitiken utan åtgärd,

8. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2042 yrkandet 6 om utveckling av kust- och inrikessjöfarten med statlig rederiverksamhet,

9. att riksdagen skulle

a) lämna motionerna 1979/80:299 och 1979/80:907 yrkandet 2, båda om utnyttjande av Dalälven som sjötransportled, utan åtgärd.

b) lämna motion 1979/80:544 om upprustning av sjöfartslederna till Uppsala och Enköping utan åtgärd,

c) lämna motion 1979/80:683 om de svenska kanalernas framtid utan åtgärd,

10. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:384 yrkandet 2 om en samhällsekonomisk analys av vissa transporter,

11. att riksdagen skulle

a) avslå motion 1979/80:2041 om driftställe för rederi och beskattning av seglande delägare,

b) avslå motion 1979/80:2043 yrkandet 6 om vissa beskattningsvillkor för partredare,

12. att riksdagen skulle

a) avslå motion 1979/80:687 yrkandet 1 om förbud mot utflaggning av svenska fartyg till stater med s. k. bekvämlighetsflagg,

b) avslå motion 1979/80:2042 yrkandet 7 om lagen mot utflaggning av fartyg,

c) avslå motion 1979/80:687 yrkandet 2 om skärpt restriktivitet vid utflaggning av svenska fartyg, m. m.,

d) lämna motionerna 1979/80:1743 om bekvämlighetsflagg av fartyg och 1979/80:2043 yrkandet 7 om utvidgning av lagen om överlåtelse av fartyg utan åtgärd,

e) anta inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1977:494) om tillstånd till överlåtelse av fartyg,

13. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1979/80:2039 yrkandena 1 och 2, 1979/80:2042 yrkandet 10 och 1979/80:2043 yrkandet 9 skulle återkalla det av riksdagen för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln tidigare (prop. 1979/80:100, TU 1979/80:11, rskr 1979/80:207) anvisade förslagsanslaget till Bidrag till vissa resor av sjöfolk,

14. att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1979/80:2039 yrkandet 3 och 1979/80:2042 yrkandet 11 till Bidrag till vissa praktikplatser för sjöfolk för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

b) lämna motion 1979/80:2023 om det s. k. rekryteringsbidraget utan

Tisdagen den
10 juni 1980

*Sjöfartspolitik
m. m.*

åtgärd.

c) avslå motion 1979/80:2043 yrkandet 10 om utformningen av det statliga stödet till praktikplatser.

15. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:2029 och 1979/80:2033, båda om förslag beträffande behörighetsfrågor för sjöbefäl. m. m., samt 1979/80:2042 yrkandet 8, såvitt nu var i fråga, om sjöbefälsutbildningen.

16. att riksdagen skulle

a) med ändring av sitt tidigare beslut (prop. 1979/80:100, 1979/80:15, rskr 1979/80:209) till Transportforskningsdelegationen för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 18 230 000 kr.,

b) lämna motion 1979/80:2042 yrkandet 8, såvitt nu var i fråga, om sjöfartsforskningen utan åtgärd.

17. att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del skulle avslå motion 1979/80:2042 yrkandet 5 om uttalande från riksdagens sida angående sjöfartsnärings anpassande till UNCTAD-koden,

18. att riksdagen skulle

a) lämna motion 1979/80:433 om bättre samordning av verksamheten i hamnarna utan åtgärd.

b) lämna motion 1979/80:2043 yrkandet 5 om hamnplanering utan åtgärd.

c) godkänna de allmänna riktlinjer för den fortsatta hamnplaneringen som förordats i propositionen.

19. att riksdagen – med ändring av sitt tidigare beslut (prop. 1979/80:100, TU 1979/80:11, rskr 1979/80:207) – till Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 47 900 000 kr.,

20. att riksdagen skulle

a) lämna motionerna 1979/80:1979 yrkandet 1 om en särskild låneram för Göteborgs hamn och 1979/80:2028 yrkandet 1 om Göteborgs hamns konkurrenskraft m. m. utan åtgärd,

b) lämna motion 1979/80:1337 om farledsförbättringar, hamn- och sjölötsningen samt inrättandet av en trafikledningscentral för Göteborgs hamn utan åtgärd.

c) lämna motionerna 1979/80:1979 yrkandet 2 och 1979/80:2028 yrkandet 2 båda om organisationen av lotsning m. m. i Göteborgsområdet utan åtgärd.

21. att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1979/80:2042 yrkandet 12 och 1979/80:2044 godkände vad föredragande departementschefen anförde om subventioneringen av fyr- och farledsvaruavgifter,

22. att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1979/80:195, 1979/80:302 yrkandet 1, såvitt nu var i fråga, 1979/80:1364, 1979/80:1370 och 1979/80:2042 yrkandet 9 godkände vad föredragande departementschefen förordade beträffande bemanning av isbrytare och sjömättningsfartyg.

23. att riksdagen skulle

a) avslå motionerna 1979/80:302 yrkandet 1 såvitt nu var i fråga, och 1979/80:1350, båda om förläggning till Härnösand av den centrala isbrytarledningen,

b) avslå motion 1979/80:302 yrkandet 2 om stationering av de statliga isbrytarna inom Härnösands och Kramfors kommuner.

24. att riksdagen lämnade motion 1979/80:1363 om snabbutredning om båt- och färjetrafiken över södra Öresund utan åtgärd,

25. att riksdagen lämnade motion 1979/80:2043 yrkandet 8 om statliga myndigheters upphandling av frakttjänster utan åtgärd,

26. att riksdagen lämnade motion 1979/80:2043 yrkandet 11 om oljelagring i tankfartyg utan åtgärd.

I betänkande TU 1979/80:26 hade följande reservationer avgivits:

1. vid avsnittet 3.2 (*principer för en statlig svensk sjöfartspolitik*) av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

2. vid avsnittet 3.3.2 (*statligt leasingföretag*) av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 2 a bort hemställa att riksdagen skulle med bifall till motion 1979/80:2038 om sjöfart med direkt statligt ägarengagemang som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas härom anfört,

3. vid avsnittet 3.5.1 (*utredning om sjöfartens roll i trafikpolitiken*) – under förutsättning av bifall till reservation 2 – av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

4. vid avsnittet 3.7 (*bidrag till sjöfolkets fria resor*) av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa att riksdagen med avslag på regeringens förslag och med anledning av motionerna 1979/80:2039 yrkandena 1 och 2 och 1979/80:2042 yrkandet 10 samt med bifall till motion 1979/80:2043 yrkandet 9 till Bidrag till vissa resor av sjöfolk för budgetåret 1980/81 under sjätte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 18 000 000 kr.,

5. vid avsnittet 3.9 (*bemannings- och utbildningsfrågor*) av Bertil Zachrisson (s), Rolf Clarkson (m), Wiggo Komstedt (m) och Sixten Pettersson (m) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1979/80:2029, 1979/80:2033 och 1979/80:2042 yrkandet 8 såvitt nu var i fråga som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om utredning och överväganden rörande sjöbefälsutbildningen m. m.,

Tisdagen den
10 juni 1980

*Sjöfartspolitik
m. m.*

6. vid avsnittet 3.14 (*Göteborgs hamn*) av Birger Rosqvist, Olle Östrand och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del samt med anledning av motionerna 1979/80:2042 yrkandet 12 och 1979/80:2044 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om subventionering av fyr- och farledsvaruavgifter.

7. vid avsnittet 3.15 (*bemannning av isbrytare och sjömätningsfartyg*) av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del och med anledning av motionerna 1979/80:195, 1979/80:302 yrkandet 1, såvitt nu var i fråga, 1979/80:1364 och 1979/80:1370 samt 1979/80:2042 yrkandet 9 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om bemanning av isbrytare och sjömätningsfartyg,

8. vid avsnittet 3.15 (*bemannning av isbrytare och sjömätningsfartyg*) av Rolf Sellgren (fp) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av motionerna 1979/80:302 yrkandet 1 såvitt nu var i fråga och 1979/80:1350 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om förläggning till Härnösand av den centrala isbrytarledningen,

b) med anledning av motionen 1979/80:302 yrkandet 2 såvitt nu var i fråga som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om stationering av de statliga isbrytarna inom Härnösands och Kramfors kommuner.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som fördes vid kammarbehandlingen av detta ärende den 6 juni ber jag att få yrka bifall till de reservationer som är likalydande med de vid trafikutskottets betänkande nr 26 om sjöfartspolitikens fogade reservationerna 1, 2, 3, 4, 6 och 7.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till de diskussioner som tidigare förts vid behandlingen av detta ärende ber jag att få yrka bifall till samtliga de vpk-motioner som behandlas i trafikutskottets betänkande nr 26.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Även jag vill hänvisa till den diskussion som vi förde den 6 juni i denna fråga, och jag yrkar bifall till reservationen i enlighet med min reservation nr 8 vid trafikutskottets betänkande nr 26.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som jag, Sixten Pettersson och Per Stenmarck har fogat vid trafikutskottets betänkande nr 30 och som är likalydande med reservation nr 5, med Bertil Zachrisson som första namn, vid trafikutskottets betänkande nr 26.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Under hänvisning dels till trafikutskottets betänkande 1979/80:26, dels till min argumentation under den sjöfartspolitiska debatten den 6 juni ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter i de båda aktuella betänkandena.

PAUL GRABÖ (c):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anförde under realbehandlingen av detta ärende ber jag att få yrka på återremiss av avsnittet 3.9, Bemannings- och utbildningsfrågor, som berörs under mom. 15. Skälen för detta yrkande återfinnes i reservation nr 5 vid trafikutskottets betänkande nr 26, av Bertil Zachrisson m. fl., nämligen att viss ytterligare tid för överväganden skulle vara erforderlig. I andra hand kommer jag att ansluta mig till denna reservation.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på återremissyrkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

TREDJE VICE TALMANNEN: Utskottets hemställan, som återfinns i trafikutskottets betänkande 26, företas till avgörande momentvis.

Mom. 1

TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 1) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit hemställan i motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitiken
m. m.

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitik
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservation 1 av Nils Hjorth m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Birger Rosqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner trafikutskottets motivering i betänkande 30 (26 beträffande mom. 1) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren godkänt den i reservation 1 av Nils Hjorth m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 164
Nej – 143
Avstår – 20

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservation 2 av Nils Hjorth m. fl. samt 3:o motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birger Rosqvist begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 2) antar utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservation 2 av Nils Hjorth m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 148
Nej – 20
Avstår – 159

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitiken
m. m.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaran bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 2) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaran bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservation 2 av Nils Hjorth m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 164
Nej – 163

Mom. 3–7

Kammaran biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 8) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaran bifallit hemställan i motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitik
m. m.

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes.

Mom. 9 a

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 544 av Oswald Söderqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 9 b) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 544 av Oswald Söderqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Mom. 9 c-11

Kammarkaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12 a och c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 687 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 12 a och c) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 687 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos

begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitiken
m. m.

Mom. 12 b, 14 a, 16 b och 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 12 b, 14 a, 16 b och 17) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 307
Nej – 20

Mom. 12 d och e

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 4 av Nils Hjorth m. fl. samt 3:o) motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birger Rosqvist begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alexander Chrisopoulos begärd votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 13) antar reservation 4 av Nils Hjorth m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 149
Nej – 20
Avstår – 156

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 13) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Nils Hjorth m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 164

Mom. 14 b och c

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 15

TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande det av Paul Grabö under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet i denna del till utskottet. Jag erinrar om att det för bifall till detta yrkande räcker med att en tredjedel av de röstande ansluter sig till det.

Propositioner gavs först på bifall till det av Paul Grabö under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet i denna del till utskottet för ytterligare beredning samt vidare på avslag på återremissyrkandet, och förklarades att mindre än en tredjedel av de röstande hade besvarat den först framställda propositionen med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Sedan Paul Grabö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår det av Paul Grabö under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av trafikutskottets betänkande 30 (26 mom. 15) till utskottet för ytterligare beredning röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Erhåller nej minst en tredjedel av de avgivna rösterna har kammaren bifallit återförvisningsyrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades att mer än två tredjedelar av de röstande hade besvarat den först framställda frågan med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Då Paul Grabö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274
Nej - 48
Avstår - 3

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om återförvisning av ärendet i denna del till utskottet för ytterligare beredning.

Propositioner gavs därefter på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 5 av Rolf Clarkson m. fl. samt 3:o) motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Rolf Clarkson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 15) antar reservation 5 av Rolf Clarkson m. fl. röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 88
Nej - 20
Avstår - 215

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 15) röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Rolf Clarkson m. fl.

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitiken
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Clarkson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 212
Nej – 109
Avstår – 3

Mom. 16 a och 18–20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 6 av Birger Rosqvist m. fl. samt 3:o) motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birger Rosqvist begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 21) antar reservation 6 av Birger Rosqvist m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 88
Nej – 20
Avstår – 216

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 21) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Birger Rosqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 67

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Sjöfartspolitikén
m. m.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 7 av Nils Hjorth m. fl. samt 3:o) motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Birger Rosqvist begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 22) antar reservation 7 av Nils Hjorth m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 20
Avstår - 159

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 22) röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 7 av Nils Hjorth m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Birger Rosqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 164
Nej - 161

Tisdagen den
10 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Mom. 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Rolf Sellgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Sellgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 30 (26 mom. 23) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit reservation 8 av Rolf Sellgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Sellgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	285
Nej	–	38
Avstår	–	2

Mom. 24–26

Kammarkaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 6 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1979/80:49 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/80:162 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m., jämte motioner.

Kammarkaren biföll utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

I betänkandet JoU 1979/80:47 behandlade jordbruksutskottet proposition 1979/80:162 om reglering av priserna på jordbruksprodukter m. m. jämte motioner med anledning därav. Vid kammarkarbehandlingen av betänkandet den 5 juni 1980 beslöt riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet JoU 1979/80:47.

Reservationer hade avgivits av Åke Victorsson, Håkan Strömberg, Wivi-Anne Radesjö, Martin Segerstedt, Maja Ohlin, Jan Fransson och Karl-Erik Svarthberg (alla s) i enlighet med reservationerna 1–4 i betänkandet JoU 1979/80:47.

I betänkande 1979/80:47 hemställde jordbruksutskottet

1. att riksdagen skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1967:346) om prisreglering på jordbrukets område.

2. beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad m. m.

a) att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1979/80:2036 yrkandena 1–3 godkände vad i propositionen förordats om styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad.

b) att riksdagen lämnade motion 1979/80:553 yrkandet 2 och motionen 1979/80:2032 utan vidare åtgärd.

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:306 yrkandet 3 och motion 1979/80:388 utan vidare åtgärd.

d) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1751 utan vidare åtgärd.

3. beträffande vissa näringsfysiologiska frågor

a) att riksdagen lämnade motionerna 1979/80:303, 1979/80:930, 1979/80:1392, 1979/80:1752 och motion 1979/80:2036 yrkandet 5 utan vidare åtgärd.

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2037 yrkandet 2 såvitt avsåg kost- och näringsfrågor.

4. beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m.

a) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:306 yrkandet 2.

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:690.

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1383 utan vidare åtgärd.

d) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2036 yrkandet 4.

e) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2037 yrkandet 1 samt yrkandet 2 i återstående del.

5. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om regleringen av priser m. m. på sockerbetor.

6. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om prisregleringen på socker för tiden den 1 juli 1980–den 30 juni 1982.

7. att riksdagen godkände vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel som inflöt under regleringsåret 1980/81 eller hade influtit under tidigare regleringsår.

8. att riksdagen medgav att den rörliga kredit på högst 120 milj. kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel fick under regleringsåret 1980/81 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen.

9. att riksdagen medgav att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter för budgetåret 1980/81 fick disponera en rörlig kredit på högst 195 000 000 kr. i riksgäldskontoret.

10. beträffande prisstödet till jordbruket i norra Sverige

a) att riksdagen godkände vad i propositionen förordats i fråga om prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

b) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2027.

c) att riksdagen med anledning av motion 1979/80:306 yrkandet 4.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

motionerna 1979/80:939, 1979/80:1390 och 1979/80:1761 samt motion 1979/80:2031 yrkandena 1 och 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför om en övergripande översyn av prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

d) att riksdagen lämnade motion 1979/80:2031 yrkandet 4 utan vidare åtgärd.

11. beträffande stöd till trädgårdsnäringen

a) att riksdagen medgav att för budgetåret 1979/80 statlig kreditgaranti lämnades för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån och maskinlån med sammanlagt högst 608 000 000 kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med högst 40 000 000 kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med högst 2 500 000 kr. samt för lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt högst 500 000 kr.,

b) att riksdagen godkände vad i propositionen förordats om eftergift av vissa lån till trädgårdsföretag.

c) att riksdagen lämnade motion 1979/80:1851 utan vidare åtgärd.

12. beträffande användningen av okonventionella fodermedel att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:933,

13. att riksdagen till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 3 966 000 000 kr.,

14. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1979/80:2031 yrkandet 3 till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 193 600 000 kr.

I betänkande JoU 1979/80:47 hade följande fyra reservationer avgivits av Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin, Martin Segerstedt och Maja Ohlin (alla s):

1. *beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2036 yrkandena 1–3 och med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkände vad reservanterna förordat om ett system för styrning av slaktsvinsproduktionens utbyggnad och om förutsättningarna för systemets tillämpning.

2. *beträffande vissa näringsfysiologiska frågor*, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 a bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför med anledning av motionerna 1979/80:303, 1979/80:930, 1979/80:1392, 1979/80:1752 och motion 1979/80:2036 yrkandet 5,

3. *beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 a bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför med anledning av motion 306 yrkandet 2.

4. *beträffande vissa prisregleringsfrågor m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 d bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört med anledning av motion 1979/80:2036 yrkandet 4.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande 47 har ju återförvisats till utskottet. Det behandlar propositionen om prisreglering på jordbruksprodukter samt anknyttande motioner.

Utskottet har inte gjort några sakändringar i sin behandling, och eftersom vi hade debatt förra veckan, då alla argumenten redovisades, vill jag bara här i anslutning till vad som anfördes förra veckan yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4 och på övriga punkter bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Fru talman! Formellt är det inte något felaktigt i att begära ordet i ett återförvisningsärende, men det kanske är emot konvensen och vanligt skick och bruk i kammaren.

Jag rättfärdigar mig dock med att jag begärde 6 minuters talartid när jordbruksutskottets betänkande 1979/80:47 var uppe till debatt i förra veckan, men avstod då för att vi skulle hinna med voteringen före kl. 24.00. När nu detta inte lyckades och ärendet återförvisades, fick jag tillfälle att föra fram och till protokollet få inskrivet för mig viktiga synpunkter i den fråga vi nu behandlar, synpunkter som jag har utvecklat i motion 1979/80:303.

Regeringen styr genom livsmedelssubventioner till stor del människors kostvanor. Att våra kostvanor inte är vad de borde vara behöver ingen sväva i tvivel om. Det räcker med att ta del av de bantnings- och kostförslag som veckotidningarna redovisar och som utlovar goda resultat om man äter si eller så. Fastekurer och hälsohem är också populära, och i Sveriges Radio har man program med läkare som svarar på lyssnarfrågor om kost och lämplig motion.

Givetvis är allt detta ett bevis på att övervikten och välbefinnadsproblemen är stora i Sverige. Det får ibland något nästan groteskt över sig, när man i samma tidning samma dag kan läsa om bristen på mat i många länder där man inte kan tillfredsställa ens det elementära kravet hos människorna att få föda tillräckligt för att överleva från dag till dag. Världssvälten är vårt ständiga dåliga samvete.

Under tider av knapphet, när vi haft ransonering på socker, matfett, fläsk och kött har svenska folket blivit friskare. Antalet gall- och njurstenar, hjärtinfarkter och hjärnblödningar har minskat. Tänderna har blivit bättre. Fetman, som är en folksjukdom, har drivits tillbaka. Det som blir en verkan av ransoneringar bör också gå att till viss del åstadkomma med prisregleringen. Om det blir dyrare att äta söta kakor, karameller, choklad, feta

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Tisdagen den
10 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

livsmedel av alla slag styr man över konsumtionen till billigare och nyttigare mat.

Blir det billigare att äta potatis, övriga rotfrukter, grönsaker, grovt bröd, fisk, magert kött, lättmjölk och mager ost kan man styra matvanorna in på rätta vägar.

Genom ett subventioneringssystem som gör bra mat billigare och dålig mat dyrare kan staten göra en stor insats för folkhälsan. Frågan är om vi har råd att låta bli.

Sjukvården sorterar under socialdepartementet, idrott och motion ligger under jordbruksdepartementet. Matpriserna påverkas av handels-, jordbruks- och finansdepartementet. Men bör inte en medveten hälsosatsning kunna göras av en beslutsam regering och riksdag?

När den enskilda människans dåliga kostvanor leder till sjukdom som samhället skall klara av måste man börja allvarligt fundera över om inte största möjliga frihet för den enskilde individen kan förenas med ett ansvar från staten att påverka konsumtionen.

Om denna styrning innebär bättre kostvanor, bättre hälsa och minskade sjukvårdskostnader är detta en vinst för både den enskilde individen och för stat, landsting och kommun. Vi satsar i Sverige mycket stora resurser på vår sjukvård. Frågan är om vi har råd att tära på dessa resurser genom att låta nedbrytande kostvanor motverka ansträngningarna att åstadkomma ett bättre hälsotillstånd för individen.

Utskottet har i sin skrivning hänvisat till uttalanden som tidigare gjorts rörande livsmedelssubventionernas betydelse för bättre kostvanor. Den beredning som tillsattes år 1978 skall också kunna komma med ett bredare underlag för vilka medel man kan använda sig av från regering och riksdag för att styra konsumtionen med hänsyn till kost och näringsaspekter.

Jag hyser därför förhoppning om att något mycket snart kommer att hända när det gäller dessa viktiga kost- och hälsofrågor och att livsmedelssubventionerna blir ett styrmedel för att svenska folket skall bli ett friskare folk och har därför, fru talman, inget annat yrkande än utskottet på punkt 3. Men jag kommer att följa de här frågorna med stort intresse och komma tillbaka till riksdagen om ingenting händer.

GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Fru talman! Om Margot Håkansson hade följt debatten förra veckan skulle hon ha förstått att det tyvärr inte har hänt så mycket på detta område trots att man i jordbruksutskottet – åtminstone från socialdemokratiskt håll – har försökt att trycka på för att få till stånd ett bättre hänsynstagande till de näringsfysiologiska frågorna där det gäller livsmedelssubventioner m. m.

I utskottsbetänkandet nämns att livsmedelsberedningen arbetar med dessa frågor, men det är kanske en sanning med modifikation. Trots att livsmedelsberedningen har arbetat med dessa frågor i snart två år har man nämligen ännu inte tagit itu med den viktiga frågan om livsmedelssubventionerna som styrmedel. Man har bara haft en del sammanträden och då gått igenom olika frågor, men man har ännu inte tagit itu med just denna

fråga.

Såväl Margot Håkansson som Anna Eliasson och hennes medmotionärer borde i dag stödja reservation 2, därför att denna på ett mycket bestämt sätt talar om att man nu vill se resultat när det gäller denna fråga.

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Fru talman! Till Grethe Lundblad skulle jag vilja säga att jag följde debatten förra veckan. Jag har också följt tidigare debatter i denna fråga eftersom jag tycker att det är väldigt viktigt att få en bättre folkhälsa.

Jag tycker också att det är anmärkningsvärt att beredningen inte har hunnit längre i sitt arbete. Man borde åtminstone ha kommit in på de frågor som gäller de viktiga livsmedelssubventionerna. Men jag hoppas att man verkligen på allvar kommer att ta itu med dem.

Jag delar Grethe Lundblads uppfattning att det är oerhört viktigt att man kommer fram till ett konkret handlande. Även om man skulle komma i konflikt med jordbrukspolitiska intressen får det inte hindra en beslutsam riksdag och regering att se till att vi får subventionerna riktade mot de livsmedel som är bäst för människornas hälsa.

EINAR LARSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

PER ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Med hänvisning till tidigare debatt i ärendet yrkar jag bifall till motion 1979/80:306, yrkande 3, och motion 1979/80:388 som behandlas under mom. 2 c) i utskottets betänkande samt motion 1979/80:2037, yrkandena 1 och 2, som behandlas under mom. 3 b) och 4 c) i utskottets betänkande. I övrigt vill jag anmäla att vi från vpk kommer att stödja s-reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

FÖRSTE VICE TALMANNEN: Utskottets hemställan, som återfinns i jordbruksutskottets betänkande 47, företas till avgörande momentvis.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Åke Wictorsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Tisdagen den
10 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Den som vill att kammaran bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 2 a) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaran bifallit reservation 1 av Åke Wictorsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 162

Mom. 2 b

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 306 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 388 av Oswald Söderqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 2 c) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit motionerna 306 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 388 av Oswald Söderqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarans ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305

Nej – 20

Mom. 2 d

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Åke Wictorsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 3 a) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Åke Wictorsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 162

Mom. 3 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2037 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 3 b) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 2037 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 304
Nej – 20

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Åke Wictorsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 4 a) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Åke Wictorsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 161

Mom. 4 b och c

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4 d

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Åke Wictorsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 4 d) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Åke Wictorsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 162

Mom. 4 e

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2037 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 49 (47 mom. 4 e) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 2037 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 304

Nej – 20

Mom. 5–14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 7 Upplåtelsevillkor m. m. för kronotorp

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:64 med anledning av propositionen 1979/80:74 om upplåtelsevillkor m. m. för kronotorp och propositionen 1979/80:100 i vad avser kostnader för kronotorp jämte motioner.

*Upplåtelsevillkor
m. m. för krono-
torp*

I proposition 1979/80:74 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen godkände att nu gällande upplåtelsevillkor för kronotorp m. m. ändrades i överensstämmelse med vad föredragande statsrådet hade förordat.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att gällande avtalsvillkor för kronotorp m. m. skall få ändras i vissa avseenden. De ändrade villkoren innebär ekonomiskt gynnsammare avträdesersättningar för innehavare av kronotorp.

Vidare innebär förslaget att kronotorpare skall erhålla vidgade möjligheter att förvärva kronotorp. Sålunda skall kronotorpare få rätt att förvärva del av kronotorp för bostadsändamål om hinder inte möter från fastighetsbildningssynpunkt. Kronotorpare skall även få rätt att förvärva hela kronotorp när tillstånd enligt jordförvärvslagen kan erhållas.”

I proposition 1979/80:100 bil. 17 (industridepartementet) punkten G 2 (s. 320 f.) hade föreslagits att riksdagen till Kostnader för kronotorp för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 4 300 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den med anledning av proposition 1979/80:74 väckta motionen 1979/80:1909 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade att i motionen nämnda principer borde gälla i förhandlingarna mellan staten och kronotorparna,

dels den under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionen 1978/79:2024 av Per Petersson m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om förslag till ändrade bestämmelser vid friköp av kronotorp med beaktande av vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med anledning av propositionen 1979/80:74 samt motionerna 1978/79:2024 och 1979/80:1909

a) godkänna att gällande upplåtelsevillkor för kronotorp m. m. ändrades i överensstämmelse med vad utskottet hade angivit,

b) anta av utskottet framlagt förslag till lag om undantag från fastighetsbildningslagen (1979:988) och jordförvärvslagen (1979:230) vid friköp av kronotorp.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Upplåtelsevillkor
m. m. för krono-
torp*

2. med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten G 2 till Kostnader för kronotorp för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kr.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Detta betänkande gäller en mycket liten grupp människor. Antalet kvarvarande kronotorp uppgår nämligen till endast omkring 500 – därutöver finns ett antal torp som blivit omvandlade till femårsarrenden. Det kan därför tyckas att detta inte är mycket att bråka om och att det som anförs i betänkandet i stort sett är bra. Och en del av det som är föreslaget är bra. Detta anförde vi redan i vår motion i anslutning till propositionen.

Mén det finns ändå saker som inte är tillfredsställande, och det gäller bl. a. principen om priset vid friköpet. Utskottet säger att köpeskillingen även fortsättningsvis skall fastställas efter förhandling med kronotorparen i varje enskilt fall och att därvid den hittillsvarande prisnivån vid genomförda förvärv skall utgöra en utgångspunkt. Anledningen till att vi anser att utgångspunkten i den hittillsvarande prisnivån är en ur kronotorparnas synpunkt felaktig princip skall jag helt kort redogöra för.

Det förhåller sig så att kronotorpen i de flesta fall är avlägset belägna i förhållande till annan bebyggelse. I de flesta fall utgörs de också av gamla fastigheter, och man kan lugnt påstå att de inte är i bästa skick. Många arrendatorer önskar att efter anställningens upphörande få friköpa torpen. Det är endast ett fåtal som kunnat göra detta. I stället har andra hyrt eller köpt torpet med tomt. I många fall har endast bostadshuset köpts samt flyttats från platsen. Kronotorpen har nämligen blivit intressanta objekt för de människor som söker en stuga i avskildhet för några veckors sommarvistelse. Det är oftast folk från mellersta och södra Sverige, och gemensamt för dem är att de har goda ekonomiska resurser. Detta innebär att det föreligger en konkurrens om torpen och att priserna trissas upp, med påföljd att arrendatorn icke anser sig ha ekonomisk möjlighet att friköpa sitt torp.

I propositionen föreslås också att de nya riktlinjerna skall tillämpas retroaktivt från den 14 mars 1977. SKKF – Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund – har i sitt remissvar framhållit att avträdesersättning bör gälla fr. o. m. år 1972. Det hör till bilden att torpen inte fick friköpas under tiden 1972–1977. Det var en tvingande regel, liksom nu är fallet när det gäller frågan om att avträda ett torp. De som ville bo kvar på sitt torp fick arrendekontraktet omvandlat till ett femårskontrakt med mycket kraftiga prishöjningar på arrendet. Önskvärt är att också de som under denna tid avträdde sina torp får friköpa dessa och att detta kan ske till de mycket lägre priser som då gällde. Det skall villigt erkännas att det är en miss att inte detta berättigade krav medtogs i vår motion. Jag vill emellertid redan nu avisera att vi återkommer i den här frågan till nästa riksmöte.

De högre avträdesersättningar som skall tillämpas förändrar inte läget för arrendatorerna så mycket. Den höga prisnivån vid friköpet gör att arrendatorerna tvingas över till femårskontrakt om de vill bo kvar på torpet. Det betyder att den ersättning som de har erhållit snabbt tas tillbaka genom

de höga arrendeavgifterna. Nu tas det ut en kallhyra på 6 000–7 000 kr. per år. Det här är anledningen till att vi i vår motion har krävt en lägre prisnivå. Jag beklagar att utskottet inte har ansett sig kunna tillstyrka våra förslag. Det kan väl inte vara så, att det avgörande har varit att det i det här fallet rör sig om en mycket liten grupp människor. Enligt vår mening kan ett sådant resonemang inte accepteras. Det finns en mängd argument för att riksdagen bör göra ett uttalande av det slag som vi kräver.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion 1909 i vad avser punkt 2.

TAGE ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag kan inte i något avseende instämma i herr Anderssons yttrande i denna fråga. Inte heller har jag orsak att ingå i polemik med hans anförande. Jag vill bara konstatera att både näringsutskottets betänkande och propositionen är utomordentligt positiva. Syftet är att åstadkomma en mycket generös lösning av ett problem, som diskuteras i denna riksdag sedan lång tid tillbaka.

Fru talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Även om herr Adolfsson inte vill gå in i polemik, tvingas jag bemöta hans anförande. Han säger nämligen att det föreslås mycket generösa bestämmelser.

Visst är det bra att arrendatorn nu kan friköpa torpet, men om prisnivån är så hög som i dag hjälper det inte att han har denna rätt. Det skulle vara intressant att veta om utskottsledamöterna känner till vilka priser det är i dag. Höga priser vid friköpet får följande verkningar. Arrendatorn tvingas att avstå från friköpet. I stället tvingas han acceptera ett femårskontrakt med mycket hög arrendeavgift. Det betyder att ett eventuellt avträdesvederlag tas tillbaka inom några år och att domänverket vid arrendatorns fränfälle kan sälja torpet till högstbjudande, i de flesta fall till spekulanter på fritidshus.

Detta är vad som händer i dag. Senast i morse hade jag kontakt med tre kronotorpare, bl. a. ordföranden för kronotorparnas förening. Man har inte råd att köpa torpet, eftersom priserna är för höga. Då dessa torp i många fall befinner sig i ett bedrövt skick och i de flesta fall är mycket avlägset belägna, kan man inte friköpa dem utan tvingas skriva under dessa femårskontrakt. Sedan höjs hyran i rask takt. Därför yrkar vi på att prisnivån skall sänkas. Därigenom skulle man möjliggöra för arrendatorerna att friköpa torpen, att ta till vara den generositet som herr Adolfsson talar om.

TAGE ADOLFSSON (m):

Fru talman! Får jag konstatera att det inte är de yrkanden som återfinns i vpk:s motion som har legat till grund för det här utskottsbetänkandet. Får jag vidare säga att det inte är Sveriges riksdags sak att fastställa prisnivån för fastigheter som skall säljas under de förutsättningar som här anges.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Upplåtelsevillkor
m. m. för krono-
torp*

Till slut: Kronotorparnas egen organisation har varken till utskottet eller på annat sätt gett uttryck för att man vill ha några speciella regler för prissättningen i det här sammanhanget. Tvärtom tror jag att kronotorparna är utomordentligt nöjda med det beslut riksdagen nu är färdig att fatta.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Då Tage Adolfsson säger att det inte är riksdagens sak att uttala sig om prisnivån är jag något förundrad. Då kan det inte vara riksdagens sak att uttala att nuvarande prisnivå skall gälla, som det står i utskottsbetänkandet.

När det sedan gäller det senaste anförda, att kronotorparna nu är nöjda, rekommenderar jag herr Adolfsson och övriga ledamöter att ta kontakt med kronotorparna. Hör då särskilt efter om priset! Jag fick inget svar på frågan om utskottet tagit reda på vilka priser som gäller. Jag kan tala om att det i de aktuella fallen – de personer som jag har talat med i dag – rör sig om priser mellan 90 000 och 150 000 kr. för dessa gamla hus. Det är prisnivån i dag, och det är den som omöjliggör för kronotorparna att friköpa sina hus. I stället tvingas de över på femårskontrakt, vilket alltså betyder att husen återgår till domänverket vid arrendatorns fränfälle.

TAGE ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara att man från vpk:s sida tydligen är ute för att slå politiskt mynt av den här frågan. Vi har inte i utskottet sett frågan på det sättet. Vi har försökt handla i en generös anda och med slutmålet att vi skulle få ett beslut som gynnade kronotorparna och som skulle medföra ett positivt slut på ett problem som sedan länge har diskuterats i denna kammare. Jag beklagar att vi skall behöva ta tid för att till protokollet få föra en debatt som bara har ett syfte – att slå politiskt mynt av en fråga.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Det var det mest häpnadsväckande jag har hört på länge – eller nästan i hela mitt liv – att man kan bli anklagad för att försöka slå politiskt mynt av en fråga som berör en så liten grupp människor. Det rör sig i dag om 500 människor och några hundratal till som redan har övergått till femårskontrakt. Kan man bli anklagad för att slå politiskt mynt, för att vilja göra stora vinster, då det gäller en så liten grupp människor? Jag säger en gång till: Det var det värsta jag hört!

IVAN SVANSTRÖM (c):

Fru talman! Torparnas – däribland också kronotorparnas – förhållanden i det här landet har länge intresserat mig. Kronotorparnas förhållanden är alldeles speciella och har ingen motsvarighet i övriga agrara sammanhang.

Genom statens inriktning av vilja – jag vill inte använda ordet lockelser – försökte man få människor att slå sig ned och odla upp mark på kronans domäner. Det var ett aktningvärt försök att skapa förutsättningar för ett

antal människor, som annars i allmänhet hade att välja emigration ur riket eller förflyttning till de nya industricentra. Det här arbetet att försöka intressera människor för denna nya bosättning har alltså varit aktningsvärt.

Som förut har anförts har antalet kronotorpare minskat starkt. Några övriga torpare har vi ju inom parentes inte kvar, men kronotorparnas antal är, som här sagts, nere under ett halvt tusental människor.

1977 intresserade jag mig i en motion för de här torparnas förhållanden. Det finns också redovisat i näringsutskottets betänkande nr 64 att ett antal motioner vid den tiden väcktes. Då hade redan en utredning tillsatts, och jag kan konstatera att utredningens förslag och den föreliggande propositionen, liksom näringsutskottets betänkande, innehåller en positiv lösning, såvitt jag kan se, av de här frågorna.

Om man studerar lagtexten, som finns på s. 6 i betänkandet, kommer man fram till att den innebär ett undantag från fastighetsbildningslagen och från jordförvärvslagen vid sådana här friköp av kronotorp. Det är förvisso inte helt oväsentligt att ha åstadkommit dessa bägge undantag.

Sedan har jag den största förståelse för att det i den praktiska tillämpningen, även med de lagliga förutsättningar som nu finns, kan bli besvärligt för de kronotorpare som överväger att friköpa sina torp att genomföra transaktionen med hänsyn till de ekonomiska möjligheterna att konkurrera med andra intressen som – det tror jag inte vi skall blunda för – i det här sammanhanget har gjort sig gällande. Jag skulle vid detta tillfälle gärna vilja skicka en hälsning till dem som sitter i de berörda länens lantbruksnämnder och fastighetsbildningsmyndigheter och framför allt till dem som handhar domänverkets åtagande i sammanhanget, att verkligen medverka till att så många kronotorpare som möjligt får friköpa sina torp. Det är helt enkelt på det sättet att de som startade från början – det är nu inte alla de här 500, och det kan gälla anhöriga – fick, i varje fall enligt vad de själva säger, den uppfattningen att uppodlingen också innebar ett löfte att de efter en längre eller kortare period med äganderätt skulle få överta torpen. En skriven handling om den saken finns väl inte i något fall, men bara det förhållandet att de här människorna hade denna uppfattning är tillräckligt för att vi i dag skall kosta på oss att verkligen bedöma frågorna så välvilligt som jag tror att regering och utskott har avsett.

Jag ber därför, fru talman, att få uttala förhoppningen att vid handläggningen av den lagstiftning som vi nu fattar beslut om skall det absolut visas största möjliga generositet och ges det ekonomiska stöd som samhället kan ge.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Det hjälper ju inte att Ivan Svanström skickar hälsningar till höger och vänster om generositet. Det är nämligen domänverket och torparen som förhandlar om priset. Det hjälper heller inte att det har blivit generösare regler, så att torparen äger rätt att friköpa torpet, då det till sjuende och sist är priset som avgör om möjligheten att friköpa finns. Det är

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Upplåtelsevillkor
m. m. för krono-
torp*

*Upplåtelsevillkor
m. m. för krono-
torp*

därför riksdagen bör uttala att domänverket skall lämna den höga prisnivå som tillämpas nu och inta en generösare hållning även när det gäller prisfrågan.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Fru talman! Det kanske inte hjälper att jag skickar rekommendationer åt höger. Det hjälpte i varje fall inte att jag skickade rekommendationer åt vänster, såvitt jag förstår, då jag fick en replik på mig efter detta av den djupaste välvilja och, försäkrar jag, även av en viss kunnighet i de här frågorna inspirerade anförande. Jag är övertygad om att ett uttalande, gjort mot den bakgrunden i denna församling, kan man under den vidare behandlingen med betydande säkerhet inte komma ifrån, allra helst om det kan omfattas av en enhällig riksdag.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Den allra största hjälpen är ju om Ivan Svanström fullföljer sina uttalade intentioner och röstar för motionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1909 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 64 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1909 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 303

Nej – 20

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:66 med anledning av propositionerna 1978/79:170 och 1979/80:159 i

vad avser viss lagstiftning rörande finansbolag jämte motioner
1979/80:67 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser vissa
anslag inom ekonomidepartementets område
1979/80:76 med anledning av riksdagens revisorers förslag angående statens
lån till Uddeholms AB budgetåret 1977/78

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrrland m. m.*

§ 9 Transportstöd till Norrrland m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:29 med anledning av propositionen 1979/80:174 om transportstöd till Norrrland m. m. jämte motioner.

I proposition 1979/80:174 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. dels godkänna de av föredragande departementschefen förordade riktlinjerna för ett fortsatt transportstöd till Norrrland,
2. dels godkänna de av föredragande departementschefen förordade riktlinjerna för ett fortsatt transportstöd till Gotland.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att transportstödet till Norrrland effektiviseras och förstärks samtidigt som bidragsförfarandet förenklas.

Stödområdet föreslås koncentreras och indelas i sex transportstödzoner, vilket ger möjlighet till att i högre utsträckning differentiera stödet mellan inlands- och kustregionerna. Den kortaste bidragsgrundande transportsträckan föreslås bli sänkt från 251 km till 151 km när det är fråga om transporter som berör inlandet. När det gäller bidragssatserna föreslås att dessa skall höjas dels för transporter som berör den nordligaste transportstödzonen, dels för transporter som berör de inre delarna av Kopparbergs län och Torsby kommun i Värmlands län. En sänkning av bidragssatsen föreslås för kortare transporter.

Intransportstödet föreslås i fortsättningen bli i huvudsak branschanknutet och inte som nu varuanknutet, vilket innebär en utbyggnad och förenkling av stödet. Den nedre viktgränsen föreslås bli sänkt från 250 kg till 100 kg. Samtidigt föreslås att kravet om verklig vikt slopas och att i fortsättningen den fraktdragande vikten skall läggas till grund för bedömning av bidrag. Härigenom uppnås en förenkling och större rättvisa för företag med volymlätt gods samt en förskjutning av stödet till små företag. Det sammanlagda bidragsgrundande belopp som krävs för att bidrag skall kunna utgå föreslås med hänsyn till inflationen bli höjt från 3 000 kr. per år till 6 000kr. per år. Utbetalning av stödet föreslås ske två gånger per år i stället för en gång per år.

Bidragsförfarandet avses bli förenklat för att underlätta handläggningen

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

hos såväl sökanden som transportrådet. Transportrådet kommer att få i uppdrag att undersöka hur transportstödet bör utformas så att kraven på administrativ enkelhet och regionalpolitisk effektivitet bäst kan förenas.

Föreslagna förbättringar rymms inom en i princip oförändrad kostnadsram.

I propositionen föreslås också viss förändring av stödet till Gotlandstrafiken.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:1548 av Eva Winther (fp), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en utredning av förutsättningarna för att införa ett sjötransportstöd,

1979/80:1848 av Marianne Stålberg m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:2067 av Olle Westberg i Hofors m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala sig för att Hofors och Ockelbo kommuner inordnades i transportstödsområdet,

1979/80:2068 av Runc Johansson m. fl. (s),

1979/80:2069 av Bertil Måbrink (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala att Hofors och Ockelbo kommuner inordnades i transportstödsområdet,

1979/80:2070 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen med ändring i proposition 1979/80:174 beslutade uttala
a. att den kortaste bidragsgrundande transportsträckan borde vara 101 km att gälla inom de föreslagna zonerna 3, 5 och 6,

b. att bidragssatserna fastställdes till de i motionen angivna,

c. att det bidragsgrundande beloppet bibehölls vid 3 000 kr.,

d. att transportstödet t. v. borde gälla också jordbruks- och livsmedelsprodukter även på transportsträckor under 251 km.

e. att transportstödet jämväl borde omfatta transporter som utfördes med fartyg.

2. att riksdagen hemställde hos regeringen att eventuella effekter av regeringsförslaget om inskränkning av transportstödet för jordbruks- och livsmedelsprodukter inom avståndsintervallen 101–251 km utreddes,

3. att riksdagen hemställde hos regeringen om utredning och förslag beträffande införande av persontransportstöd, och

1979/80:2071 av Bertil Zachrisson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att bidragssatsen för transportavstånd 251–400 km samt för transportavstånd 401–500 km i transportstödszon 1 skulle vara 15 procent,
2. att den föreslagna inskränkningen i intransportstödet för vissa järn- och stålvaror skulle avslås,
3. att hos regeringen begära förslag till transportstöd till Norrland i enlighet med de riktlinjer som angetts i motionen,
4. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av stöd för sjötransporter.
5. att hos regeringen begära förslag om huvudmannaskaps- och ägareförhållandena för Gotlandstrafiken.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2071 yrkandet 3 om den framtida utformningen av transportstödet till Norrland,
2. att riksdagen beträffande bidragssatsernas storlek med bifall till propositionen i motsvarande del skulle
 - a. avslå motion 1979/80:2070 yrkandet 1 b,
 - b. avslå motion 1979/80:2071 yrkandet 1,
3. att riksdagen beträffande avgränsningen av intransportstödet med bifall till propositionen i motsvarande del skulle avslå motion 1979/80:2071 yrkandet 2,
4. att riksdagen med godkännande av de i propositionen i övriga delar förordade riktlinjerna för ett fortsatt transportstöd till Norrland skulle
 - a. avslå motion 1979/80:1848 yrkandet 1 om transportstöd för jordbruksprodukter,
 - b. avslå motionerna 1979/80:2067 och 1979/80:2069 om inordnande av Hofors och Ockelbo kommuner i stödområdet,
 - c. avslå motion 1979/80:2068 om inordnande av Dalsland i stödområdet,
 - d. avslå motion 1979/80:2070 yrkandena 1 a samt 1 c–e om kortaste bidragsgrundande transportsträcka m. m.,
 - e. avslå motion 1979/80:2070 yrkandet 3 om införande av ett persontransportstöd,
5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2070 yrkandet 2 om en utredning beträffande transportstödet för jordbruks- och livsmedelsprodukter,
6. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1548 yrkandet 1 och 1979/80:2071 yrkandet 4 om en utredning beträffande sjötransportstöd,
7. att riksdagen godkände de i propositionen förordade riktlinjerna för ett fortsatt transportstöd till Gotland,
8. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2071 yrkandet 5 om huvudmannaskaps- och ägareförhållandena i Gotlandstrafiken.

Följande fem reservationer hade avgivits av Bertil Zachrisson, Essen Lindahl, Nils Hjorth, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Margit Sandéhn och Sten-Ove Sundström (alla s):

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

1. *beträffande den framtida utformningen av transportstödet*, vari reservanternas ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2071 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om den framtida utformningen av transportstödet.

2. *beträffande bidragssatsernas storlek*, vari reservanternas ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del och med bifall till motion 1979/80:2071 yrkandet 1 samt med anledning av motion 1979/80:2070 yrkandet 1 b som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om bidragssatsernas storlek.

3. *beträffande avgränsningen av intransportstödet*, vari reservanternas ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del och med bifall till motion 1979/80:2071 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om avgränsningen av intransportstödet.

4. *beträffande utredning om sjötransportstöd*, vari reservanternas ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1979/80:1548 yrkandet 1 och 1979/80:2071 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om en utredning beträffande sjötransportstöd.

5. *beträffande huvudmannaskaps- och ägareförhållandena i Gotlandstrafiken*, vari reservanternas ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2071 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anfört om huvudmannaskaps- och ägareförhållandena i Gotlandstrafiken.

OLLE ÖSTRAND (s):

Fru talman! Som ett led i de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland och övriga delar av det allmänna stödområdet införde den socialdemokratiska regeringen år 1971 ett transportstöd. Den ansåg att det var en angelägen regionalpolitisk uppgift att i olika hänseenden ge näringslivet i Norrland och angränsande delar av stödområdet möjligheter att driva sin verksamhet under förutsättningar som var mer likartade dem som gällde för näringslivet i andra delar av landet. Det gällde bl. a. för transportområdet, där högre fraktkostnader till följd av de stora transportavstånden i vissa fall kunde framstå som en hämmande faktor när det gällde näringslivets utveckling.

Mot den bakgrunden bedömdes det som angeläget att inom ramen för regionalpolitiken försöka minska de kostnadsmässiga olägenheter som följde med de stora avstånden inom stödområdet. Åtgärder i sådant syfte

förutsattes verksamt bidra till att förbättra möjligheterna för ökad ekonomisk tillväxt. Därmed skulle också en bättre jämvikt i näringsgeografiskt hänseende mellan landets olika delar samt ett effektivare utnyttjande av landets resurser främjas. Det har ju också visat sig att transportstödet har varit ett verksamt regionalpolitiskt medel.

Under årens lopp har stödet utvidgats i olika avseenden. Dessa utvidgningar har till slut skapat ett mycket svåröverskådligt och byråkratiskt system, bl. a. för beräkning av stödet. Detta framhöll vi också i vår motion förra året när folkpartiregeringen lade fram sitt förslag om ett nytt transportstöd, som var ännu mer tillkrånglat än det förra stödet. Vi begärde då att riksdagen skulle avslå förslaget och krävde samtidigt ett förnyat förslag till transportstöd av mer generell karaktär i enlighet med de riktlinjer som vi hade angivit i den socialdemokratiska motionen. Detta blev också riksdagens beslut.

Fru talman! Nu återkommer regeringen med i stort sett samma förslag som redovisades för ett år sedan. Våra grundläggande invändningar kvarstår därför, men vi är beredda att acceptera det här propositionsförslaget som ett provisorium i avvaktan på ett nytt förslag från regeringen, som har en annan och mer generell inriktning, beroende på att vissa smärre förbättringar ändock har åstadkommits. Vårt tidigare krav om att Arjeplogs, Arvidsjaurs och Jokkmokks kommuner skulle placeras in i stödzon 6 har nu tillgodosetts. Vidare har det lägsta bidragsgrundande beloppet föreslagits bli 6 000 kr. i stället för det tidigare 10 000 kr. enligt fjolårets proposition, som vi då tyckte var för högt.

Samtidigt vill jag än en gång understryka att det här förslaget inte alls tillgodoser våra krav på att ersätta det svåröverskådliga och byråkratiska system som transportstödet innebär med ett mer generellt utformat regionalpolitiskt stöd. Som exempel på krånglet i systemet kan nämnas att enbart den föreslagna sänkningen av viktgränsen från 250 till 100 kg kommer att öka antalet stödberättigade sändningar med 150 000 till närmare 600 000 per år.

Detta skapar naturligtvis ett omfattande administrativt krångel både för transportrådet och för de företag som söker stöd. Fortsätter det på detta vis kommer för varje år större och större belopp att gå åt för att administrera stödet. En annan faktor att peka på är de gränsdragningsproblem som uppstår med den nuvarande utformningen av stödet. Ett bra exempel på detta är den motion vilken gäller Hofors och Ockelbo och i vilken det begärs att dessa två kommuner skall inlemmas i stödområde 1. Mot denna bakgrund, fru talman, är det mycket angeläget att man vidtar kraftfulla åtgärder för att med mer generella medel, i likhet med vad som skett inom teletaxeområdet, skapa en rättvisare kostnadsfördelning över huvud taget.

Dessa tankegångar tas inte alls upp till övervägande i denna proposition. Det är givetvis att beklaga, för vi måste någon gång på ett mer varaktigt sätt neutralisera Sveriges extrema förhållanden på transportområdet.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

Statsmakternas långsiktiga ansträngningar måste därför inriktas på en trafikpolitik som medger generellt förbättrade kommunikationsbetingelser för befolkning och näringsliv i Norrland. Målet måste vara att generellt reducera avståndets inverkan på person- och godstrafiktaxor till och från Norrland och samtidigt medge bättre transportstandard över huvud taget i befolknings- och näringslivssvaga områden. Det här har också framhållits av länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten och Jämtlands län. Det är alltså nödvändigt att på sikt åstadkomma en radikalt förändrad syn på kommunikationernas roll i regionalpolitiken. Från socialdemokratiskt håll delar vi till fullo länsstyrelsernas uppfattning i detta avseende.

Det är mot den bakgrunden jag yrkar bifall till reservation 1, där vi uppställt kravet att ett framtida transportstöd utformas efter de riktlinjer som jag nu har anfört, att detta bör bli föremål för omedelbara överväganden inom regeringen och att förslag härom snarast föreläggs riksdagen.

Fru talman! I vissa fall innebär förslagen i den här propositionen mycket avsevärda försämringar i förhållande till vad som nu gäller, och sådana förslag kan vi från socialdemokratiskt håll givetvis inte acceptera. Det gäller till en början sänkningen av bidragssatserna från 15 till 10 % för transportavstånden 251–400 km inom samtliga sex transportstödszoner samt 401–500 km i transportstödszon 1. I de områden som drabbas av den föreslagna försämringen är sysselsättningssituationen minst lika besvärlig f. n. som den har varit tidigare. Detta gäller inte minst mitt eget län, Gävleborgs län, som näst Värmland och Norrbotten har den högsta arbetslösheten i landet. Mot den bakgrunden är det för oss socialdemokrater helt oacceptabelt att man på detta sätt försämrar det regionalpolitiska stödet.

Vårt avstyrkande följer vi upp i reservation 2, som jag nu vill yrka bifall till.

Detsamma gäller avgränsningen av intransportstödet. Det föreslås nu att intransportstödet för vissa järn- och stålvaror skall slopas. Detta kommer att direkt beröra Norrbotten, där sysselsättningssituationen är alldeles speciellt besvärlig. Detta förslag innebär ju också att man helt går emot syftet med intransportstödet, nämligen att bidra till en ökad vidareförädling inom stödområdet av olika varuslag. Sten-Ove Sundström kommer senare i debatten att mer ingående beröra konsekvenserna av ett slopande av intransportstödet för Norrbottens del.

Vi yrkar alltså avslag på den här försämringen, vilket också innebär ett tillstyrkande av reservation 3.

Sedan, fru talman, något om införandet av ett eventuellt transportstöd till sjötransporter. I Norge och Finland har det ju sedan ett antal år tillbaka funnits stöd för sjötransporter. Även om en direkt jämförelse mellan dessa olika länders behov av sjötransportstöd och det svenska stödbehovet inte är möjlig, talar dock mycket för att ett svenskt sjötransportstöd inrättas. Bl. a. åstadkommer man på så sätt likartade transportstödsregler i Bottenviken. Vi anser därför också att frågan om ett sådant stöd snabbt bör utredas. En sådan utredning motiveras av den situation vi nu har på energiområdet, men vi bör

också undersöka vilken inverkan transportstödet har på konkurrensförhållandena mellan olika transportmedel. Jag tänker då närmast på konkurrensen med järnvägen. SJ bedriver numera en fraktpolitik som innebär att man går in och direkt, med mycket låga priser, konkurrerar med sjöfarten om det långväga godset, trots att sjötransporter måste vara det riktiga transportsättet både ur samhällsekonomisk och trafikpolitisk synpunkt. Vi har flera exempel på detta i dag. Jag kan nämna de pågående transporterna av ca 200 000 årston koks från Luleå till Borlänge, föreliggande SJ-offert för 300 000–400 000 årston kulsinter från Luleå till Surahammar och föreliggande SJ-offert för transporter av 800 000 årston stålämnen från Luleå till Borlänge – jag skulle kunna fortsätta uppräknningen. Därför, fru talman, finns det all anledning att titta på vilken inverkan transportstödet har på konkurrensförhållandena mellan land- och sjötransporter. Vi bör alltså utreda frågan om ett eventuellt sjötransportstöd.

Mot den bakgrunden vill jag yrka bifall till reservation 4.

Fru talman! Den här propositionen behandlar också frågan om stödet till Gotlandstrafiken.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte på sin tid en särskild utredning för att överväga huvudmannaskaps- och ägarförhållandena i vad de avser färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet. Bakgrunden var bl. a. den mycket kraftiga ökningen av statsbidragen 1974, som innebar att en mycket betydande del av företagets totala inkomster numera kommer från staten. Men innan utredningen hann få fram några resultat återkallades den av den första borgerliga regeringen. Enligt vår mening är det mycket angeläget att samhället av flera skäl får ett dominerande inflytande över Gotlandsbolaget.

Ett alldeles speciellt skäl är att bolagsstämman nyligen höjde utdelningen på Gotlandsbolagets aktier från 11 till 13 kr., trots att statens representant i styrelsen motsatte sig detta. En sådan höjning är ju helt orimlig med hänsyn till de företagsekonomiska realiteterna, statens ekonomi samt den ekonomiska situation landet befinner sig i. Det statliga bidraget uppgår ju till omkring två tredjedelar av bolagets omsättning. Den höjda utdelningen får alltså helt betalas av statliga medel. Enligt vår uppfattning kan det knappast vara riktigt att ett företag som i så stor utsträckning är beroende av statliga bidrag driver en utdelningspolitik av detta slag.

Det är mot den bakgrunden vi kräver en översyn av huvudmannaskaps- och ägarförhållandena för Gotlandsbolaget, i första hand med sikte på ett statligt huvudmannaskap.

Med detta, fru talman, vill jag slutligen yrka bifall till reservation 5.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Det är klart att det ursprungliga syftet med transportstödet var att ge näringslivet i Norrland och angränsande delar av stödområdet möjlighet att driva sin verksamhet under förutsättningar som är mera likartade dem som gäller för näringslivet i andra delar av landet. När detta

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

stöd infördes gällde det att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med framför allt de stora avstånden och de därav betingade högre fraktkostnaderna inom stödområdet.

Från vpk:s sida är vi medvetna om att detta instrument är otillräckligt för att lösa de många arbetsmarknadsproblemen i stödområdet. Vi har i våra näringspolitiska och trafikpolitiska förslag pekat på mera generellt verkande satsningar för att åstadkomma en offensiv utveckling i exempelvis Norrlands inland. I anslutning till proposition 1978/79:152 föreslog vpk att kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur och Jokkmokk skulle föras till den föreslagna transportzon 6, och vi noterar som positivt att nu föreliggande betänkande beaktat vårt förslag på denna punkt.

Bertil Måbrink har i en motion också tagit upp dessa gränsdragningsproblem, och vi delar hans mening att det är välbefogat att beakta vad som sägs i motionen om Hofors och Ockelbo kommuner.

De bidragssatser som föreslogs i proposition 1978/79:152, som framlades av folkpartiregeringen, innebar höjningar av stödet på längre avstånd men hade en tydlig strävan att inte sänka nu gällande bidragssatser på korta avstånd.

Vpk anser att i Norrland, där företag också arbetar på lokal marknad, blir avstånden inom denna lokala marknad med hänsyn till utglesningen relativt långa för transporter till kunder och för transporter av råvaror och halvfabrikat. Företag som opererar på denna utglesade marknad måste självfallet för att nå samma antal kunder i en region frakta sina varor längre väg. På samma sätt måste ju leverantörer av råvaror eller halvfabrikat ha längre transportvägar till dessa företag. Detta skall då jämföras med mer tätbefolkade delar av landet. Det måste därför anses vara i överensstämmelse med fraktstödet syfte att i detta fall eliminera kostnadsskillnaden då det gäller lokala transporter i stödområdet vid jämförelse med nyssnämnda tätbefolkade landsdelar.

Vi menar därför att den i den förra propositionen, 1978/79:152, föreslagna tabellen för bidragssatser mera var ägnad att beakta just denna synpunkt. Men vi anser i likhet med Norrbottendelegationen, som väl känner de lokala problemen, att det kortaste avståndet bör sättas till 101 km i stället för nu föreslagna 151 km. Härigenom blir konstruktionen mer småföretagsinriktad, vilket väl motiveras av den stora andelen mindre företag i glesbygderna.

Vi har från vpk:s sida velat gå vidare på denna principiella linje – att småföretagsinriktat stödet – och föreslår att det sammanlagda bidragsgrundande beloppet bibehålls vid nu gällande 3 000 kr. Regeringen har i det föreliggande förslaget på sätt och vis accepterat denna tanke, eller som föredraganden uttrycker saken på s. 17-18 i propositionen: "Med tanke på de många mindre företag som i dag får transportstöd anser jag att man får vara försiktig med att höja den lägsta gränsen för bidragsgrundande belopp." Sedan föreslås en höjning av det bidragsgrundande beloppet till 6 000 kr. Vpk anser att man bör vara ännu mer försiktig med småföretagen och bibehålla 3 000 kr, som bidragsgrundande belopp. Annars kommer ett

betydande antal småindustrier och hantverksföretag i det inre stödområdet att gå miste om ett från dessa småföretags synpunkt icke föraktligt stöd.

Samma sak gäller till viss del även förslaget i propositionen att jordbruks- och livsmedelstransporter på kortare avstånd skall undantagas med motive- ring att stöd då skulle utgå till uppsamling och distribution av varor. Även i detta fall vill vpk rekommendera försiktighet för att inte skada de ansträngningar som nu görs för att exempelvis utveckla trädgårdsodling i vissa delar av Norrland liksom fisket i inlandssjöarna.

Motion 1979/80:1848 av Marianne Stålberg m. fl. har även understrukt det angelägna i transportstöd för jordbruksprodukter men tanke på förhållandena i Jämtland. Vi föreslår därför att stödet även skall utgå för transportsträckor under 251 km i avvaktan på närmare utredning av effekterna av den föreslagna inskränkningen av transportstödet för jord- bruksprodukter och livsmedel inom den kortare avståndsintervallen.

Fru talman! I motion 2070 har föreslagits att transportstödet även skall omfatta sjöfarten. Utskottet åberopar som motiv för sitt avstyrkande att isbrytning sker när det gäller Norrland. Men, fru talman, isbrytning är väl närmast en fråga om att söka eliminera verkningarna av det hårdare vinterklimatet i norra Sverige och får väl inte ses som en särskild transportstödsåtgärd.

I såväl Finland som Norge utgår transportstöd till sjöfarten. Enligt vår mening – och den delas av praktiskt taget alla remissinstanser utmed Norrlandskusten – finns goda skäl för att med tanke på transportstödet syfte lata detsamma omfatta även sjötransporter.

Låt mig så något kommentera vpk:s förslag om ett persontransportstöd. En undersökning verkställd av kulturgeografiska institutionen vid Lunds universitet angående regionala variationer i företagens personkontaktskost- nader – företagen har ju ett legitimt behov av att träffa människor öga mot öga – visade att dessa kostnader stiger snabbt norr om Sundsvall. Ett exempel: Företag lokaliserade i Sollefteå måste betala tre gånger så mycket som företag i Stockholm för att genomföra samma resprogram. Från orter norr om Skellefteå är kostnaderna fyra gånger så stora som om resorna hade haft Stockholm som utgångspunkt. Man kan förstå det berättigade i ett persontransportstöd, om man betänker att ett företag i Stockholm årligen måste betala 100 000 kr. för att klara sina direkta personkontakter medan samma företag lokaliserat till Haparanda skulle tvingas betala 405 000 kr. för samma kontaktutveckling. Det är klart att persontransportstödet i hög grad skulle tjäna syftet med transportstödet till Norrland.

Slutligen, fru talman, några funderingar omkring den socialdemokratiska motionen 1979/80:2071 och de där föreslagna höjda bidragssatserna till 15 % i zon I för transportavstånden 251–400 resp. 401–500 km. Ett bifall till motionen skulle innebära att övriga zoner som enligt utskottets förslag – som även s-reservanterna i varje fall provisoriskt har accepterat – har fraktstöd på 10 %, zonerna 2, 3, 4 och 5, kommer i ett sämre läge i vad gäller transporter i avståndsgruppen 251–400 km.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Rent praktiskt innebär detta att exempelvis ett företag i Falun får mera transportstöd räknat på detta avstånd än vad som tillkommer ett företag i Arjeplog. Ett annat exempel: För en sändning spisbröd från Wasabröd AB i Filipstad erhålles 15 % i bidrag, medan ett tunnbrödsbageri i Dorotea för nöja sig med 10 %. Det skulle vara intressant att av den som representerar reservanterna få en närmare förklaring till hur de kan finna någon konsekvens i detta förslag.

Om förslaget skulle vinna riksdagens gillande, får det orättvisa följder. Även om vpk kan vara överens med reservanterna i många stycken, kan vi, av nyss nämnda skäl, inte stödja reservation 2 om bidragssatsernas storlek. Vårt förslag i motion 2070 tillgodoser till viss del också s-reservanternas förslag och är dessutom konsekvent över hela tabellen.

Fru talman! Med det här anförda yrkas bifall till motion 1979/80:2070 i berörda moment. I andra hand stöder vpk-gruppen de socialdemokratiska reservationerna, med undantag för reservation 2. Vid voteringen om denna reservation kommer vi, av de skäl som jag nyss nämnde, att avstå från att rösta.

RUNE TORWALD (c):

Fru talman! På många håll väckte det nog en viss förvåning när riksdagsmajoriteten i höstas utan något riksdagens ställningstagande åter-sände transportstödspropositionen 1978/79:152 till regeringen för omarbetning. Det skall nämligen inte fördöljas att den propositionen föreslog en hel del förbättringar för de mindre företagen liksom för vissa delar av Norrbotten. Men för oss i centern var det angeläget att åstadkomma ytterligare förbättringar för vissa områden i Norrlands inland samt ytterligare förstärka småföretagsprofilen i transportstödet.

Har då detta lyckats? Ja, enligt centerns uppfattning har vissa betydelsefulla förbättringar kunnat åstadkommas i den proposition 1979/80:174 som i alla delar tillstyrkts av trafikutskottets majoritet i betänkandet 1979/80:29.

Zonindelningen har ändrats så, att – utöver tidigare kommuner – numera även Norrbottenkommunerna Jokkmokk, Arvidsjaur och Arjeplog liksom Västerbottenkommunerna Sorsele och Storuman hänförs till zon 6, dvs. den zon där det högsta transportstödet utgår. Därtill kommer att Strömsunds kommun i Jämtlands län flyttas upp från zon 3 till zon 5.

Det är också positivt från småföretagens synpunkt att minimigränsen för rätt till transportstöd reducerats från 10 000 till 6 000 kr. i årlig fraktkostnad.

Det ansträngda statsfinansiella läget har tyvärr framtvingat vissa reduceringar av transportstödskostnader på andra områden för att det totala stödet skulle inrymmas inom i stort sett oförändrad anslagsram. Bidraget för frakter på kortare avstånd har därför sänkts från 15 till 10 %. Å andra sidan ökar detta i de flesta fall indirekt sjöfartens konkurrenskraft – det gäller speciellt Vänerområdet – något som ur energisynpunkt är angeläget och önskvärt.

Fru talman! Jag har med det här inlägget bara velat uttrycka min tillfredsställelse över att riksdagen nu fått möjlighet att fatta ett beslut om ändrat transportstöd som innebär klara förbättringar för speciellt Norrlands inland liksom för småföretagen.

Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Karin Israelsson (c).

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Transportstödet har i kombination med andra näringspolitiska insatser, t. ex. användning av investeringsfondsmedel för regionalpolitiskt motiverade satsningar, haft stor betydelse för näringslivet i norr, speciellt under de första åren av 1970-talet.

I vårt nordligaste län skapades under perioden 1970–1975 11 000 nya arbetstillfällen. Självfallet var den positiva utvecklingen inte enbart beroende på transportstödet tillkomst utan framför allt på att landet då hade en regering som med kraft satsade brett på en utveckling av industrikapaciteten. Men inrättandet av ett transportstöd hjälpte naturligtvis till och underlättade för företagen att komma närmare de stora marknaderna i landets södra delar.

Liksom alla andra stödformer måste också transportstödet ses över och förbättras. Förslag till förbättringar har också lagts fram på olika områden under senare år. Bl. a. har den s. k. Norrbottendelegationen utrett frågan och kommit med förslag till utveckling av stödformerna. Delegationen har bl. a. föreslagit att ett sjötransportstöd skulle införas; stödet finns f. ö. i både Norge och Finland i dag. Tyvärr vägrar de borgerliga att utreda frågan, trots att starka skäl talar för att ett sådant stöd borde införas.

Fru talman! Det finns i och för sig mycket att säga om de borgerligas inställning till de socialdemokratiska kraven på transportstöd för Norrland, men eftersom Olle Östrand tidigare redogjort för de socialdemokratiska förslagen och reservationerna 1, 2, 4 och 5, finns det ingen anledning för mig att upprepa våra krav på dessa områden. Jag skall i stället kortfattat redogöra för vår inställning till de borgerligas förslag till försämring av det s. k. intransportstödet och i anslutning därtill för vår reservation 3.

Det s. k. intransportstödet skapades bl. a. med sikte på att åstadkomma en högre förädling av produkterna från det norrländska näringslivet. Vårt nordligaste län, Norrbotten, tillhör de län som är mest dominerade av tunga basindustrier, vilkas produkter har en låg förädlingsgrad med vad det för med sig i konjunkturberoende m. m. Det är därför angeläget att åtgärder vidtas för att så långt som möjligt förädla dels länets egna produkter, dels också råvaror som köps söderifrån.

I det sistnämnda fallet har intransportstödet fyllt en viktig funktion för flera företag. I det liggande förslaget föreslås nu en försämring i detta stöd som kan få stora konsekvenser för sysselsättningen inte minst i Norrbotten, det län som redan har det besvärligaste sysselsättningsläget i hela landet.

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Indragningen av detta stöd kommer att slå hårt mot förädlingsindustrier i anslutning till järn- och stålverk. Ett exempel på detta är företaget Plannja AB i Luleå. Det är ett dotterföretag till SSAB, har ca 275 anställda och är beläget inom SSAB:s industriområde. Det finns nu inom företaget en väldigt stor oro inför utvecklingen om stödet avskaffas.

Företagets utveckling har redan bromsats upp genom att den borgerliga majoriteten i denna kammaren för några veckor sedan avlog en socialdemokratisk motion om utbyggnad av lokalerna utanför det nuvarande industriområdet.

Nu kommer nästa förslag till försämring, som hämmar företags möjligheter att utvecklas, genom att de borgerliga tar bort det stöd som företaget erhållit vid sina köp av plåt från bl. a. Domnarvets Jernverk. Vi socialdemokrater anser att intransportstödet även i fortsättningen bör utgå till företag som Plannja, som verksamt bidrar till att förädla produkter inom stödområdet.

Jag yrkar därför bifall till s-reservationen nr 3 samt till de andra s-reservationer som bifogats betänkandet.

Avslutningsvis vill jag framföra ett par funderingar kring de borgerligas inställning till intransportstödet. Varför vill de borgerliga i verkligheten inte skapa förutsättningar för förädlingsindustrier i ett så utsatt län som Norrbotten? Och hur kan de borgerliga i sin majoritetsskrivning påstå att man på det sätt de förordar kan uppnå regionalpolitiska syften och bidra till en konkurrensutjämning mellan företag i sysselsättningssvaga regioner och företag i övriga delar av landet, när stödet – och då kanske framför allt intransportstödet – får de effekter jag tidigare har nämnt?

ROLF SEILGREN (fp):

Fru talman! Alltsedan transportstödet tillkom 1970 har dess uppgift varit att ge näringslivet i Norrland och avgränsade delar av stödområdet möjligheter att driva sin verksamhet under förutsättningar som är mera likartade dem som gäller för näringslivet i andra delar av vårt land. Det har alltså utgjort en del av de samlade regionalpolitiska insatserna med inriktning på att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med de stora avstånden inom stödområdet. Det är väsentligt att denna grundläggande målsättning ständigt hålls aktuell i den här debatten, som liksom i fråga om andra statliga stimulansåtgärder ger upphov till förslag om utvidgningar av skiftande slag.

Transportstödet i dess nuvarande form har bevisligen fyllt sitt ändamål, oavsett att vissa utredningar och andra intressegrupper hävdar motsatsen. Jag har varit med om att driva igenom denna reform. Jag har följt dess verkningar på nära håll och i viss mån medverkat till dess utveckling och anpassning till det syfte den är ägnad att fylla. Och jag har en mångfald bevis för att det med den ringa medelsinsats samhället gjort haft stor effekt ur regionalpolitisk synpunkt.

Många företag skulle inte ha kunnat fortsätta sin verksamhet i Norrland

om transportstödet inte funnits. Andra skulle ha förlagt sin utbyggnad till sydligare ort. Jag har också exempel på nyetableringar till följd av transportstödet. Det av vissa politiker här i kammaren förkättrade stödet till uttransport av kisel från Kema Nord i Ljungaverk har haft en oänt positiv effekt – det har räddat sysselsättningen för en hel bygd. Verksamheten inom Gullfiber i Söråker och Berol Kemi i Örnsköldsvik skulle i dag ha sett annorlunda ut om transportstödet inte funnits att tillgå.

Listan över mindre företag som gagnats av transportstödet är lång. Transportstödet har kommit för att stanna. Men det innebär för den skull inte att det behöver ha exakt samma utformning för all framtid. Jag får anledning att återkomma till de tankegångarna när jag berör socialdemokratiska reservationer.

Sedan förra försöksperioden utgick 1978 har det varit angeläget att slå fast principerna för det framtida transportstödet. Folkpartiregeringen lade för ett år sedan fram en proposition i denna fråga, 1978/79:152. Vissa förändringar föreslogs, men propositionen bibehöll de grundläggande riktlinjer för stödet som hittills varit gällande. Trots att propositionen innebar en utökning av anslagsramen med 14 milj. kr., framfördes i riksdagen krav på vissa mer eller mindre kostnadskrävande utökningar. Från socialdemokratiskt håll pläderades för en radikal omprövning av stödets konstruktion till mer generella utjämnningar av fraktkostnaderna för företag inom det s. k. stödområdet. Även det nytilträdde statsrådet tycktes fångad av de visionära men föga konkretiserade tankegångarna. Behandlingen i utskottet ledde till att en majoritet föreslog återremiss till regeringen för ytterligare överväganden. Det är sålunda det nya, genomarbetade förslaget som nu ligger på riksdagens bord. Och vad har hänt?

Den nya propositionen 1979/80:174 föreslår framt att huvuddragen i den utdömda folkpartipropositionen genomförs. Och det skriver hela utskottet under på. Oförändrade är alltså förslagen om

- att stödområdet indelas i sex transportstödszoner,
- att kortaste bidragsgrundande sträcka sänks från 251 till 151 km,
- att intransportstödet i fortsättningen blir branschanknutet,
- att transportrådet får en aktivare roll i transportstödet framtida avgränsning,
- att den nedre viktgränsen sänks från 250 till 100 kg och kravet på verklig vikt slopas och ersätts av den fraktdragande vikten, samt
- att utbetalning av stödet i fortsättningen skall utbetalas två gånger per år i stället för en gång per år.

Det nya och positiva i den reviderade propositionen är att fler inlandskommuner får förstärkt stöd och att minsta fraktslutning per år sänkts från 10 000 kr. till 6 000 kr. per år. Men vi skall inte fördölja att visionerna för dem som ställde sig bakom återremissen också medverkat i kraftiga försämringar i förhållande till fjolårets proposition.

Borta är de 14 milj. kr. som transportstödet då skulle ökas med. Genomförandet har försenats ett år.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Stödområdet har minskats.

Rabattsatsen för avståndsintervallerna 151–250 km och 251–400 km samt delvis 401–500 km har nedsatts från 15 till 10 %.

Självfallet var inte detta avsikten vid återremissen. Ingen kunde förutse att det statsfinansiella läget under mellantiden skulle ytterligare minska förutsättningarna i förhållande till det utgångsläge vi hade i föl för bedömningen av det ekonomiska utrymmet. Jag anser ändå att priset för de förbättringar som uppnåtts är för högt. Jag är likaledes övertygad om att fjolårets proposition kunnat antas med vissa utökningar för inlandet och att det resterande kunnat föras in vid ett senare tillfälle. Jag tror inte att någon av fjolårets visionärer i dag kan träda fram och hurra för resultatet av sina ansträngningar.

Sven Henriesson ansåg att folkpartiregeringen förbättrat stödet bara för längre sträckor och inte för de korta sträckorna. Men det är ju tvärtom, Sven Henriesson. Avståndsintervallet 151–250 km har införts. Skulle man tillämpa ännu kortare avstånd, kommer man in på distributionsavstånd och det skulle leda till helt andra förutsättningar för transportstödet än vad vi nu utgår ifrån.

Detsamma gäller övriga vpk-förslag, som därför avstyrks. Den ekonomiska situationen är också sådan att utrymmet för helt nya bidrag, t. ex. för persontransporter, inte finns.

Socialdemokraterna i utskottet har fem reservationer fogade till betänkandet. Den första gäller den framtida utformningen av transportstödet. Det är en viktig och mycket intressant fråga. Debatten om de regionalpolitiska stödformerna är betydelsefull – det uttryckte jag också inledningsvis. Stödformerna får aldrig stanna i stereotypa former, utan måste ständigt anpassas till utvecklingen. Detsamma gäller självfallet transportstödet. Att utskottsmajoriteten ändå avstyrker motionsförslaget bottenar inte i någon ovilja. Vi anser däremot att transportrådet är ett bättre forum för prövningen av transportstödet anpassning till behoven och därav följande förändringar än regeringen, som reservanternas förslår skall åläggas överväganden av det här slaget. Transportrådet har ju tillkommit för att avlasta regeringen vissa uppgifter.

Låt oss alltså fortsätta debatten om transportstödet framtida utformning. Men nog vore det mer förtroendeingivande och konstruktivt om socialdemokraterna något mer konkretiserade innebörden av "generella" åtgärder och inte bara talade om dem i generella termer. Ni har ju tidigare – när ni satt i regeringsställning – alltid hävdad fördelarna med selektiva åtgärder.

Olle Östrand har inte i dag givit något som helst exempel på ett generellt stöd, utan han har bara klagat på de nuvarande reglerna. Olle Östrand hävdar att sänkningen av viktgränsen skulle öka antalet sändningar. Vad är det för fel med det? Genom den sänkningen kommer många fler småföretag att ha möjligheter att erhålla transportstöd. Redovisningsmetoderna på detta område kan förenklas, och därför behöver man inte nödvändigtvis tala om ökad byråkrati.

Socialdemokraterna reserverar sig även för att bidragsprocenten för de

kortaste avståndintervallerna fortsättningsvis bibehålls vid 15 %. Mot detta vill jag bara hänvisa till att det statsfinansiella läget har föranlett prutningen och att man med sänkningen skapat förutsättningarna för att vidga stödet till flera inlandskommuner.

Det är något mer förbryllande att den socialdemokratiska utskottsgruppen kräver att intransportstödet skall bibehållas för järn- och stålvaror. Skall man medverka till en påtaglig konkurrenssnedvridning mellan land- och sjötransport, skall stödet till bl. a. stålämnen bibehållas. Jag tänker därvid på de pågående förhandlingarna om järnvägs- eller sjötransport av sådant varuslag från Luleå till Borlänge resp. via Gävle. Här har man ju från socialdemokratiskt håll t. o. m. krävt att regeringen skall ingripa i SJ:s rätt att på företagsekonomiska grunder träffa fraktavtal. Nu vill alltså socialdemokraterna ytterligare stärka SJ:s konkurrenskraft på detta område. Ett fraktstöd för den här typen av varor svarar gissningsvis mot ca 10 kr. per ton. Skulle fraktomslutningen nå upp till en miljon ton innebär det ett fraktstöd på 10 milj. kr. per år. Detta är minst sagt motsägelsefullt, med hänsyn till bl. a. Olle Östrands tidigare agerande.

Sten-Ove Sundström var inne på samma tema, och jag är rädd för att han något har missuppfattat vad transportstödet rör sig om. Han talar nämligen om plåttransporter från Borlänge valsverk till Luleå. Som jag tolkar det – och i det avseendet har ingen motsagt mig – är det i det fallet fråga om en uttransport av en bearbetad produkt, varvid transportstöd alltså kan utgå. Rabattsatsen är densamma som vid transportstöd när det gäller mindre bearbetad vara såsom stålämnen från Luleå till Borlänge. Branschanknytningen gör samtidigt – det skall ärligt och villigt erkännas – att transportstödet för vissa transporter av skrot till SSAB i Luleå bortfaller, men då rör det sig dock om en mindre andel av transportererna. Som jag tolkar stödformerna finns det alltså ingen som helst grund för Sten-Ove Sundströms kritik av den borgerliga regeringens förslag i det här avseendet.

Ett eventuellt transportstöd till sjötransporter är en länge och ofta livligt debatterad fråga. Den är också bemängd med mycket tyckande. I proposition 1978/79:152 gjordes en statistisk bedömning för att utröna om överströmning från sjö- till landtransport verkligen skett på grund av transportstödet. Någon klar koppling kunde inte redovisas. Det skall erkännas att mätmedlen var ganska grova, eftersom det inte fanns tillräckligt med material att tillgå, men vi skall också vara medvetna om att den eventuella konkurrensytan i fråga om land- och sjötransporter är smal och gäller enbart trävaror, vissa papperssorter och några andra skogsindustriprodukter. Man har från rederihåll t. o. m. aktivt verkat för att stödet för åtminstone trävaror skulle slopas. Jag vill fråga de socialdemokratiska debattörerna: Stöder ni också en sådan åtgärd?

De som hävdar att transportstöd bör utgå även till sjötransporter har egentligen två olika utgångspunkter och företräds av två olika grupper: dels de som hävdar att konkurrenssnedvridning mellan land- och sjötransport föreligger, dels de som rent allmänt anser att ett sådant stöd bör införas. Det borde göras klart vart man egentligen syftar på det här området, men tiden

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

medger inte att vi nu går närmare in på de olika frågeställningarna. Det bör ändå påpekas att när debatten om transportstöd till Vänersjöfarten var som allra livligast, fick trafikpolitiska utredningen i uppdrag att utreda den här frågan. Det visade sig då att ett transportstöd till sjöfarten på Väneren skulle, för att motsvara det som kan uppbäras av landtransporterat gods inom regionen, stanna vid ca 700 000 kr. per år, räknat i det då gällande penningvärdet. Räknat i det årets penningvärde skulle det röra sig om i varje fall under 1 milj. kr. per år. Utredningen fann att ett sådant stöd skulle ge för liten effekt för att kunna stimulera Vänersjöfarten. Som bekant gick riksdagen i stället en annan väg och befriade sjöfarten från farledskostnaderna för denna trafik. Dessa uppgår nu till mer än 20 milj. kr. per år. Och ändå hävdar man att transportstödet till landtransporter snedvrider konkurrensen för Vänersjöfarten!

Utskottsmajoriteten har när det gäller denna fråga liksom när det gäller övriga frågor om utvidgning av transportstödet inte kunnat tillstyrka de förslag som framförts med hänvisning till landets statsfinansiella läge. Detta gäller även de förslag som framförts om nya utredningar. Transportrådet, som nyligen tillsatts för att granska utvecklingen, har som jag ser det en uppgift även i detta avseende. Det kan också vara skäl att påminna om att frågan om en eventuell harmonisering mellan transportstödsformerna i Sverige, Norge och Finland f. n. behandlas inom Nordiska rådet. Jag vill i det här sammanhanget säga att jag tycker det är märkligt att Olle Östrand i den här frågan vänder på klacken och talar om stöd för sjötransporter, samtidigt som han angriper SJ och anklagar dem för att bedriva osund konkurrens. Det är en osaklig argumentering.

Fru talman! Den socialdemokratiska utskottsgruppen har reserverat sig också för en översyn av huvudmannaskaps- och ägarförhållandena för Gotlandsbolaget. Socialdemokraterna har bl. a. oroat sig över att bolagets aktieutdelning höjts från 11 kr. till 13 kr. Utskottet påminner om att staten redan nu har ett betydande inflytande över och en fullgod insyn i bolagets verksamhet. Enligt utskottsmajoriteten saknas det därför anledning att göra en sådan översyn som begärts, och majoriteten avstyrker därmed yrkandet. Också jag nöjer mig med att åberopa detta för mitt yrkande om avslag på reservationen, och jag yrkar samtidigt avslag på de fyra övriga socialdemokratiska reservationerna.

Fru talman! Jag yrkar sålunda bifall till utskottsbetänkandet i dess helhet.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag tror att jag tidigare i denna kammare har sagt att Rolf Sellgren är en i många avseenden märklig man. Här står han nu och kritiserar mycket hårt den proposition som vi diskuterar. Han hävdar att den i flera avseenden innebär försämringar i förhållande till den proposition som folkpartiregeringen lade fram förra året. Jag håller med om att den innehåller försämringar i vissa avseenden, men ändå slutar det med att Rolf Sellgren i alla delar yrkar bifall till dessa försämringar. Det gör han också som

norrlänning. Här hade det funnits ett utmärkt tillfälle för Rolf Sellgren att stödja de socialdemokratiska reservationerna, där vi går emot de församlingar som föreslås i den föreliggande propositionen.

Fru talman! Jag erinrar mig också att Rolf Sellgren våren 1976 när vi diskuterade transportstödet i flera inlägg här i kammaren talade sig varm för införandet av ett sjötransportstöd. I dag talar han sig varm för att vi inte skall införa ett sådant stöd.

Rolf Sellgren, det har hänt en hel del under de här fyra åren. Vi har situationen på energiområdet och det nya trafikpolitiska beslutet i bakgrunden, som ger SJ möjligheter att på ett helt annat sätt än tidigare gå in och rabattera. Enligt mitt sätt att se utnyttjar SJ detta på ett mycket mystiskt sätt. Här går man gång på gång in och konkurrerar med sjötrafiken om godset. Detta är bara *en* orsak till att det nu är dags att se på vilken konkurrensnedvridning landtransporterna innebär för sjötransporterna. Rolf Sellgren exemplifierade sin inställning genom att nämna förslaget om slopande av stödet till stålämnestransporterna från Luleå till Domnarvet och framhöll att där lämnas 10 kr. i transportstöd. Men detta är ju inget motiv för slopande av stödet till ståltransporter. Snarare är det ett motiv för att man bör införa ett stöd *för* sjötransporter.

SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag måste ha blivit missförstådd av Rolf Sellgren, när han gör gällande att jag skulle ha påstått att det förslag som tidigare förelåg i proposition 1978/79:152 av folkpartiregeringen var mindre småföretagsinriktat än det nu föreliggande. Jag har ju sagt att vi godtar den tabell som föreslås i den propositionen, bl. a. av det skälet att den var mer småföretagsinriktad. Den hade sådana procentsatser att man tillgodosåg de små företagen i större utsträckning än det nuvarande förslaget gör.

Sedan några ord om sjötransportstödet. Enligt ett viktigt argument i utskottets betänkande skulle det vara ett bra stöd att man nu har isbrytarverksamhet när det gäller Norrland. Jag skulle vilja säga till Rolf Sellgren, som är utskottets talesman: Om isbrytning är en form av transportstöd, då skulle väl detsamma gälla – men i större omfattning – om den snöröjning av vägar som förekommer i Norrland. Då skulle det också vara ett slags transportstöd, eftersom sådana arbeten, för vilka kostnaderna bestrids av det allmänna, där förekommer i större omfattning än söderut.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Rolf Sellgren började med att säga att han hade varit med om att driva igenom transportstödet. Faktum är att Rolf Sellgren nu också är med och försöker försämrå viktiga delar av det.

Det nya bearbetade förslaget som lagts på riksdagens bord talade Rolf Sellgren om. Men när det gäller intransportstödet kvarstår försämringen från det första förslaget.

Vidare säger Rolf Sellgren att stödets omfattning anpassas till utvecklingen. Vilken utveckling? Är det, som utskottsmajoriteten skriver, det

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

statsfinansiella läget, som bara blir sämre och sämre? Skall Norrland få betala priset för det genom ett försämrat stöd i de här delarna?

Sedan försöker Rolf Sellgren hävda att jag har missuppfattat situationen och att min kritik saknar grund. Faktum är, Rolf Sellgren, att det företag som jag nämnde får intransportstöd därför att den plåt man köper bl. a. från Domnarvet genomgår en ganska omfattande bearbetning: plastbehandling, ytbehandling, profilbehandling etc. Det är alltså inte tal om ringa bearbetning. Såvitt jag kan förstå kommer Norrland att få betala priset för den försämring som bland andra Rolf Sellgren föreslår. Det gäller inte minst den del av Norrland som är värst utsatt i dag, nämligen Norrbotten.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Fru talman! Vi har tydligen svårt att komma "on speaking terms" med varandra. Olle Östrand och jag.

Jag hinner inte bemöta allt, men jag har, Olle Östrand, aldrig talat mot att det införs ett sjötransportstöd. Dock är jag alltför grundlig i mitt arbete för att kunna föreslå införandet av ett stöd på grundval av ett allmänt tyckande. Jag har inte erhållit det underlag som jag anser behövs för att införa det. Kritiken om konkurrensnedvridning är inte tillräcklig som bas för ett sådant förslag.

Sedan gäller det om vi helt enkelt skall förändra grunden för transportstödet för Norrland och införa ett allmänt sjötransportstöd. Men det är en helt annan fråga, och herr Östrand har inte klarat ut vad det är han avser.

Vidare skulle jag gärna vilja ha en förklaring av Olle Östrand till hans underliga koppling: Å ena sidan vill han ha ett transportstöd för intransport av obearbetade saker till exempelvis Borlänge, å andra sidan kritiserar han SJ för en osund konkurrens. Han säger t. o. m. att det skulle vara till fördel för SJ om man hade transportstöd. Det skulle kunna ytterligare förstärka SJ:s konkurrenskraft, som jag tidigare sade, och försvåra för kustsjöfarten. Förklara denna märkliga koppling, Olle Östrand!

Sven Henriesson sade att jag skulle ha missförstått honom. Men han började sin kritik – eller sina kommentarer, skulle jag vilja säga, för det var inte så förfärligt mycket kritik i vissa delar – med att säga att folkpartiregeringen genomförde förbättringar när det gällde de långa avstånden. Det var detta jag replikerade på. Att procentsatserna måste minskas på de korta avstånden är betingat av det nuvarande statsfinansiella läget, och för att man skulle kunna tillgodose riksdagens beställning från i fjol till någon del när det gäller att förstärka stödet till inlandskommunerna måste pengarna tas någonstans, och man hamnade just på att förändra procentsatsen.

Nu hinner jag inte säga så mycket till Sten-Ove Sundström, för lampan här på bänken blinkar. Men jag upprepar att som jag upplever det skall bearbetad plåt som fraktas från Domnarvet till Luleå fortsättningsvis ha stöd. Det är ett uttransportstöd och inget intransportstöd i det fallet.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Ytterligare några ord om just sjötransporterna.

Här går SJ in och konkurrerar med sjötransporterna när det gäller godsslag efter godsslag, till priser där sjötransporterna efter vad jag förstår inte kan konkurrera. Men när det gäller godsslag där man är utsatt för konkurrens – vi kan som exempel ta leveranserna av stålämnen från Luleå till Domnarvet – går man in och offererar priser på ungefär 5 öre per tonkilometer. När det gäller malmfrakterna tar man däremot ungefär 15 öre per tonkilometer.

Mot den bakgrunden finns det all anledning att se på i vilken mån fraktbidragen på land åstadkommer en konkurrenssnedvridning. Visserligen är kommunikationsministern inte inne i kammaren nu, men han har ju sina bisittare. Därför vill jag ändå ställa en fråga till kommunikationsministern: Anser kommunikationsministern att den fraktpolitik som SJ nu bedriver stämmer överens med de riktlinjer som vi drog upp för den framtida trafikpolitiken?

Sedan, fru talman, något om Gotlandsbolaget. Här säger utskottsmajoriteten: "Staten har sålunda redan nu ett betydande inflytande samt en fullgod insyn i den verksamhet som bedrivs av Rederi AB Gotland." Och så avstyrker man vårt motionsyrkande. Man menar att staten har ett fullgott inflytande. Det kan man säga när statens representanter i styrelsen kraftigt motsatte sig utdelningshöjningen! Kommunikationsministern har uttalat att han kraftigt motsätter sig höjningen. Trots detta kan man få läsa någonting dylikt i majoritetens skrivning.

Jag tycker det är cyniskt att här går man in med ungefär 60 miljoner bara i år, och då gäller det förhållandet att det är ungefär tre personer som ensamma avgör frågorna på bolagsstämman genom sitt stora aktieinnehav. Jag tycker att det är ett renlighetskrav att med den satsning som staten gör när det gäller Gotlandstrafiken skall staten också ha ett inflytande som motsvarar de stora penningbelopp man nu går in med. Och de här beloppen, herr Rolf Sellgren, kommer att öka år från år.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Fru talman! Olle Östrand fortsätter att hävda att SJ går in och konkurrerar till priser som slår ut sjötransporterna. Vad har Olle Östrand för grund för att hävda att SJ skulle gå utanför de företagsekonomiska ramar som SJ skall arbeta inom? Det vore angeläget att Olle Östrand klarade ut det.

Jag tycker att Olle Östrand pratar litet grand i nattmössan. Det framgår också när han börjar göra jämförelser i fråga om tonkilometerpriset. Nu skall vi inte jämföra just malmbaneavtalet med något annat avtal, men vi kan ju diskutera skillnaden mellan olika tonkilometerpriser. Tonkilometerpriset är avhängigt för det första av transportsträckan och för det andra av en rad faktorer som avgör de totala kostnaderna. Och det finns väldigt mycket där – utöver avståndsskillnaderna i fråga om malmavtalet och transporterna mellan Luleå och Borlänge – som påverkar tonkilometerpriserna. Det borde Olle Östrand ha klart för sig.

Sedan några ord om Gotlandsbolaget. Trafikutskottet kan inte ge sig på

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

aktieutdelningen – det är inte utskottets sak. Vid sidan om det kan man hålla med om att det verkar psykologiskt av Gotlandsbolaget att göra en sådan här höjning, även om den är väldigt liten. Det totala utdelningsbeloppet är mycket litet, vilket kanske företrädesvis gynnar ett stort antal gotlänningar. Missunna dem inte det, Olle Östrand! Jag kan hålla med om att det kunde ha sett snyggare ut om man inte hade varit så frikostig, men det är i sig ingen anledning för trafikutskottet att gå in och begära förändringar.

Förste vice talmannen anmälde att Olle Östrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

RUNE JOHANSSON (s):

Fru talman! Först en marginalnotering i anledning av Rolf Sellgrens huvudanförande.

I reservation 1 kräver vi socialdemokrater att detta, som vi anser, svåröverskådliga och byråkratiska system skall ersättas med ett något enklare. Det motsätter sig Rolf Sellgren. Men i sitt huvudanförande säger han på ett ställe: Såvitt jag kan tolka bestämmelserna osv. När utskottets talesman erkänner att bestämmelserna är så krångliga att inte ens han är säker på att han kan tolka dem på ett riktigt sätt, så bevisar väl ändå detta, fru talman, riktigheten i den socialdemokratiska reservationen.

Jag hade tänkt använda dessa minuter till att tala i anledning av motionen 2068, som jag och tre andra socialdemokrater har väckt och där vi har hemställt att Dalsland skall införas i transportstödszon 1.

När propositionens innehåll blev känt utlöste det från länsmyndighetens, kommunernas och olika företags sida både förvåning och oro över att just Dalsland nu har skurits bort ur det stödberättigade området. Det är svårt att finna några vägande skäl för denna ändrade uppfattning i kommunikationsdepartementet. Däremot finns det många skäl som talar för att Dalsland även i fortsättningen bör tillhöra det transportstödsberättigade området. Låt mig här helt hastigt bara peka på några fakta.

För det första är Dalsland regionalpolitiskt helt jämförbart med stora delar av Värmland, vilka helt riktigt ingår i transportstödsområdet.

För det andra driver många av de 37 Dalslandsföretag som 1978 erhöll transportstöd sin verksamhet med mycket små marginaler. Transportstödet har för dessa haft en mycket betydelsefull effekt.

För det tredje kan fastslås att det förhållandet att så många Dalslandsföretag varit kvalificerade för transportstöd visar att Dalslands geografiska läge helt klart motiverar fortsatt transportstöd.

För det fjärde vill jag peka på att Dalsland utan tvivel är en av landets mest sysselsättningssvaga regioner. Därför är varje stimulans från samhällets sida betydelsefull.

Utskottet har vid behandlingen av motionen tydligen också förstått att motionens krav är berättigat, och även om man inte tillstyrkt motionen, så är skrivningen mycket positiv, vilket kommunikationsdepartementet bör uppmärksamma.

Jag har tolkat utskottets skrivning på det sättet att om något Dalslands-företag som hittills erhållit transportstöd får ekonomiska problem skall regeringen eller annan myndighet ompröva det som föreslås i regeringens proposition. Av den anledningen har jag också i utskottet accepterat skrivningen, men jag stöder mig på vad som står i reservation 1, nämligen att förslaget i propositionen är att betrakta som ett provisorium och att vi i stället bör få ett system där sådana här gränsdragningsproblem kommer att elimineras. Av den anledningen, fru talman, har jag nu inget eget yrkande.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! En av motiveringarna för transportstödet är att det skall vara regionalpolitiskt effektivt. Det skall underlätta kostnaderna för företag och då i första hand för mindre företag.

Vad jag förstår har transportstödet en viss betydelse för sysselsättnings-svaga kommuner och regioner – inte bara då för de befintliga företagen utan också för möjligheterna för en kommun eller region att locka till sig nya företag.

Jag har i motion 2069 föreslagit att två platser i Gävleborgs län, Ockelbo och Hofors, som nu ställs utanför stödområdet, skall ingå i detsamma.

Utskottet har inte en tillstyrkelse till motivering till att dessa två kommuner inte skall få del av något transportstöd. Den socialdemokratiska representanten i trafikutskottet från Gävleborgs län har inte heller förmått sig till någon som helst markering. Det är desto mer anmärkningsvärt som han samtidigt har motionerat om att nämnda kommuner skall ingå i transportstödsområdet. Hans huvudanförande här innehöll heller inte något som helst klarläggande till varför han tigit och accepterat avstyrkandet inte bara av min motion utan även av hans egen motion.

Jag vill fråga utskottet om anledningen till att Hofors och Ockelbo ställs utanför transportstödsområdet. Samtliga kommuner i Hälsingland – utom Ljusdal, som placerats i trean – ingår i stödområde 1. Detta är naturligtvis helt i sin ordning. Men problemen för de båda kommunerna i Gästrikland är desamma och kanske svårare än för vissa kommuner i Hälsingland. Falun ingår helt riktigt i stödområde 1. Men vad är skillnaden mellan Falun och Hofors som gör att Hofors ställs utanför?

I Hofors finns ett stort exportföretag och en del små företag. Vad som krävs där är ett mera differentierat näringsliv och en mera avancerad förädling av SKF:s produkter på platsen. Hofors har under 1970-talet förlorat 14 % av sin befolkning. I Ockelbo finns mest mindre företag, men gemensamt för de båda kommunerna är svårigheterna att behålla jobben och de få företag som finns.

Problemen blir ju inte mindre av att statsmakterna ständigt förbigår de båda kommunerna när det gäller olika stödformer. Problemen att få nya företag till kommunerna blir ju heller inte mindre om man nu ställs utanför transportstödsområdet. Var och en begriper ju att de företag som tänker etablera sig i något Norrlandslän då också tittar på om det finns möjligheter

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

till transportstöd.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till motionerna 2069 och 2067.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa Bertil Måbrink om att mitt namn inte står på den motion som Bertil Måbrink åsyftade. Men det betyder inte att jag skulle känna mindre starkt för den än vad mina partivänner på Gävleborgsbänken gör. Också jag känner varmt för Hofors och Ockelbo.

Det är två skäl till att vi från socialdemokratiskt håll inte har tillstyrkt motionen, och jag skall något utveckla dem. Det ena skälet är att vi i detta läge i första hand ville rikta in oss på att säga nej till de försämringar som förslaget innebär. Det andra är, som jag tidigare sagt, att vi inte tycker om det invecklade förslag till transportstöd som vi nu har att behandla. Med en sådan utformning uppstår det alltid gränsproblem. Det finns kommuner utanför stödområdet som anser att de nu bör inlemmas i stödzon 1. Det gäller inte bara Hofors och Ockelbo i Gävleborgs län utan också Ludvika och Smedjebacken i Kopparbergs län, även om det inte har väckts någon motion om dessa två kommuner. Det finns också kommuner i stödzon 1 som anser att de skall ligga i stödzon 2, osv.

Detta visar vilka gränsdragningsproblem som uppstår med den nuvarande utformningen av förslaget. Det bästa som kunde hända beträffande Hofors och Ockelbo skulle vara att riksdagen anslöt sig till den socialdemokratiska reservationen 1. Då skulle vi få ett mer generellt utformat transportstöd, och då slipper vi de gränsdragningsproblem som nu uppstår från gång till annan. Det vore också det bästa som kunde hända för såväl Hofors och Ockelbo som Ludvika och Smedjebacken i det här avseendet.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Det gör inte saken bättre för Olle Östrand att det räkar vara så att han inte har skrivit på motionen i fråga – jag gjorde mig på den punkten skyldig till en felsägning. Vpk-gruppen kommer att stödja reservation 1, men det är en annan sak. Försök inte använda reservation 1 som en förklaring till att Olle Östrand inte har gjort någon som helst markering när det gäller Hofors och Ockelbo! Ockelbo och Hofors ligger i dag i det s. k. allmänna stödområdet, i stödområde 3. Därmed skulle de nu placeras in i transportstödszon 1. Det är det som det är viktigt att markera här i riksdagen.

Det hade naturligtvis varit synnerligen angeläget att Olle Östrand i anslutning till trafikutskottets betänkande hade gjort en markering härom. Olle Östrand är ju inte okunnig om de enorma problem som exempelvis Hofors har eller om på vilket sätt som Hofors under de senaste åren har misshandlats av statsmakterna. Nu tänker man än en gång åsidosätta Hofors. Att Olle Östrand hänvisar till andra kommuner och landsdelar som inte är inplacerade må så vara, men klart är att Hofors och Ockelbo ligger i stödområde 3 när det gäller den regionalpolitiska indelningen. Därmed skulle man inte ha åsidosatt dem, som utskottet och regeringen nu gör.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Fru talman! Än en gång vill jag betona att jag känner precis lika varmt för Hofors och Ockelbo som ni övriga på Gävleborgsbänken. Men eftersom vi socialdemokrater inte tycker om transportstödet ansåg vi att det inte var lämpligt att peta i zonindelningen.

Om däremot reservation 1 vinner bifall i kammaren innebär det att vi tvingar regeringen att omgående komma tillbaka med förslag efter de riktlinjer som dragits upp i den socialdemokratiska reservationen 1. Det blir då en fördel inte bara för Hofors och Ockelbo utan även för övriga kommuner som anser att det förslag till transportstöd vi nu debatterar inte behandlar dem rättvist. Jag tror att det bästa som kan hända är att riksdagen bifaller reservation 1.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Det är bra att Olle Östrand känner så varmt för Ockelbo och Hofors. Det är en sak, men det hade varit ännu bättre om Olle Östrand hade gjort en kraftig markering i utskottet till det här betänkandet. Det hade nog uppskattats mer av de berörda kommunerna och deras befolkning.

Olle Östrand tog upp vad jag sade om Ockelbo och Hofors. Det är för mig obegripligt hur man kunnat lämna Ockelbo och Hofors utanför transportstödszon 1. Jag skall inte upprepa argumenten, trots att Olle Östrand inte kunnat svara riktigt på frågan.

Sedan säger Olle Östrand att socialdemokraterna inte tycker om förslaget. Men nu är förslaget tillbaka för andra gången, och nu skall vi ta ställning till det. Det gäller vad jag förstår att till varje pris slås för att få med dessa kommuner som av någon oförklarlig anledning ställts utanför. Det gör alltså inte Olle Östrand.

OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Fru talman! I motion 2067 har vi ställt yrkande om att Hofors och Ockelbo kommuner skall inordnas i transportstödsområdet. Som grund för den geografiska avgränsningen och zonindelningen i föreliggande förslag ligger indelningen av landet i stödområden enligt det som sägs i propositionen.

Som kommentar till detta vill jag säga att så är väl fallet i stora drag, men det fullföljs ej i den utsträckning som vi motionärer anser vore befogat. Om man ser till de fem Norrlandslänen samt Kopparbergs och Värmlands län, vilka alla omfattas av transportstödet, finner man att 27 kommuner tillhör stödområde 3. Fyra av dessa kommuner har ej inplacerats i transportstödsområde. Bland de fyra är Hofors och Ockelbo.

Eftersom det varken i propositionen eller i trafikutskottets betänkande finns några sakliga motiv för att dessa kommuner lämnats utanför systemet vill jag fråga utskottets talesman – om han finns kvar i kammaren – vilka motiv som varit vägledande för utskottets ställningstagande till vår motion.

Förhållandet att Hofors och Ockelbo tidigare ej omfattats av transportstödet kan, enligt vår mening, inte få ligga till grund för att de även

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

fortsättningsvis skall ligga utanför transportstödssystemet. Något annat motiv har vi socialdemokrater ej kunnat finna i det förslag som nu behandlas.

Transportstödet är ett av de regionalpolitiska medel som finns att sätta in som stöd för utsatta kommuner. Såväl Hofors som Ockelbo kommuner är i stort behov av alla regionalpolitiska medel för att värna och naturligtvis helst stärka sysselsättningen inom resp. kommuner.

Behovet av ett mer differentierat näringsliv är stort i båda kommunerna. Näringslivet i Hofors kommun är i hög grad koncentrerat till SKF Steel, och Hofors är den kommun i riket som är mest beroende av stålindustrin. Ockelbo är i hög grad beroende av skogs- och jordbruksnäringen. Båda kommunerna har en mycket låg andel förvärvsarbetande kvinnor, vilket naturligtvis beror på det ensidiga näringslivet.

Befolkningsmässigt är Hofors den kommun i riket som minskat mest under 1970-talet – med 14 % eller 2 100 personer.

Jag skulle kunna säga mycket mer om de problem som föreligger i de båda kommunerna som stöd för vårt krav i motionen. Jag skall dock sluta med att framhålla att jag finner såväl propositionens som utskottets ställningstaganden helt obegripliga.

Transportstödet skall vara ett regionalpolitiskt medel för att stödja företag i sysselsättningssvaga kommuner, men detta skall tydligen ej gälla i de två kommuner som jag nu har nämnt.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till motionerna 2067 och 2069.

EVA WINTHER (fp):

Fru talman! Trafikutskottet har med hänvisning till vad som sägs dels i proposition 1978/79:152, dels i den proposition som vi behandlar i dag yrkat avslag på min motion om utredning av förutsättningarna för att införa ett sjötransportstöd.

I proposition 1978/79:152 är föredraganden väldigt försiktig när det gäller att dra slutsatser av det redovisade materialet rörande sjötransportstöd. Jag anser därför att det finns alla skäl till att göra en ordentlig utredning av möjligheterna att införa sådant stöd. Det är rimligt att vi får förutsättningarna belysta. Därför kommer jag att rösta för bifall för den socialdemokratiska reservationen nr 4.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställen i betänkande 29 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrländ m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 161

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställen, 2:o) reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl. samt 3:o) motion 2070 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övertäggande ja besvarad. Då Olle Östrand begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen änyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Sven Henriksen begärde votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställen i betänkande 29 mom. 2 antar reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken till kontraposition i nämnda votering antagit motion 2070 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henriksen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 149
Nej – 20
Avstår – 156

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställen i betänkande 29 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl.

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 159
Avstår – 3

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 29 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 162

Mom. 4 a

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 4 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 2067 av Olle Westberg i Hofors m. fl. och 2069 av Bertil Måbrink, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Westberg i Hofors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 29 mom. 4 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 2067 av Olle Westberg i Hofors m. fl. och 2069 av Bertil Måbrink.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Westberg i Hofors begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 33
Avstår – 1

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Transportstöd till
Norrland m. m.*

Mom. 4 c

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 d och e samt 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2070 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henricsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 29 mom. 4 d och e samt 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit motion 2070 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henricsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 305
Nej – 20

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 29 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162
Nej – 163

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datasaab AB*

Mom. 7

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 29 mom. 8 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 162

§ 10 Medelstillskott till Datasaab AB

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:65 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser Datasaab AB och propositionen 1979/80:156 om medelstillskott till Datasaab AB jämte motioner.

Under angivna punkter i proposition 1979/80:100 bil. 17 (industridepartementet) hade föreslagits följande:

F 17. Utvecklingsbidrag till Datasaab AB (s. 311)

att riksdagen till utvecklingsbidrag till Datasaab AB för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 32 500 000 kr.

F 18. Medelstillskott till Datasaab AB (s. 312)

att riksdagen till Medelstillskott till Datasaab AB för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 37 500 000 kr.

I proposition 1979/80:156 hade föreslagits att riksdagen till Medelstillskott till Datasaab AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 37 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:1787 av Alf Wennerfors (m),
1979/80:1844 av Göthe Knutson (m),
1979/80:1856 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställt att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära förslag till förstatligande av befintlig inhemsk datorindustri,

2. hos regeringen anhålla om att utredningen om datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling gavs i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag, som främjade en utveckling av produktion på elektronikområdet inom Sverige och att därvid utgå från förutsättningen att produktionen skulle vara samhällsägd.

*Medelstillskott till
Datsa AB*

dels de med anledning av proposition 1979/80:156 väckta motionerna
1979/80:2005 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om regeringens ansvar för att åtgärder vidtogs för att effektivisera verksamheten vid Datsa AB och att sanera företagets finanser,

2. som sin mening uttala vad som i motionen anförts om beräkningen av medelstillskott till Datsa AB.

1979/80:2006 av Alf Wennerfors (m), vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av proposition 1979/80:156 om medelstillskott till Datsa AB beaktade vad i motionen anförts, och

1979/80:2007 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställt att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om en plan för Datsa ABs utveckling,
2. hos regeringen anhålla om förslag rörande förstatligande av Datsa AB.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag att riksdagen skulle
 - a) med bifall till proposition 1979/80:156 till Medelstillskott till Datsa AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 37 000 000 kr.,
 - b) med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten F 17 till Utvecklingsbidrag till Datsa AB för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 32 500 000 kr.,
 - c) med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten F 18 och med avslag på motion 1979/80:1787 till Medelstillskott till Datsa AB för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 37 500 000 kr.,
2. beträffande beräkning av medelstillskott till Datsa AB m. m. att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2005 yrkandet 1 i ifrågasvarande

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datasaab AB*

del och yrkandet 2 samt motion 1979/80:2006 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande verksamheten vid Datasaab att riksdagen med anledning av motion 1979/80:2005 yrkandet 1 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1979/80:1844 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande plan för Datasaabs utveckling m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:2007 och motion 1979/80:1856 yrkandet 1,

5. beträffande produktutveckling på elektronikområdet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1856 yrkandet 2.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Syftet med samgåendet i Datasaab var att åstadkomma en konkurrenskraftig svensk dataindustri, framhåller näringsutskottet i sitt betänkande om bl. a. medelstillskott till Datasaab AB. Kärnfrågan i kritiken mot Datasaabs utveckling har varit och är att detta syfte inte präglat verksamheten på ett övertygande sätt.

Det samarbete som etablerades mellan staten och Saab-Scania på dataområdet har framför allt haft två brister. Den ena är att det saknats en målmedveten politik för statens medverkan på detta område. Den andra är att privata kapitalintressen fått påverka och styra utvecklingen. De ledningsproblem som skymtat i företaget har bidragit till osäkerhet och bristande förmåga att hävda sig på marknaden. Det torde också vara så, att ledningsproblemen återspeglar avsaknaden av en målmedveten politik liksom de privata intressenas inflytande.

Redan när samarbetet mellan staten och Saab-Scania på dataområdet behandlades för första gången krävde vi från vänsterpartiet kommunisterna förslag om den svenska dataindustrins organisering. Vi anförde att förutsättningarna för ett förstatligande borde beaktas. Vi krävde att personalens anställningstrygghet skulle garanteras. Vi kritiserade också bristerna i underlaget för riksdagens beslut. Genom att undersökningsmaterial hemligstämplats försvärades riksdagens möjligheter att företa en bedömning av förslagen.

Det börjar bli betecknande för behandlingen av detta problemkomplex att viktiga bitar saknas i underlaget. Det gäller nämligen också den proposition vi nu behandlar. När regeringen värjer sig mot kritiken i detta avscende genom att säga att vad som inte redovisats i propositionen kan redovisas inför utskottet, måste riksdagens ledamöter reagera. Så får det inte gå till. För att riksdagen skall kunna bedöma regeringens förslag måste alla viktiga fakta redovisas. Det är heller inte tillfredsställande att för Datasaabs utveckling så viktiga problem som USA-embargot mot exporten av flygtrafikledningssystem till Sovjetunionen döljes av hemligstämpel hos företaget. Vad regeringen eventuellt gjort för att hävda vårt lands rätt att bedriva handel och för att avvisa otillbörliga påtryckningar, är uppgifter som hör till underlaget för behandlingen av denna fråga. Tyvärr redovisas inget härom i propositionen.

Datatekniken expanderar snabbt inom många branscher och funktioner, noterar näringsutskottet och fastslår att det därför är av vitalt nationellt intresse att Datasaab blir framgångsrikt. Men för att detta skall bli fallet måste man grundligt se över situationen inom Datasaab. Det är uppenbart att Saab-Scania inte har något större intresse för denna verksamhet utan helst vill bli av med den. Det kan heller inte bidra till att göra företaget framgångsrikt om man avvecklar viktiga delar.

Det kan inte vara ägnat att stärka och utveckla företaget när styrelseordföranden Hans Werthén agerar för att sälja företaget, och multinationella datajättar utpekas som tänkbara spekulanter. Tydligen har dessa planer också haft regeringens stöd. I tidningen Datanytt nr 4 i år kunde vi läsa följande rubrik: "Werthén vill sälja Datasaab och regeringen samtycker." Detta kan verkligen inte ge intryck av att det är ett företag som söker bli framgångsrikt och konkurrenskraftigt på ett område som expanderar snabbt. Det är inte sannolikt att Hans Werthéns näsa för affärer är en tillgång när det gäller att bygga upp ett företag med statlig medverkan för att ta upp kampen mot multijättar. Snarare torde hans intressen ha en annan inriktning.

Liksom vi motionärer från vpk noterar utskottet att databranschen domineras av multinationella företag. Utskottet säger sig vara medvetet om att en positiv utveckling av Datasaab förutsätter både en långsiktig ekonomisk satsning och klara riktlinjer för verksamheten, och att staten som ägare här har ett stort ansvar. Detta är ett betydelsefullt uttalande som utskottet gör. Det är ett erkännande av att verksamheten inte får bedrivas som hittills, utan måste få en klarare inriktning. Utskottet anser att detta uttalande i väsentlig utsträckning tillgodoser önskemålet i vpk-motionen 2007 om en plan för Datasaabs utveckling. Vi noterar att utskottet med sitt uttalande ger stöd för vår uppfattning. Vårt konkreta yrkande om att riksdagen hos regeringen hemställer om en plan för Datasaabs utveckling kan dock inte anses helt tillgodosett. Den av utskottet föreslagna opinionsyttringen från riksdagen är som sagt betydelsefull, men det behövs nog en direkt beställning av en utvecklingsplan.

Vårt andra motionskrav om förstärkning av Datasaab avstyrker utskottet bl. a. med motiveringen att det inte nu finns skäl att förorda ett starkare statligt ägarengagemang. Jag tycker faktiskt att utskottets eget uttalande om behovet av en konkurrenskraftig svensk dataindustri, av finansiella resurser, av en långsiktig ekonomisk satsning och om behovet av klara riktlinjer liksom statens ägaransvar för utvecklingen talar för ökat statligt ägarengagemang.

Helt riktigt har utskottet noterat att vårt motionsyrkande ligger i linje med våra allmänna motionskrav rörande datorindustrin. Om dessa kommer Marie-Ann Johansson att tala. Jag skall därför endast påpeka, att om man strävar efter ökat samhällsinflytande i denna bransch så är Datasaabs överförande i statlig ägo ett naturligt grepp.

Det som propositionen formellt handlar om, nämligen ett medelstillskott på 37 milj. kr. till Datasaab, har vi ansett oss kunna biträda. Utan detta

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datasaab AB*

tillskott skulle situationen ytterligare förvärras för företaget. I vår motion vill vi dock framhäva betydelsen av att samtidigt som begärda medel beviljas bör riksdagen kräva åtgärder som tryggar den framtida utvecklingen. Den målmedvetna satsning som hittills saknats måste nu komma till stånd. Självfallet måste också alla ekonomiska fakta redovisas.

Det finns skäl att i denna debatt ge uttryck åt den oro som finns på personalhåll för ovissheten om framtiden. Denna oro har sin grund i det sätt varpå Datasaab sköts från såväl regeringens som företagsledningens sida. Rykten om försäljning och bristen på uttalad målsättning har ökat oron. Om företaget skall kunna utvecklas till vad utskottet i sin skrivning ändå anser vara önskvärt måste också personalen veta att det finns klara planer för företagets utveckling och att staten tar ansvar härför.

I vpk-motionen har vi också pekat på den speciella betydelsen av att Datasaab utvecklas som ett alternativ till den starka militära dominansen när det gäller sysselsättningen i Linköping. Kraven på en medveten satsning på civila alternativ har växt i styrka. I dataindustrin har man sett ett av många välbehövliga alternativ. Detta alternativ får inte förfuskas genom att privata intressen blir dominerande och genom att statens engagemang är halvhjärtat. Det krävs en målmedveten satsning.

I motion 2007 har vi föreslagit att samtidigt som begärda medelstillskott beviljas skall riksdagen hos regeringen begära en plan för Datasaabs utveckling och förslag om förstatligande av Datasaab.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag skall be att få börja med att påminna om att jag i min motion 2006, som väcktes i april månad, ställde en fråga: Är 37 milj. kr. ett tillräckligt stort extra förlustbidrag just nu? Jag vill sätta den frågan i relation till hur ett förlustföretag har det till vardags. Ett sådant företag har faktiskt en hel del svårigheter. Likviditetsproblemen är stora och medför avsevärt merarbete. Man gör sämre betalningsuppgörelser. Lösningarna blir ofta av mera kortsiktig karaktär. Och de gamla nerplöjda förlusterna och surdegarna försvårar ofta en effektiv verksamhet.

Jag vill med detta ha sagt att det egentligen inte är förlustbidragets storlek som jag fäster mig särskilt vid. Jag kan t. o. m. tänka mig att det kanske hade varit nödvändigt med ett större extra förlusttäckningsbidrag än 37 milj. kr. Men vad jag är ute efter är att vi skattebetalare, om vi skall lämna bidrag till ett företag, vilket som helst, skall veta att pengarna får största möjliga effekt. Det är därför som jag har varit aktiv i denna fråga.

Jag har naturligtvis tacksamt noterat att näringsutskottet i detta betänkande i stort sett har accepterat de synpunkter som jag har lagt fram i tidigare motioner. En väsentlig punkt härvidlag är utskottets konstaterande att en

total redovisning av koncernresultatet för Datsaab måste ligga till grund för nuvarande och kommande medelstilldelning. De tolkningar av huvudavtalet mellan staten och Saab-Scania, som gått ut på att endast moderbolagets redovisning skulle ligga till grund för medelstilldelningen, har framför allt förts fram av företrädare för bolagsledningen med stöd av handläggare på industridepartementet.

Utskottets rekommendation till regeringen att utreda dessa tolkningsfrågor måste uppfattas som ett sätt att formellt omöjliggöra sådana tolkningar i framtiden. Man behöver bara tänka sig vilken uppmärksamhet det skulle väcka om ett stort börsnoterat företag med många utländska dotterbolag vid en kris endast skulle anse sig behöva redovisa moderbolagets resultat för aktieägarna. Något sådant skulle inte ens Grönköpings Veckoblad, landets enda månatliga veckotidning, kunna låta bli att uppmärksamma.

Trots att jag har anledning att vara tillfredsställd med näringsutskottets betänkande vill jag fästa riksdagens uppmärksamhet på en väsentlig punkt i skrivningen, som om den inte förtydligas vid kammarens behandling kan leda till att riksdagen i dag i princip fattar beslut som innebär ett ja till betydligt högre medelstilldelning än som upptagits i propositionen. Eller att man – litet tillspetsat – villkorslöst säger ja till hur stora förlusttäckningsbidrag som helst.

Industriministern hänvisar här som så många gånger tidigare till förluster-na i moderbolaget. Han gör också en prognos över moderbolagets förlust för verksamhetsåret 1980 och anger att det extra förlusttäckningsbidrag som då kan komma i fråga är så lågt som 10 milj. kr. Han tillägger dock: "Vid beräkningen av återstående behov av förlusttäckningsbidrag, måste beaktas att någon balanserad förlust inte skall kvarstå för perioden 1978–1981."

I utskottets betänkande citeras industriministern på denna punkt, samt-digt som utskottet konstaterar att detta uttalande också måste gälla kvarvarande förluster i dotterbolagen, dvs. koncernens totala förluster. Näringsutskottet har också – vilket företagsledningen inte gjort – tagit fram de förluster som ackumulerats i koncernen under 1978 och 1979 och som inte täcks av de bidrag som riksdagen i dag skall bevilja. Dessa icke täckta förluster uppgår till 89 milj. kr., och också det måste enligt näringsutskottets uppfattning täckas.

I det sammanhanget skulle jag för det första vilja överrätta en stor blombukett till näringsutskottet för att man har arbetat så noggrant med det här ärendet och redovisat det verkliga förhållandet. För det andra skulle jag vilja ställa den retoriska frågan: Hur kommer det sig att inte företaget har redovisat detta för statsmakterna? För det tredje vill jag fråga: Varför har inte departementet redovisat det? Den sistnämnda frågan tycker jag är mycket angelägen.

Det förefaller märkligt att industriministern, i sin optimistiska framtoning av krympande bidrag i framtiden, genom en bisats i propositionen utan att ange belopp vill få riksdagen att principiellt besluta om ytterligare bidrag. Jag förutsätter att industriministern är missledd.

Av det sagda framgår att det föreligger en risk för att riksdagens beslut i

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datsaab AB*

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datsaab AB*

dag kan komma att tolkas så, att riksdagen i princip godkänt framtida extraordinära förlusttäckningsbidrag av storleksordningen hundratals miljoner. Det är uppenbart att det inte varit näringsutskottets avsikt att tillstyrka att riksdagen skulle godkänna bidrag av denna storleksordning utan att den grundliga analys av bolagets ekonomi och verksamhet som utskottet rekommenderar har genomförts. Det måste vidare framstå som självklart att ett framtida beviljande av sådana bidrag måste baseras på analysens resultat och de samhällsekonomiska bedömningar som då kan komma att göras. I det ekonomiska läge som landet befinner sig i kan någon annan tolkning av näringsutskottets betänkande inte vara rimlig.

Näringsutskottet har också kritiska synpunkter på ledningen av Datsaabs verksamhet och dess målsättningar. Utskottet rekommenderar därför riksdagen att begära att regeringen i fortsättningen engagerat bevakar utvecklingen. På ett par punkter i betänkandet känner jag mig emellertid litet tveksam.

Utskottet konstaterar att företagets resultat har förbättrats 1979 jämfört med 1978. Har utskottet till fullo sammanvägt denna iakttagelse med sin egen upptäckt av hittills icke redovisade förluster på ca 90 milj. kr.?

Med den flexibilitet som bokföringslagen medger kan positiva slutsatser icke dras utan en djupgående ekonomisk analys.

I min motion, som näringsutskottet alltså i princip till stor del har tillstyrkt, har jag pekat på behovet av en sådan analys, inte minst i anslutning till lagerredovisningen, och jag utgår ifrån att riksdagens rekommendation till regeringen också innefattar en sådan analys.

Näringsutskottet citerar industriministerns positiva syn på företagets utveckling, då denne hänvisar till en utarbetad plan som tar sikte på att Datsaab AB skall uppnå nollresultat 1982. Jag citerar ur betänkandet: "Utskottet kan ansluta sig till industriministerns bedömning att den plan som företaget nu arbetar efter innebär en rimlig balans mellan kravet på snabb lönsamhet och det långsiktiga målet att bygga upp en livskraftig svensk dataindustri."

I den mån en sådan plan existerar och är seriös, dvs. inte enbart redovisar ekonomiskt önsketänkande utan också anger konkreta metoder att nå resultat, torde det vara uppenbart att näringsutskottets arbetsbelastning inte har tillåtit utskottet att göra en djupare analys av en sådan plan.

Utskottets instämmande i industriministerns uppfattning får därför, såvitt jag förstår, betraktas som ett utslag av respekt för industridepartementets bedömning snarare än som ett uttryck för utskottets uppfattning.

Rekommendationen till regeringen att följa och påverka verksamheten bör alltså, enligt min uppfattning, inkludera en kritisk granskning av denna plan.

Såväl industriministern i sin proposition som näringsutskottet i sitt betänkande motiverar sin rekommendation om extra förlusttäckningsbidrag med utgångspunkt i värdet i att bevara en svensk dataindustri. Samtidigt har den andra hälftendelägaren i Datsaab, Saab-Scania, officiellt deklarerat sitt intresse av att avveckla sin andel i bolaget. Styrelsens ordförande, som

representerar just denna ägare. har i olika officiella uttalanden, bl. a. i pressen, konstaterat att han aktivt verkar för att sälja Saab-Scania andel, bl. a. till utländska intressenter. Så sent som för några veckor sedan meddelade han i en presskonferens, där även industriministern var närvarande, att "friarna äro många".

Han har också vid tidigare pressuttalanden gjort det i och för sig självklara konstaterandet att köparintresset stiger i takt med att företagets förluster elimineras.

En framgångsrik försäljning av ett företag eller andel därav kräver givetvis en optimistisk och positiv beskrivning av företagets kvaliteter och framtidspotential och är mot den bakgrunden svår att förena med en styrelseordförandes skyldigheter att med fast hand och hårda nypor leda ett företag ur en krissituation.

I en interpellation till industriministern i december förra året frågade jag vilka åtgärder han avsåg att vidta för att föra Datsa AB ur krisen. Svaret, till skillnad från min interpellation eller mitt svar på hans svar, har utförligt återgetts i näringsutskottets betänkande. Industriministern sade bl. a.: "För ordförandeposten i bolagets styrelse gäller att staten och Saab-Scania har rätt att växelvis besätta denna. Vi har från statens sida inte funnit skäl att omedelbart utnyttja vår avtalsenliga rätt till byte på ordförandeposten. Jag tror inte att styrelsens styrka och målmedvetenhet har blivit lidande av detta."

Jag vet inte om industriministern fortfarande gör samma bedömning, men utgår ifrån att såväl industriministerns som näringsutskottets deklarerade omsorg om svensk dataindustri inte kan innebära att halva företaget, eller t. o. m. aktiemajoriteten, överläts på utländska intressenter.

Det faktum att ingenting har nämnts om detta i det underlag som presenterats riksdagen kan väl knappast tolkas på annat sätt än att detta är helt främmande för industriministern.

Herr talman! De förlusttäckningsbidrag som Saab-Scania tillskjuter och som riksdagen i dag beslutar om uppgår nominellt till ca 180 milj. kr. Samtidigt har näringsutskottet vid sin beredning av ärendet kunnat konstatera att Datsa AB-koncernen vid årsskiftet 1979-1980 har ytterligare förluster på ca 90 miljoner som icke är täckta. Sammanlagt innebär detta att bolaget under sin tvååriga existens har haft förluster före bidrag uppgående till en halv miljard kronor. Det borde vara uppenbart för riksdagens ledamöter, med kännedom om Sveriges ekonomiska läge, att det mest angelägna inte är att försäkra bolaget om framtida förlusttäckning utan att riksdagen i enlighet med näringsutskottets betänkande med all kraft uppmanar regeringen att se till att företaget får en sådan ledning och målsättning att det finns rimlig anledning att förmoda att bolaget skall fortleva.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datasaab AB*

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort i dagens debatt. Nils Berndtson har redan redogjort för vpk:s syn när det gäller utvecklingen vid Datasaab och för mig återstår att kommentera motion 1856, som också behandlas i dagens betänkande. Ja, behandlas är kanske inte rätta ordet. På några få rader avstyrks motionens krav på förstатligande av datorindustrin och på utvecklingen av produktionen på elektronikområdet. På den här punkten är det alltså inte berättigat med några blombuketter till näringsutskottet, enligt min mening.

Motionens krav är enbart en del av de krav som vi har lagt fram i vår datapolitiska motion till årets riksmöte. Resterande krav har behandlats eller kommer att behandlas av andra utskott. Ett av de krav som behandlas i dag gäller förstатligande av inhemsk dataindustri. Nils Berndtson har redan delvis kommenterat detta i sitt anförande om Datasaab. Förstatligande av dataindustrin ligger förstås i linje med våra övriga förslag när det gäller näringspolitiken. Vi anser att industri av nyckelkaraktär, som har stor betydelse för samhällsutvecklingen, också skall vara i samhällets ägo. Till dessa industrier hör dataindustrin. Att exempelvis forskningen och utvecklingen inom dataindustrin har stor betydelse också för vår övriga industriutveckling och för hela samhällsutvecklingen är det väl inte någon som bestrider.

När det gäller befintlig dataindustri är vi i dag i Sverige mycket utlandsberoende. Svenska företag köper datorer och systemlösningar från utlandet och då främst från USA. Svenska företags nyinvesteringar på dataområdet styrs av forskning och utveckling i utlandet. Svenska företag pressas att göra sin dataupphandling på multinationella företags villkor. Detta är faktum och det är ett tillstånd som inte kan förändras över en natt. I Sverige har vi försatt oss i denna situation delvis genom att vi har saknat en övergripande datapolitik och därför bl. a. tillåtit att den inhemska tillverkningen av stora generella datorer har upphört. Detta f. ö. till skillnad från flera andra europeiska länder, som på ett helt annat sätt slagit vakt om sin nationella dataindustri och genom olika stödinsatser gjort det möjligt för den att överleva konkurrensen från främst USA-ägda multinationella bolag.

I vår motion menar vi att detta utlandsberoende måste brytas, bl. a. genom förstатligande av den befintliga inhemska datorindustrin, men också genom en planmässig satsning på den nya teknologin, genom förstärkning och samordning av forskningsresurser mellan högskoleinstitutioner och den statliga datorindustrin och genom en uppbyggnad av en självständig statlig produktion av mini- och mikrodatorkomponenter. På sikt, menar vi, måste också en inhemsk produktion av stora generella datorer återupptas och successivt ersätta importen av dessa.

Data- och elektronikkommittén, en av de sittande datautredningarna, har bl. a. till uppgift att ta fram förslag för att främja produktion av elektronikutrustning inom landet och analysera vilka utvecklingsmöjligheter tillverkare av sådan utrustning kan förväntas ha.

Detta är ett av de viktiga avsnitt som just nu utreds inom dataområdet och

som vi menar måste ges prioritet och skyndas på. Det måste finnas goda förutsättningar för utvecklingen av ny industri på detta område i Sverige. Som vi skriver i vår motion, så uppgår den svenska produktionen av halvledare till endast mellan 10 och 20 % av vår totala förbrukning. Det är också angeläget, menar vi, att utredningen i detta arbete utgår från att denna nya industri skall vara samhällsägad. En satsning på produktion av komponenter är också speciellt angelägen, eftersom viktiga delar av svensk verkstadsindustri baseras på elektromekaniska system. Där kan, menar vi i vår motion, den nya teknologin ge stora möjligheter till förbättringar och rationaliseringar. Men dessa kommer att styras av multinationellt kapital, om samhället inte bygger upp en nationell, demokratiskt förankrad kompetens, där arbetstagarnas makt garanteras, så att kraven på god arbetsmiljö och meningsfulla arbetsuppgifter tillgodoses.

Herr talman! Det finns flera aspekter att lägga på innehållet i en svensk datapolitik. I dag behandlas datapolitikens näringspolitiska aspekter. Till hösten kommer motionens arbetsmarknadspolitiska och sysselsättningspolitiska aspekter att behandlas. På det sättet är det mycket svårt att föra en vettig debatt, och jag har fattat mig kort i dag. Men det är min förhoppning att vi kommande år skall få en mera samlad behandling av de här frågorna i riksdagen, så att också det högsta beslutande organet i landet får möjlighet att slå fast en svensk datapolitik.

Herr talman! Jag ber att med detta få yrka bifall till motion 1856.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Vi behandlar i dag betänkande nr 65 från näringsutskottet. Efter vad som framkommit i debatten om detta betänkande har jag inte särskilt mycket att tillägga. Jag skall bara göra några få korta kommentarer, och jag börjar med Alf Wennerfors inlägg.

Alf Wennerfors startade sitt anförande med att uttrycka sin tacksamhet över att utskottet på flera punkter följt förslag som han har framlagt i motioner, och det noterar vi från utskottet. Sedan går Alf Wennerfors in på diverse tolkningar av vad formuleringarna i näringsutskottets uttalanden innerst inne innebär. De tolkningarna får väl stå för Alf Wennerfors räkning. Jag skall bara ta upp två punkter.

Den första punkten är att utskottet efter diverse föredragningar och diverse analyser av siffror och fakta i ärendet bibringats den uppfattningen – som också framgår av utskottsbetänkandet – att företagets ställning de facto förbättrats. Det är alltså en kategorisk inställning från utskottets sida.

Den andra punkten är en punkt där jag vill lugna Alf Wennerfors. Det finns icke någon formulering i utskottets betänkande som på något sätt skulle kunna ge utrymme för tolkningen att utskottet skulle ha godkänt en ordning enligt vilken man skulle kunna tänka sig extraordinära bidrag på hundratals miljoner i framtiden, som Alf Wennerfors uttryckte saken, till Datasaab. Så är icke fallet. Någon sådan formulering finns icke i utskottets betänkande, och det har heller inte varit avsikten.

Beträffande vpk-motionerna har under debatten inte framkommit någon-

ting som ger anledning till kommentarer utöver de uttalanden med vilka utskottet har bemött de olika vpk-kraven.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till samtliga punkter i utskottets hemställan.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Får jag först säga till Bengt Sjönell att det enhälliga utskottsbetänkandet kan bero på att samtliga partier inte är företrädade i utskotten. Vi hade i annat fall reserverat oss till förmån för ökat statligt ägarengagemang, som vi har motionerat om.

Bengt Sjönell tycker inte att det har framkommit något i debatten som föranleder ytterligare kommentarer utöver vad utskottet har skrivit. Jag skulle nog ändå till Bengt Sjönell vilja säga att det är en brist att utskottet, efter den beskrivning man gör av situationen, av behovet på området och inte minst av det statliga ansvaret, inte också drar konsekvenserna. Har man sagt A så bör man väl också säga B. Jag tycker att utskottets uttalande borde ha lett fram till att man hos regeringen beställt en sådan utvecklingsplan för Datsaab och att man även tagit steget fullt ut och yrkat på att staten övertar hela företaget.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Herr Sjönell påpekade att jag har gjort försök till tolkningar av vad utskottets betänkande innerst inne eller mellan raderna skulle betyda. Ja, det har jag faktiskt försökt göra; det är så riktigt, herr Sjönell! Jag hade varit tacksam för en bekräftelse, eller motsatsen, beträffande de tolkningarna, men jag kan förstå att det kanske är svårt att få ett sådant uttalande. På en punkt har jag fått det, vilket jag är tacksam för. Det är när utskottets talesman säger: De här hundratals miljonerna kan vi inte utlova. Det är jag bara tillfredsställd med.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 2007 av Lars Werner m. fl. och 1856 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställen i betänkan-
de 65 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motionerna 2007 av Lars Werner m. fl. och
1856 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 304
Nej – 20

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels motion
1856 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Marie-Ann
Johansson begärde votering upplästes och godkändes följande voteringspro-
position:

Den som vill att kammarken bifaller näringsutskottets hemställen i betänkan-
de 65 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit motion 1856 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Marie-Ann Johansson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 304
Nej – 20

§ 11 Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1979/80:168 om riktlinjer för det fortsatta jämställdhetsarbetet

§ 12 Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1979/80:18 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående rådets
tjugoåttonde session

§ 13 Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1979/80:44 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om
tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser

Nr 168

Tisdagen den
10 juni 1980

*Medelstillskott till
Datasaab AB*

Tisdagen den
10 juni 1980

avskrivning av nya kapitalinvesteringar

1979/80:45 med anledning av i propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:150
framlagt förslag om anslag till räntor på statsskulden, m. m.

1979/80:46 med anledning av i propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:150
framlagda förslag om anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret
1980/81

1979/80:47 angående inkomster på statsbudgeten för budgetåret 1980/81,
m. m., jämte motion

1979/80:48 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/
80:159 med förslag till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska
medel, m. m., jämte motioner

1979/80:49 angående tilläggsbudget II och tilläggsbudget III till statsbudge-
ten för budgetåret 1979/80

1979/80:50 angående statsbudget för budgetåret 1980/81

§ 14 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 17.19 att ajournera
sina förhandlingar till kl. 20.00, då ytterligare ett till dagens bordläggning
anmält utskottsbetänkande väntades föreligga.

§ 15 Förhandlingarna återupptogs kl. 20.00 under ledning av tredje vice
talmannen.

§ 16 Anmälades och bordlades

Utbildningsutskottets betänkande

1979/80:38 med anledning av förnyad behandling av propositionen 1979/
80:158 om ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning jämte
motioner

§ 17 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres de i dag
engång bordlagda ärendena finansutskottets betänkande 48 och utbildnings-
utskottets betänkande 38 närmast efter skatteutskottets betänkande 62.

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 20.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Tisdagen den 10 juni

Tredje vice talmannen 158

Adolfsson, Tage (m) 75, 115, 116

Andersson, John (vpk) 114, 115, 116, 117, 118

Berndtson, Nils (vpk) 148, 156

Carlsson, Ingvar (s) 22, 30

Chrisopoulos, Alexander (vpk) 94

Claeson, Tore (vpk) 62

Clarkson, Rolf (m) 95

Franzén, Ivar (c) 51, 56, 75

Fälldin, Thorbjörn, statsminister 46

Grabö, Paul (c) 95

Hambræus, Birgitta (c) 35, 41, 42

Henricsson, Sven (vpk) 125, 135

Hjorth, Nils (s) 67

Hugosson, Kurt (s) 95

Håkansson, Margot (fp) 107, 109

Israelsson, Per (vpk) 109

Jacobsson, Egon (s) 74

Johansson, Marie-Ann (vpk) 154

Johansson, Rune (s) 138

Larsson, Einar (c) 109

Lundblad, Grethe (s) 107, 108

Måbrink, Bertil (vpk) 139, 140, 141

Petri, Carl Axel, statsråd 20

Pettersson, Lennart (s) 56, 60, 61

Rosqvist, Birger (s) 94

Sellgren, Rolf (fp) 94, 130, 136, 137

Sjönell, Bengt (c) 155

Sundström, Sten-Ove (s) 129, 135

Svanström, Ivan (c) 116, 118

Svensson, Jörn (vpk) 69

Svensson, Olle (s) 72

Söderqvist, Oswald (vpk) 26, 31

Tham, Carl (fp) 42, 60, 61

Torwald, Rune (c) 95, 128

af Ugglas, Margaretha (m) 32, 41, 42

Wennerfors, Alf (m) 150, 156

Westberg, Olle, i Hofors (s) 141

Winther, Eva (fp) 142

Wååg, Nils Erik (s) 50, 56

Östrand, Olle (s) 122, 134, 137, 140, 141

